

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра англійської філології та міжкультурної комунікації

КЛЮЧОВІ КОНЦЕПТИ В БРИТАНСЬКИХ КАЗКАХ

Кваліфікаційна робота
освітнього рівня “магістр”
студентки II курсу
ОНП «Англійська мова та література»
Галузь знань 03 – гуманітарні науки
Спеціальність 035. Філологія

Тарнавської Наталії Юріївни

Науковий керівник:
доктор філологічних наук *Єфименко В. А.*

«Допущено до захисту»

Протокол засідання кафедри англійської філології

та міжкультурної комунікації

Протокол № 4 від 17.11.2022

Завідувач кафедри _____ д. філол. н., проф. Белова А.Д.

КИЇВ - 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ КОНЦЕПТІВ БРИТАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ КАЗКИ	6
1.1. Мовна картина світу і особливості її відображення в художній літературі	6
1.2. Особливості британської літературної казки	11
1.3. Поняття концепту у сучасній лінгвістиці та особливості його вербалізації	19
Висновки до розділу 1	31
РОЗДІЛ 2. ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КЛЮЧОВИХ КОНЦЕПТІВ У КОНТЕКСТІ БРИТАНСЬКИХ ЛІТЕРАТУРНИХ КАЗОК	33
2.1. Вербально-когнітивна мережа ключових концептів у циклі казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див».....	33
2.2 Вербально-когнітивна мережа ключових концептів в епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії»	44
Висновки до розділу 2	60
РОЗДІЛ 3. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ПОЛЯ КЛЮЧОВИХ КОНЦЕПТІВ У БРИТАНСЬКІЙ КАРТИНІ СВІТУ	62
3.1. Особливості лексико-семантичного поля концепту «EMOTION/ЕМОЦІЯ» в британській картині світу	62
3.2. Особливості лексико-семантичного поля концепту «IMAGINATION / УЯВА» (на матеріалі текстів британських літературних казок).....	72
Висновки до розділу 3	80
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85
ДОДАТКИ	94
SUMMARY	131

ВСТУП

Культурологічне вивчення концептів пов'язане із вивченням текстів, в яких ці концепти закріплені й вербалізовані як відображення національної культури і свідомості. У зв'язку з цим вивчення концептів культури на матеріалі казкових текстів наразі є особливо актуальним.

Казки, як фольклорні, так і літературні — сховище національної культури. Казкові тексти складають невід'ємну частину словникового складу мови, що відображає специфічні особливості матеріальної і духовної культури народу, його національний менталітет.

Філософська і культурологічна основа казки обумовлює особливості відображення в ній навколишньої дійсності. І головна з них полягає в опосередкованості цього відображення, хоча реальні риси народного життя і побуту також можуть бути вилучені з казкового тексту. Характерні для казки як повчально-розважального жанру численні умовності, які беззастережно приймаються слухачами.

Казки володіють особливістю передаватися через мовні норми тієї чи іншої епохи. У них представлений мовний інвентар звичайної мовної особистості, представника певного народу. Дослідження культурних концептів на матеріалі англійських казок Льюїса Керролла та Клайва Льюїса дозволить виявити особливості мови англійських народів, менталітету, історії становлення і розвитку культур.

Як відомо, коріння мовної картини світу пов'язані з міфологією. Міфологічні традиції знайшли відображення в усіх жанрах літератури та фольклору.

Казки – художня форма самопізнання світу. На відміну від переказів і легенд в основі казок лежить не конкретна подія або історичний факт, а вигадана історія. Персонажі казок зазвичай діляться на опозиції. Позитивний герой, долаючи труднощі, завжди перемагає злі сили і домагається поставлених цілей. В результаті добро перемагає зло.

Питання пов'язані з теоретичним і практичним дослідженням літературної казки вивчали такі вчені, як В. Єфименко, Н.Кіщенко, Г. Масько, І. Тагієва, В.Шабліовський, а також іноземні дослідники: А. Гугенхейм-Вольф, Дж.Зайпс, Ж.Обрі, М. Сімонсен, Л.Шнітцер тощо.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що в останні двадцять років домінує в лінгвістиці (і в багатьох інших гуманітарних науках) антропоцентричний підхід щодо вивчення мовних явищ. Дослідження того чи іншого концепту дозволяє визначити особливості сприйняття світу носіями мови. Крім того, вивчення центру і периферії концептуального поля в різних мовах, дає можливість робити висновки про схожість і відмінність різних культур. Однак залишається відкритим питання про зміст ключових концептів, практично ще не вивчено їх вербалізацію в англійській мові на матеріалі літературних казок, що зумовило актуальність здійснюваного аналізу.

Об'єктом дослідження стали ключові концепти казок Льюїса Керролла та Клайва Льюїса.

Предмет дослідження — змістовні і структурні характеристики вербалізації ключових концептів у англійських казках Льюїса Керролла та Клайва Льюїса.

Мета роботи. Виявлення змісту і структури ключових концептів через систему засобів їх вербальної репрезентації в англійських казках Льюїса Керролла та Клайва Льюїса.

Зазначена мета визначила постановку наступних дослідницьких завдань:

- спираючись на сформовані в лінгвістиці підходи щодо опису художньої картини світу розглянути особливості її подання в художній літературі;
- виявити особливості англійської літературної казки;
- визначити поняття концепту у сучасній лінгвістиці та особливості його вербалізації;

— виокремити концепти та дослідити їх вербалізацію у контексті англomовних літературних казок;

— дослідити лексико-семантичне поле ключових слів в англomовній картині світу на матеріалі британських казок.

Цілі і завдання зумовили вибір методів та методик дослідження. Ними стали спостереження над мовним матеріалом та його опис, концептуальний аналіз з використанням компонентного, семантичного і логічного прийомів, елементи функціонального аналізу, контекстуальний аналіз, етимологічний аналіз, метод суцільної вибірки, дефініційний, структурно-семантичний аналіз, кількісний аналіз та компаративний аналіз, інтерпретаційно-текстовий аналіз, методика фреймового моделювання, аналіз лексико-семантичних полів.

Матеріалом дослідження послужив цикл казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» (332 стор.) та епопея Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії» (1164 стор.)

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що на матеріалі англomовних літературних казок була зроблена спроба мовного аналізу ключових концептів, розглянуто їх як одну з найважливіших вербально об'єктивованих позицій англomовної картини світу.

Теоретична значущість полягає у використанні в процесі концептуального аналізу елементів функціонального підходу, що дозволяють підтвердити тезу щодо взаємозв'язку системності розумової і мовної, ролі розпізнавальних (релевантних) ознак. Аналіз функціонування лексем, насамперед ядерних, виявив додаткові змістовні ознаки ключових концептів.

Практична значимість. Результати дослідження можуть бути використані в процесі вивчення курсів сучасної англійської мови (лексикології та етимології), лінгвофольклористики, етики, у розробці та проведенні спецкурсів і спецсеминарів з когнітивної лінгвістики.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ КОНЦЕПТІВ БРИТАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ КАЗКИ

1.1. Мовна картина світу і особливості її відображення в художній літературі

Картина світу є результатом обробки інформації про середовище і людину. Як глобальний образ, вона створює основу світобачення, світовідчуття і знаходить свою реалізацію в різноманітних формах людської поведінки, до яких зокрема належить і людська мова. Всі людські уявлення про світ, зафіксовані у значенні різноманітних слів і висловів, формуються в певну систему поглядів, яка потребує подальшого осмислення. Відомо, що кожна мова, відображає те, як різні етноси, що мають власну історію, культуру та цінності, сприймають і концептуалізують світ. Саме це і складає «національну модель світу», яка є цілісним образом активності людини. Найважливішим засобом формування і зберігання знань людини про об'єктивний світ, які фіксуються у слові, є мова. А мовна картина світу – це сукупність цих знань, що зберігаються у мовній формі. [25, с. 20].

Можна сказати, що поняття картини світу бере початок як від ідей В. фон Гумбольдта про внутрішню форму мови, так і від ідей американської етнолінгвістики, а саме гіпотези лінгвістичної відносності Сепіра – Уорфа. Німецький філолог, філософ, лінгвіст, державний діяч та дипломат Вільгельм фон Гумбольдт і його послідовники вважали, що мова є «духом народу», який приховує особливий світогляд і специфічний спосіб мислення. На думку науковця «Особливість духу і будова мови будь-якого народу, настільки внутрішньо пов'язані між собою, що одне передбачає інше. Мова є зовнішнім проявом духу народів. Мова – це їхній дух, а їхній дух – це їхня мова. Ніколи не вдасться повністю виявити їхню ідентичність» [69, с. 147]. Німецький філолог вбачав у мові силу, яка формує мислення народу. Мова сама створює образ, картину світу, і тому, відмінності в мовах породжуються відмінностями в

поглядах на світ. Спираючись на вчення В. фон Гумбольдта відомий німецький мовознавець, фахівець з німецької мови, кельтології та загального мовознавства Лео Вайсгербер розробив теорію мовної картини світу (Weltbild der Sprache). Терміном «картина світу» він послуговується вже у програмній монографії «Рідна мова і формування духу», яка була опублікована в 1929 році, в якій викладав свої думки наступним чином: «Мова дозволяє людині об'єднати весь досвід у єдину картину світу і змушує її забути про те, як раніше, до того, як вона вивчила мову, навколишній світ сприймався нею» [76, с. 51].

Праці В. Гумбольдта та Л. Вайсгербера стали теоретичною основою і для відомої гіпотези лінгвістичної відносності Сепіра – Уорфа. Американські мовознавці висунули тезу, що мова грає визначальну роль у процесі пізнання, а кожна людина бачить світ по-різному – крізь призму власної рідної мови. Прихильники цієї теорії вважають, що реальний світ існує на стільки, на скільки він знаходить відображення у мові. Однак, якщо кожна мова відображає дійсність властивим тільки їй способом, то, цілком закономірно, мови відрізняються своїми «мовними картинами світу»[25, с. 22].

Американський учений, етнолінгвіст Едвард Сепір на основі індійських мов намагався продемонструвати залежність культури народу від характеру його мови, вважаючи, що ставлення людей до навколишнього світу сильно залежить від мовних форм. Дослідник наводив безліч фактів того, що мова повністю переплітається з безпосереднім досвідом людей і зазначав, що «Значення не стільки відкриваються в досвіді, скільки накладаються на нього через ту тиранічну владу, якою володіє мовна форма над нашою орієнтацією у світі»[74].

Лінгвіст Бенджамін Лі Уорф стверджував, що люди можуть по-різному бачити і сприймати світ, але саме мова визначає спосіб нашого бачення і сприйняття навколишнього світу. У його науковій праці зазначено: «Ми розчленовуємо природу в напрямку, який підказує наша рідна мова» [77, с. 174]. Науковець звертав першочергову увагу на класифікаційний бік мовної картини світу. Головним завданням для нього було порівняти мовну картину

світу з науковою. Як і в науці, на його думку, у мовній картині світу відображається класифікаційна позиція на світ. До того ж, у різних мовах ця позиція представлена по-різному. Відповідно до Е. Ворфа і наукова, і мовна картини світу є «системою аналізу навколишнього світу». Учений віддавав перевагу мовним картинам світу над науковими[25, с. 23].

Видатний український мовознавець, філософ, фольклорист, етнограф, літературознавець Олександр Опанасович Потебня продовжив розбудовувати теорію В. фон Гумбольдта та репрезентував свою філософію мови. Його семасіологічне вчення зосереджене навколо слова як засобу аперцепції (сприйняття) думки. Вітчизняний науковець розглядав мову як механізм, що породжує думку: «Слово, узятє загалом, як сукупність внутрішньої форми і звука, є передусім засобом розуміння мовця, аперцепції змісту його думки. Членороздільний звук, що його породжує мовець, сприймається слухачем, асоціюється з відомими йому звуками і за допомогою внутрішньої форми викликає у свідомості думку про сам предмет»[51, с. 123].

На думку українського мовознавця, доктора філологічних наук та укладача словників Віталія Вікторовича Жайворонка «Мовна картина світу – це усе те, що йде передусім від людини або етносу, результат людського сприйняття, фантазій, мисленневих процесів і перетворювальної діяльності» Лінгвіст був певен, що всесвіт – це предмет пізнання, тому, осмислюючи його, людина пізнає і саму себе, оскільки її внутрішній, суб'єктивний світ є відображенням світу зовнішнього, об'єктивного. І важливим елементом цього процесу є мова, а відтак феномен світу, пізнаного через мову, постає для людини образами її мови [24 с. 9–10].

Українська мовознавиця, докторка філологічних наук Світлана Яківна Єрмоленко пропонує цікаву думку, називаючи одиниці мовної картини світу етнопсихолінгвальними явищами, лінгвокультурами. До цього мовна картина світу членувалась на такі одиниці як концепти, фрейми та сценарії [21, с. 95]. Окрім цього виділяють і інші одиниці мовної картини світу: лексичні парадигми, побудовані за принципом організації тематичних груп лексики;

лексико-синонімічні ряди; семантичні поля, які об'єднуються навколо ядерного слова-поняття; лексико-асоціативні поля тощо [21, с. 98]. Доктор філологічних наук Олена Олександрівна Селіванова наступним чином розкриває поняття лінгвокультурема: «Мовний знак, який містить культурну інформацію» [80, с.303]. Лінгвокультурема не може відповідати певній лексемі, а планом її змісту є культурна інформація, що може бути вираженою у мові й мовленні як культурна сема, культурний фон, культурний концепт або культурна конотація. [28, с. 399].

Кожен текст базується на культурній концептосфері певної мови, що дає вченим можливість виділити так звану мовну картину тексту, тобто ще більш специфічне і унікальне явище. Специфіку і унікальність мовної картини окремого тексту визначають, по-перше, індивідуальний фактор у доборі та організації концептуальних основ твору, по-друге, особливості їх інтерпретації автором. Інтерпретаційний підхід дозволяє припустити факт особливого авторського розуміння і реалізації культурних концептів даного народу в конкретному тексті, факт авторського обігравання значущості цих концептів, що відображає як специфіку творчої манери даного автора, так і певні тенденції у розвитку культури країни. Антропоцентрична мовна парадигма реалізується в тексті за допомогою явища суб'єктивації – переломленні мовної картини тексту через призму свідомості конкретного персонажа, суб'єкта текстової реальності [5, с. 56]. Читач сприймає модельовану письменником (автором) реальність тільки опосередковано – через враження героя, що формально виражені за допомогою прямої мови, непрямой і внутрішньої мови, «монтажного» перемикання уваги, прийомів уявлення і бачення [34, с. 4].

Вербальне відображення явищ дійсності у тексті, в якому проявляється поєднання об'єктивного і суб'єктивного авторського бачення, є мовною картиною світу. Об'єктивне у мовній картині світу підлягає тлумаченню, якщо виходити зі співвідношення з реальністю (історичною, етнічною тощо) і образним змістом тексту [41, с. 102].

Людина пізнає навколишній світ, а картина світу – це плід людського сприйняття, пам'яті і мислення, фантазії і творчості. Одним з найважливіших способів пізнання є мова. Все в мові – плід мислення, а воно може бути різним: науковим, міфологічним, поетичним тощо. Іншими словами, мовна картина світу виражається в семантиці мовних знаків, тому кожен раз виникає проблема, коли необхідно декодувати мовну модель конкретного тексту, тим більше, що кожен концепт може мати різне тлумачення носіями мови в залежності від контексту, культурного досвіду, фонових знань і т. д. Тому в основі мовної картини світу лежить лінгвокультурний код, який має дві площини: генетичну та функціональну. А оскільки мовна картина світу, на думку багатьох вчених, – це певний інваріант, то вона, природно, складається з варіантів, а саме: наукової, художньої, релігійної картин світу тощо. Існування цих варіантів реалізується у різних видах текстів, які можна вважати конкретними проявами загальної картини світу. У аналізі тексту (особливо художнього) звернено увагу на те, що національно-культурний компонент лексичного значення актуалізується у межах тексту і поширюється на семантику інших одиниць. Як відомо, семантична структура кожної лексичної одиниці може утворюватися кількома компонентами, або семами. Семантичний склад лексичної одиниці залежить від символізації окремих понять, пов'язаних з історією і культурою країни. Тут проявляється одна з найважливіших функцій мови – кумулятивна, коли мовна одиниця включається у культуру, а культура у мову, – це взаємозв'язок мови і культури як двох феноменів. Явище безеквівалентності є втіленням здатності мовного колективу своєрідно осмислювати і фіксувати прояви реальності та свідомості. Виділення особливостей явища безеквівалентності у лексичних системах різних мов набуло сьогодні чималого значення у дослідженнях багатьох мовознавців [19; 17; 18; 24; 79].

Таким чином, у художньому тексті мовна особистість усвідомлюється як мовна особистість автора зі специфікою своєї мовної картини світу і словника як основи цієї картини. Художній світ письменника формується за допомогою

індивідуально-авторських художніх концептів, що дозволяє нам говорити про «індивідуально-авторську картину світу», що включає в себе «арсенал тих мовних засобів, якими автор користується для опису світу» [18].

Індивідуально-авторська картина світу відображається у тексті, вона досить суб'єктивна і має риси мовної особистості свого творця, що «обумовлено естетичним характером відображення дійсності і антропоцентризму тексту. Продуктивним способом опису індивідуально-авторської картини світу є концептуальний аналіз, який полягає у виведенні зі змісту всього тексту базового концепту, а також відомостей, знань про концепт, що складають його концептосферу» [5, с. 62].

1.2. Особливості британської літературної казки

Казка – вид фольклорної традиції, що зустрічається у різних народів і поділяється, відповідно, на жанри. Хоч погляди вчених розходяться стосовно найточнішого визначення казки, але багато хто погоджується, що казкою слід вважати пережитки стародавньої міфології; такі собі спогади про найпоетичніший період життя – дитинство [75].

Походження жанру літературної казки наразі практично не досліджено. Незважаючи на це, вчені звично називають окремі твори літератури казками. Мабуть, це обумовлено появою літературної казки на основі фольклорної. Літературна казка успадкувала жанрові ознаки фольклорної казки, розвиваючи і трансформуючи їх.

В. Єфименко зазначає, що жанр казки є надзвичайно цікавим феноменом, який останнім часом переживає сплеск популярності не стільки серед дитячої, як серед дорослої аудиторії. Дослідженням казки займалися такі вчені, як В. Пропп, О. Веселовський, А. Дандес, Б. Холбек, М. Кокс, А. Рафаєва та інші. Серед загального масиву казок особливе місце посідають сучасні літературні казки з трансформованим класичним сюжетом. Казки, поряд з біблійними та міфічними сюжетами, найчастіше підлягають переробці, адже вони містять у сконцентрованому вигляді базові культурні цінності [22].

Літературна казка - це літературний епічний жанр, представлений у прозі або віршах, що опирається на традиції народної казки. Часто джерелами літературних казок слугують фольклорні казкові оповідання.

Чудесне в літературній казці не виступає самоціллю, чи способом здивувати читача, а засобом для створення ідеального казкового світу, де перемагають шляхетність, доброта та безкорисливість. Літературна казка багато в чому схожа з народною казкою, навіть якщо вона не звертається до класичних казкових сюжетів й обходиться без звичних казкових персонажів. [4, с. 359].

Літературні казки поділяються на казки про тварин, побутові, авантюрні казки, за пафосом - героїчні, ліричні, гумористичні, сатиричні, філософські, психологічні; за наближеністю до інших літературних жанрів - казки-новели, казки-повісті, казки-притчі, казки-п'єси, казки-пародії, науково-фантастичні казки, казки абсурду. [78, с. 368].

Основною характеристикою казки є те, що в ній є обов'язкова установка на вимисел, що визначає і манеру оповіді у казці. Головними ознаками казки є «невідповідність навколишньої дійсності» і «неординарність того, про що розповідається» (цим казка відрізняється від літературного оповідання). [39, с. 53].

Композиція характеризує жанрові ознаки чарівної казки. Ю.Проценко пише: «Чарівна казка виділяється не за ознакою чарівництва або дивовижності, а за абсолютно чіткою композицією, за структурними ознаками» [54, с. 83].

Вважаємо, що так рішуче заперечувати значення чарівництва, неймовірності неможливо, – без цього казки не буває. Але саме побудова казки є її визначальною жанровою ознакою. На підставі чарівної казки (думка, яку незалежно прийняли різні дослідники) лежить спосіб ініціації (під ініціацією розуміється різновид обряду переходу, посвячення молодих людей в розряд дорослих чоловіків) – звідси «інше царство», куди слід потрапити персонажу, щоб придбати наречену або казкові багатства, після чого він повинен повернутися назад. Оповідь «винесена цілком за межі дійсності». Чарівна казка

характеризується наступними особливостями: словесний орнамент, приповідки, кінцівки, незмінні формули [34, с. 5].

Показовим у цьому прояві є цикл казок К.Льюїса «Хроніки Нарнії», де чарівні перетворення відіграють дуже важливу смислову та композиційну роль. Вони дають поштовх розвитку подіям та персонажам, вчинки та страждання яких марковані змінами як зовнішніми, так і внутрішніми. Зображені герої виступають «героями з декількома обличчями», які межують між початковими «аморфними» образами та фінальними довершеними образами, у які вони всі вдало перероджуються [60, с.29].

Казки інших тематик визначаються за жанрами не за принципом композиції, яка вивчена ще не повністю, а за іншими характеристиками, зокрема, за характером дійових осіб. Крім цього, у казках не чарівних, «надзвичайне» чи «прекрасне» «не перенесено за межі реальності, а показано в рамках буденності. Ця особливість набуває комічного ефекту». Надприродне (дивовижні предмети, обставини) може бути відсутніми, а якщо і зустрічаються, то з комічним забарвленням [60, с.30].

Казки побутові (новелістичні) поділяються за видами персонажів (про розумних і спритних, про мудрих порадиників, про хитрих шахраїв, про злих дружин тощо) [40, с. 85].

Робота фінського вченого А. Аарне «Покажчик казкових типів» мала значний вплив на процес систематизації казок [66, с. 29]. Дослідник в якості матеріалу використовував європейські казки. Всі казки діляться на 1) казки чарівні, 2) казки про тварин, 3) казки про обдурених людей, 4) новелістичні, 5) легендарні і 6) анекдоти.

Одна з відмінних жанрових особливостей саме літературної казки – вміння письменника включити до тексту традиційні елементи народно-казкової побудови, в історично й художньо інший для них режим авторської творчості. При цьому письменник не припиняє контакт з фольклорною традицією, а як би дає їй ще одне життя, виявляє в ній прихований, неактивний художній потенціал. Відбувається своєрідне маніпулювання жанром.

Таким чином, літературна казка – парадоксальний жанр. Прагнучи до свого фольклорного зразка, вона в той же час категорично відштовхується від нього. Ця розбіжність є і в самому терміні «літературна казка» [37, с.87]. Справді, слово «літературна» спонукає згадати про його латинське походження. «Littera» – «літера, лист». Слово «казка» означає «говорити», «казати» і нагадує про традиційні витoki жанру, про його «усність» [79, с. 86].

Слід відзначити, що казка, як і будь-який інший жанр творчості, має власні канони. Казка містить у собі глибокий зміст, в ній виражена моральна ідея, у казці переважає напружена дія. Ці канони (або ознаки жанру) створювалися століттями, робили жанр постійним і визначалися історичним часом. Так само як сьогодні неможливо було б написати трагедію за правилами давньогрецького мистецтва, так неможливо від сучасної літературної казки вимагати повного дотримання традицій фольклорного жанру. Сучасна літературна казка не може керуватися колишніми судженнями про світ [60, с. 14].

Літературна казка – епічний жанр: вигаданий твір, який схожий на народну казку, але при цьому належить певному автору. Літературна казка до її публікації раніше не існувала і не мала варіантів. Літературна казка може бути як наслідування народної казки (літературна казка, яка написана в народнопоетичному стилі), або ж висловлює моральне вчення за допомогою нефольклорних сюжетів. Історично літературна казка є наступницею фольклорної казки [79, с.12].

Доктор філологічних наук Людмила Юліївна Брауде запропонувала наступне визначення літературній казці, в якому зібрані основні риси цього жанру літератури: «Літературна казка – це авторський художній прозовий або поетичний твір, заснований на фольклорних джерелах, або на уяві автора, але в обох випадках підпорядкований волі автора; фантазійний твір, що зображує чарівні пригоди вигаданих або традиційних казкових героїв, інколи орієнтований на дітей; твір, у якому магія чи диво відіграє сюжетоутворючу роль і допомагає охарактеризувати персонажів» [6, с. 6-7].

Хочемо зазначити ще одну характерну для літературної казки рису, яку виокремила науковиця І. С. Чернявська. На думку філологині казка повинна обов'язково містити прив'язку до часу. [63].

Також жанру літературної казки притаманна структурна динаміка. В основі казки – модель-прототип, яку автор може змінювати, шляхом додавання елементів інших схем. Досить складно охарактеризувати жанр літературної казки, адже твори, що до нього належать, створюються індивідуально і кожен автор вдається до власних художніх прийомів. Тому будь-яка літературна казка характеризується не лише загальними жанровими ознаками, а й специфічними рисами, які відрізняють одного автора від іншого завдяки особливостям їх художньої манери. [67]. Літературну казку можна вважати багатошаровим твором, що тісно пов'язаний з поняттям інтертекстуальності. Науковець О. Гальченко дійшов до думки, що літературна казка є гнучкою й відкритою системою, яка характеризується необмеженою валентністю [15, с. 55].

Літературна казка виражає авторське сприйняття життя, яке може в чомусь і сходиться з фольклорними цінностями. Однак в більшості випадків автор намагається висловити власні ідеї та уявлення про реальність. Це говорить про те, що в літературній казці ми можемо побачити особистість автора, його захоплення і цінності, його духовний світ. Це принципово відрізняє її від народної казки, в якій відображені спільні ідеали, а особистість конкретного мовця не виражена.

Класичні літературні казки допомагають читачеві побачити особливості цього жанру в поєднанні фольклорних традицій і авторської індивідуальності.

Англомовна літературна казка бере свій початок з кельтської міфології, але також вона міцно пов'язана і з європейським фольклором, зокрема зі скандинавськими й німецькими його розділами. Англійська казкова традиція несе в собі багату спадщину фольклорних образів, народного гумору, незвичайних пригод і чарівних подій. За час самостійного існування англійські казки стали носіями національної самосвідомості, узагальнюючи англійський дух і спосіб думки [44].

Дитяча література Великобританії ніколи не була власне дитячою та використовувала весь арсенал образів, метафор і виразних засобів, властивих літературі для дорослих.

Літературна казка Великобританії є своєрідним сплавом традиційних (чарівно-казкових) і власне-авторських рис. Своєрідність цього жанру полягає у вільному використанні вже готових фольклорних та створенні нових літературних образів [43, с. 28].

Англійська літературна казка є унікальним явищем, оскільки в жодній іншій країні не було створено нічого схожого. Хронологічні межі англійської літературної казки визначаються її зародженням у середині ХІХ ст. у творчості Л. Керролла, Ч. Кінгслі і У. Теккерея і розквітом в середині ХХ ст. (Дж.Р.Р. Толкієн, К. С. Льюїс), хоча її сліди можна простежити і в другій половині ХХ ст. на прикладі дитячих творів Е. Хоггарт і Д. Біссета і казки Дж.Даррела «Балакучий згорток» (1974). Серед інших авторів широко відомі в нашій країні такі письменники, як Р. Кіплінг, Дж.М. Баррі, А.-А. Мілн, П. Треверс, а також менш відомі Е. Боуен, К. Грем, Х. Лофтинг, Е. Ленг, Дж. Макдональд, Е. Несбіт, М. Нортон, Е. Фардзон, Ф. Баум.

Єдність стилю, яку англійська літературна казка спромоглась зберегти протягом свого столітнього розвитку, справді вражає. Можливо, ці твори об'єднує те, що вони розказані як чарівні історії. Їх слухачами, переважно, виявлялися діти. Наприклад, Льюїс Керролл розповів історію про Алісу Лінделл, Г'ю Лофтинг переказував історію доктора Дулітла у листах своїм дітям, першими слухачами казок Кеннета Грема і Алана Александра Мілна стали їхні сини, а Джеймс Баррі склав Пітера Пена для юних Девісів. Джон Роналд Руел Толкін також розповідав деякі сюжети зі своїх книг своїм дітям, а першим критиком «Хоббіта» був син редактора видавництва «Аллен і Анвін». Саме його захоплені відгуки і спонукали редактора видати настільки незвичайний твір [38,с.28].

Казка завжди пов'язана з міфом, точніше казка і є спрощений міф, що забув про свої корені. Англійська казка іноді повертається до своїх витоків, до

міфів. Наприклад, багато критиків захоплювалися життєвою силою міфу Толкіна, стверджуючи, що до цього у світовій літературі не було нічого схожого. Повний опис пригод Мері Поппінс – це велика екскурсія європейськими міфами, яку здійснюють юні Бенкси разом зі своєю наставницею[42].

Інше джерело, до якого звертається англійська літературна казка, – це епос. Наприклад, «Книга Джунглів» Р. Кіплінга – це, безсумнівно, епос. Постійні епітети, герої, які слідують своєму амплуа (Вовчиця – турботлива мати, Балу – вчитель, Шер-Хан – вбивця), а також строгі правила, зафіксовані в Законах Джунглів, що і визначають усе життя їх мешканців. Всі ці риси притаманні епосу. Недарма книга наполовину написана у віршах, оскільки ніжна основа міфу не може довго витримувати прозову мову [9].

Головним героєм англійської літературної казки завжди ставала дитина. Підтвердження цьому твердженню можна знайти навіть в аналізованих нами творах: у циклі казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» та в епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії».

У літературі загалом, і, зокрема, у творах для дітей, протиставлення дитячого та дорослого зустрічається досить часто, однак в англійській літературній казці це протиставлення виявляється більш драматичним, а іноді і трагічним. Цілком очевидно, що світ дорослих і світ дітей є абсолютно різними світами, і справа не в тому, що один з них є добрим, а інший – злим, адже у кожного з них своя правда, свої норми поведінки, свої традиції і звичаї. Для того, щоб об'єднати їх і пояснити їх відмінності і схожість, потрібно, як мінімум, фігура мага або чарівника. Такими персонажами стають Мері Поппінс у П. Треверс, Пітер Пен у Дж. М. Баррі, Аслан у К. С. Льюїса і Гендальф у Дж. Р. Р. Толкіна [9].

Англійська літературна казка прагне до трансформації казкових функцій і мотивів фольклорної казки, створюючи більш складні композиційні твори, головною особливістю яких є іронічне забарвлення і етична сторона твору. Система персонажів літературної казки більш складна і розгалужена, ніж у

фольклорній казці. Традиційні персонажі видозмінюються і набувають атрибутів сучасності, а також з'являються нові образи, що втілюють соціальні статуси або античні образи. [36].

В. Пропп у книзі: «Морфологія казки», з урахуванням узагальнення різних фольклорних джерел, виявив такі казкові функції (акції):

- 1) відлучка когось із членів сім'ї;
- 2) заборона, звернена до героя;
- 3) порушення заборони;
- 4) вивідування;
- 5) видача;
- 6) підступ;
- 7) мимовільне пособництво;
- 8) шкідництво (або нестача);
- 9) посередництво;
- 10) протидія, що починається;
- 11) герой залишає будинок;
- 12) дарувальник випробовує героя;
- 13) герой реагує на дії майбутнього дарувальника;
- 14) отримання чарівного засобу;
- 15) герой переноситься, доставляється чи наводиться до місця знаходження предмета пошуків;
- 16) герой та антагоніст вступають у боротьбу;
- 17) героя мітять;
- 18) антагоніст переможений;
- 19) біда чи нестача ліквідується;
- 20) повернення героя;
- 21) герой зазнає переслідувань;
- 22) герой рятується від переслідування;
- 23) герой невідомим прибуває додому чи іншу країну;
- 24) хибний герой пред'являє необґрунтовані претензії;

- 25) герою пропонується важке завдання;
- 26) завдання вирішується;
- 27) героя впізнають;
- 28) хибний герой або антагоніст викривається;
- 29) герою дається новий вигляд;
- 30) ворог карається;
- 31) герой одружується.

Усі функції розподіляються між 7 дійовими особами казки:

- герой;
- антагоніст (шкідник);
- дарувальник чарівних засобів герою казки;
- чарівний помічник;
- царівна чи її батько;
- відправник;
- хибний герой [53].

Якщо взяти для прикладу казку Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див», то можна з легкістю співставити перераховані вище функції і провести аналогію з головною героїнею Алісою, яка залишає будинок (опиняється у Країні Див через кролячу нору), постійно отримує різні чарівну засоби (для зміни пропорцій тіла зокрема) тощо.

Тож, глибоке знайомство з жанром англomовної літературної казки дозволяє краще зрозуміти літературну основу визнаних шедеврів цього жанру, що проявилися у творчості таких майстрів, як Л. Керролл, Р. Кіплінг, Дж.Р.Р. Толкієн, К. С. Льюїс, Дж.М. Баррі і А.-А. Мілн та Ф. Баум.

1.3. Поняття концепту у сучасній лінгвістиці та особливості його вербалізації

Термін «концепт» у лінгвістиці не новий. Він належить до епохи середньовічного концептуалізму, основоположниками якого були Т. Гобс, П. Абеляр, У. Окамі та інші. Концептуалізм розглядав концепти як універсалії, які

узагальнюють ознаки речей і створені розумом для його внутрішнього вживання, фокусуючи у собі важливу і актуальну інформацію.

Велика кількість вчених приділила час ретельному дослідженню природи й особливостей функціонування концептів. Серед них варто згадати А.П. Бабушкіна, С.Т. Воркачова, В.З. Дем'янкова, В.І. Карасика, З.Д. Попової, А.М. Приходька, І.А. Стерніна. [3; 11; 19; 30; 49; 50; 52]. Кожен пропонував власну дефініцію цього поняття: хтось довшу, хтось коротшу. Для порівняння по черзі наведемо визначення концепту, запропоноване С.Х. Ляпіним та С.А. Жаботинською: «Концепти – це смислові кванти людського буття у світі, які залежно від конкретних умов перетворюються в різні спеціалізовані формотворення, гештальти буття. Концепти – своєрідні культурні гени, що входять у генотип культури і, вірогідно, визначають феноменологічну поверхню культури [52, с. 50]; «Концепт – це мінімальним пакет інформації» [23, с. 81].

Т.Вільчинська вважає концептом «сукупність понять, поєднання висловлювань у єдине бачення того чи іншого предмета за умови визначальної сили розуму» [13, с. 26].

Звернемо увагу на те, що вживання терміна «концепт» є актуальним і пов'язане з розвитком когнітивного напрямку в психології, у мовознавстві і появою спеціальних дисциплін: когнітивної психології, психолінгвістики та когнітивної лінгвістики.

Період утвердження терміну в науці неодмінно пов'язаний з певною довільністю його вживання, розмитістю кордонів, змішуванням з близькими за значенням або мовними формами терміна. У сучасній когнітивній лінгвістиці стрижневим поняттям стає поняття «концепт», яке в якості терміна використовується дослідниками, що займаються проблемами мовного подання когніцій.

У найзагальнішому вигляді концепт, на думку О. Селіванової, можна уявити, як «згусток культури у свідомості людини: те, у вигляді чого культура входить у ментальний світ людини» [80, с. 93].

Наразі можна виділити різні розуміння терміна «концепт».

Доречно звернути увагу на думку Ж.Краснобаєвої-Чорної, яка стверджує, що: «Концепт — це одиниця мислення, яка володіє окремим цілісним змістом і реально не розкладається на дрібніші думки, тобто елементарна сторона внутрішнього шару» [34, с. 5].

Дослідниця Анна Огар розкриває поняття «концепт» як «пізнавальну психічну структуру особливості організації якої забезпечують можливість відображення насправді в єдності різноякісних аспектів» [47].

Поряд з цим Н. Слухай подає наступне визначення поняття: «концепт — це одиниця ментальних або психічних ресурсів нашої свідомості і тієї інформаційної структури, яка відображає знання і досвід людини; оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи мови і мозку <...>, всієї картини світу, відображеної у людській психіці» [58, с. 464].

Наразі, слід визнати, що саме «концепт» є ключовим поняттям когнітивної лінгвістики. Проте, незважаючи на те, що поняття концепт можна вважати у сучасній когнітивістиці утвердилися, зміст цього поняття дуже істотно варіюється у різних концепціях наукових шкіл і окремих вчених.

Так, Н. Плотнікова стверджує, що смисли, якими оперує людина у своїй розумовій діяльності і які відображають її досвід і знання зберігаються у вигляді особливих ментальних структур, що отримали в когнітивній науці назву концептів. Інтерпретація концептів безпосередньо пов'язана з дисципліною, об'єктом якої він стає [48].

О. Селіванова, характеризує концепти як «ментальні утворення, які є значущими усвідомлюваними типовими фрагментами досвіду людини, що зберігаються у пам'яті», «багатовимірне ментальне утворення у складі якого виділяються образно-перцептивна, понятійна і ціннісна сторони, «фрагмент життєвого досвіду людини», «пережита інформація», «квант пережитого знання» [56, с.311].

У сучасній лінгвістиці термін «концепт» використовується як позначення однією з форм репрезентації знань про світ з позицій когнітивної семантики.

Так, наприклад, визначення концепту, близьке розумінню, запропонованому В. Івашенко: «Концепт — це якесь уявлення про фрагмент світу чи частину такого фрагмента, що має складну структуру, виражену різними групами ознак, що реалізуються різноманітними мовними способами і засобами. Концептуальна ознака об'єктивується у закріпленій і вільній формах поєднань відповідних мовних одиниць - репрезентантів концепту. Концепт відображає категоріальні і ціннісні характеристики знань щодо деяких фрагментів світу. У структурі концепту відображаються ознаки, функціонально значущі для відповідної культури. Повний опис того чи іншого концепту, значущого для певної культури, можливий тільки при дослідженні найбільш повного набору засобів його вираження» [29, с. 55].

Концепт кодується у свідомості індивідуальним чуттєвим чином, що є чуттєвим компонентом змісту концепту, і є базовою одиницею універсального предметного коду людини [37, с. 12].

За визначенням Н.Слухай «динаміка сенсу в інтервалі між вихідним і динамічним змістом концепту проявляється як еволюція та інволюція концепту, тобто смислове розширення і стиснення». Іншими словами, разом з розширенням (лат. *evolution* – розгортання) лінгвісти говорять і про «згортання» – інволюції, коли поняття втрачає частину своїх когнітивних ознак у процесі історичної зміни. У філософському трактуванні це відповідає уявленню про ускладнення або спрощення системи в ході еволюції, коли результатом самоорганізації нерівнозначних систем є їх прогресивна або регресивна зміна. Еволюція / інволюція концепту проявляється у зміні його різних параметрів: номінативній щільності, оцінному знаку, образній характеристиці тощо, причому вона дещо відрізняється за своїми параметрами і напрямками для концептів різних типів [58, с. 465].

Лексично представлені концепти прийнято розділяти на когнітивні і лінгвокультурні.

Перший тип – замісне поняття, це «натяк на можливе значення» і «відгук на попередній мовний досвід людини» [47], він заснований на значенні слова, але враховує особистий і загальнонародний досвід (наприклад, КРИЗА, БУДИНОК тощо). Другий – лінгвокультурний концепт – є концентратом культури, це «згусток культури у свідомості людини» [17, с.4]; це багатомірне смислове утворення, у якому виділяються ціннісна, образна і понятійна складові [47] (наприклад, релігійні та етичні концепти БОГ, ДОБРО, ГРІХ, СКРОМНІСТЬ та ін). В їх аналізі використовують як загальні, так і різні параметри: когнітивний концепт, як правило, структурують у вигляді концептуальної мережі значення [47] або матриці доменів [40, с.469], а в лінгвокультурному концепті описують його понятійний, образний, ціннісний компоненти [48].

Для концептів всіх типів виявляють когнітивні метафори і способи їх номінації. Таким чином, можна з достатньою певністю сказати, що когнітивна лінгвістика з'ясовує, як пов'язані концепти з експлікуючими їх мовними факторами. Відповідь на це питання надає інформацію про функціонування когнітивної системи.

Таким чином, у сучасній лінгвістиці немає єдності у розумінні концепту. На наш погляд, найбільш вдале визначення (що синтезує характер) дала А. Огар: «Концепт — це якесь уявлення про фрагмент світу чи частину такого фрагмента, що має складну структуру, виражену різними групами ознак, що реалізуються різноманітними мовними способами і засобами» [47].

Далі розглянемо способи вербалізації «концепту».

Вербалізація — це процес словесного вираження. Якийсь словесний опис переживань, почуттів, думок, поведінки. Мова є сполучною ланкою між людиною і оточуючим її світом. Специфіка мови дає можливість використовувати її як засіб вивчення ментального змісту світу людини і її культурної свідомості. Ментальною категорією є концепт і вивчення його за

допомогою мовних факторів — це є вербалізацією концепту. Таким чином, «концепт — це ментальна категорія, в якій культурне знання знаходиться у свідомості того або іншого суспільства» [57, с. 40].

Вербалізація концепту є взаємодією культури, свідомості й мовних фактів. Матеріальна і духовна культура втілюючись у мові, створюють особливе бачення світу. Перехід свідомості, культури у мовні звороти і формулювання — це так зване, словесне мислення свідомості. Свідомість є невербальною категорією, а концепт — «уявним утворенням, що заміщає в процесі думки невизначену безліч предметів, дій, розумових функцій одного і того ж роду» [17, с. 10].

Концепт втілюється у мові за допомогою різних можливостей цієї мови. Репрезентація знань у мовній формі є безліччю мовних засобів за допомогою яких передається думка. Таким чином, художні концепти моделюються та інтерпретуються з опорою на мовну репрезентацію [41, с.103].

Існує багато способів мовної апеляції до концепту. До одного і того ж концепту можна апелювати за допомогою одиниць різних рівнів: морфем, словоформ, лексем, фразеологізмів, вільних словосполучень. Структурні і позиційні схеми речень також є засобом репрезентації концептів у мові. «Вхід» в концепт може здійснюватися за допомогою паралінгвістичних засобів [65].

Концепт вибірково втілюється у певних мовних одиницях, а також когнітивних моделях протягом тривалого періоду розвитку мови. Вивчення засобів і способів вербалізації концепту передбачає аналіз семантичної структури слів, що репрезентують концепт. Через аналіз способів репрезентації концепту виявляється певний елемент художньої картини світу письменника на матеріалі однієї з ділянок авторської картини світу, відображеної у змісті і структурі художніх творів. Таким чином, аналіз цих смислових одиниць важливий для визначення особливостей створеної автором картини світу, яка поглиблює інтерпретацію його творів і виявляє істотні особливості індивідуального стилю автора [33].

Концепт репрезентується у мові готовими лексемами і фразеосполученнями зі складу лексико-фразеологічної системи мови; вільними словосполученнями; структурними і позиційними схемами речень, що несуть типові речення (синтаксичні концепти); текстами і сукупностями текстів (при необхідності експлікації чи обговорення змісту складних, абстрактних чи індивідуально-авторських концептів) [16, с.125].

Культурний концепт у мовній свідомості поданий як багатовимірною мережа значень, яка виражається лексичними, фразеологічними, пареміологічними одиницями, прецедентними текстами, етикетними формулами, а також мовними поведінковими тактиками, що відображають повторювані фрагменти соціального життя [47, с.126].

Наявність мовного вираження концепту, його регулярна вербалізація підтримують концепт у стабільному, стійкому стані, роблять його загальновідомим (оскільки значення слів якими він передається, загальновідомі, вони тлумачаться носіями мови, відображаються у словниках). Науковці [7; 20; 24; 27; 59] пропонують наступну модель концепту: ядром концепту є чуттєвий базовий образ, що виступає як кодуєчий образ універсального предметного коду. Цей образ належить буттєвому шару свідомості і, як показують деякі спостереження, має операційний або предметний характер, базуючись на біодинамічній і чуттєвій основі свідомості. Базовий образ оточений конкретно-чуттєвим за своїм походженням когнітивним шаром, що відбиває чуттєво сприйняті властивості ознак предмета [62, с.14].

Вербалізація у широкому сенсі означає вербальний (словесний) опис переживань, почуттів, думок, поведінки. Тож, вербалізація — це процес вираження через звукове позначення символів опису світу.

Одним з основних способів вербалізації концепту є фразеологізми. Саме у фразеологічних одиницях, які складають так звану фразеологічну картину світу штучно створену народом у процесі творчості, культурні концепти знаходять найбільш яскраве відображення. Фразеологізми, як яскраві,

образно-емоційні, експресивні засоби мовлення сприяють створенню естетично значущої мовної картини світу.

Поняття фразеологічна картина світу передбачає частину мовної картини світу, описаною засобами фразеології, в якій кожна фразеологічна одиниця є елементом усталеної системи і виконує певні функції в описі реалій навколишньої дійсності. З цього робимо висновок, що фразеологічна картина світу – це один з універсальних способів класифікації фразеологізмів, основою якої є як екстралінгвістичні, так і їх мовні особливості [1].

Щодо концептуального аналізу, то це – головний метод логічного аналізу мови й когнітивної лінгвістики, що передбачає моделювання (із застосуванням різних метамов або природної мови) й опис концептів – інформаційних структур свідомості, що є структурованою сукупністю знань про об'єкт концептуалізації, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії різних пізнавальних механізмів [47]. Концептуальний аналіз спрямований на виявлення змісту концептів, формалізацію того, що притаманне інтуїції та наявне в колективному несвідомому й виражається мовленням. У практиці проведення концептуального аналізу найчастіше використовується поєднання аналізу на основі словникових дефініцій і аналізу контекстів [34, с. 8].

Беремо за основу методику, запропоновану Ф. Жилко, що вважає, що концептуалізація дійсності здійснюється як позначення, вираження і опис [26, с. 28]. Позначення є виділенням того, що актуально для цієї лінгвокультури, і привласненням цьому фрагменту осмислюваної дійсності спеціального знаку [47]. Вираження концепту – це уся сукупність мовних і немовних засобів, що прямо або непрямо ілюструють, уточнюють і розвивають його зміст. Опис концепту – це спеціальні дослідницькі процедури тлумачення значення його імені і найближчих позначень [26, с. 29], серед процедур назвемо саме ті, що використані у нашому дослідженні: 1) дефінування, 2) контекстуальний аналіз, 3) етимологічний аналіз. Також в роботі використовується методика концептуального аналізу, розроблена О. Городецькою, за якою виявляються

етимологія слова-імені концепту і, відповідно, мотивуючі ознаки концепту; аналізуються словникові дефініції імені концепту, а також досліджуються синонімічні ряди імені концепту, як результат виявляються понятійні ознаки; розглядаються концептуальні метафори і як наслідок – виокремлюються образні ознаки, які слугують для створення цих метафор. При цьому О. Городецька зазначає, що концепт має певний зміст і структуру, представлену сукупністю концептуальних ознак: «Концепт – це деяке уявлення про фрагмент світу або частини такого фрагмента, що має складну структуру, виражену різними групами ознак, що реалізуються різноманітними мовними способами і засобами» [17, с. 11], «концептуальна ознака об'єктивується у закріпленій і у вільній формі сполучень відповідних мовних одиниць – репрезентантів концепту» [10, с. 8].

На різних етапах дослідження концептів використовуються такі традиційні методи: метод суцільної вибірки – відбір досліджуваних номінацій (під «вибіркою» Н. Кіщенко розуміє «сукупність елементів, отриманих унаслідок добору» [18]), дефініційний та компонентний аналіз залучаються для встановлення базових значень імені концепту, щоб виокремити семи зі значень цієї лексеми; етимологічний аналіз – для встановлення внутрішньої форми імені концепту; контекстуальний аналіз був використаний для виявлення мовних засобів репрезентації концепту; структурно-семантичний аналіз застосований для структурно-семантичної класифікації мовних засобів вираження концепту; кількісний аналіз та компаративний аналіз застосовуються для порівняння кількісних співвідношень. Когнітивно-дискурсні методи включають: концептуальний аналіз – для моделювання й опису концептів; інтерпретаційно-текстовий аналіз – для виокремлення дискурсних фрагментів реалізацій досліджуваного поняття [35].

Методика когнітивно-дискурсної інтерпретації уможливила встановлення концептуальних ознак концепту та виявлення метафоричних образів. Методику фреймового моделювання було застосовано для побудови фреймової моделі концепту, тобто для його структурування; інструментарій теорії когнітивної

метафори дозволив встановити кореляти концептуальних метафор, що формують образно-ціннісний складник будь-якого концепту. Аналіз словникових дефініцій є важливим і необхідним етапом вивчення понятійного компоненту структури концепту. Г. Масько зазначає: «Понятійний субстрат концепту – це той мінімум його смислового об'єму, який зазвичай фіксується лексикографічними джерелами» [41, с. 103]. Понятійний субстрат концепту є фактуальною інформацією – пропозиційним знанням, що спирається на мовну фіксацію (опис, визначення, дефініція). Він може бути описаний за допомогою дефініційно-компонентного аналізу номінантів концепту [47].

Компонентний аналіз – методика опису структурної організації значення як набору мінімальних семантичних компонентів, кожний з яких виконує свою функцію і пов'язаний з іншими певними ієрархічними відношеннями [47]. За визначенням П. Мацьків, «це розкладення лексичного значення (сигніфікату) на елементарні смислові одиниці» [45, с. 85]. Дослідження концептів спрямоване на встановлення понятійної складової концепту. Це завдання можна вирішити, використовуючи дефініційний та компонентний аналіз, адже понятійну складову досліджують шляхом вичленовування й опису сем. Етимологічний аналіз використовується для відображення внутрішньої форми імені концепту – слова, що репрезентує концепт. «Внутрішня форма – першооснова концепту» [45].

Мовна актуалізація концепту здійснюється за допомогою встановлення сукупності мовних засобів репрезентації конкретного концепту. Серед засобів, що номінують концепт, окрім прямих номінацій, її похідних, словосполучень та ідіом, також виявляються синоніми. Пріоритетними серед методик дослідження концептів у сучасній науковій літературі також вважаємо методику фреймового моделювання (Ч. Філлмор) та теорію концептуальної метафори (Дж. Лакофф, М. Джонсон) [71].

Для розгляду структури концепту найбільш релевантним вважаємо метод фреймового аналізу, суть якого полягає в тому, що будь-яка ситуація може бути представлена у вигляді моделі. Фрейм зображають у вигляді структури вузлів

та відношень. Ті рівні фрейму, що розташовуються на вершині, фіксовані і відповідають речам, які завжди істинні відповідно до певної ситуації. Вершинні вузли є постійними компонентами ситуації і «містять завжди актуальну для наведеної ситуації інформацію». Нижче цих вузлів розміщуються слоти (порожні вузли), які заповнюються при актуалізації ситуації в дискурсі, «які заповнюються інформацією з конкретної ситуації» [58, с. 463].

Згідно з І. Тагієвою фрейм структурно представляють як дворівневу модель з вершиною і слотами, що заповнюються пропозиціями [61]. За Н. Слухай фреймова структура експлікується в 5-ти слотах предметного фрейму, 3-х слотах акціонального, 3-х слотах посесивного, 3-х слотах ідентифікаційного та 3-х слотах компаративного фреймів [58, с. 468]. Побудова фреймової структури дозволяє компактно відобразити інформацію, знання та досвід, асоційовані з аналізованим концептом. Американські вчені Дж. Лакофф і М. Джонсон припустили, що метафора від природи властива людському мисленню і пізнанню, і саме людське мислення вже своєю є за суттю метафоричним [71]. Інструментарій теорії когнітивної метафори допомагає встановити кореляти когнітивних метафор, виявити та описати дані метафори, оскільки вони репрезентують образно-ціннісний зміст концепту. Концепт, що репрезентується за допомогою метафор, визначається як концептуальний референт, або область цілі (target domain), а концепт, що застосовується для порівняння, є концептуальним корелятом, або областю-джерелом (source domain) (за Дж. Лаккоффом). Процес взаємодії між структурами знання двох концептуальних царин – царини-джерела і царини-цілі – покладено в основу метафоризації. В результаті односпрямованої метафоричної проекції із царини-джерела в царину-цілі, які сформувалися в результаті досвіду взаємодії людини з навколишнім світом, елементи царини-джерела структурують менш освоєну концептуальну царину-цілі, що й відбиває сутність когнітивного потенціалу метафори. Таким чином, концептуальні метафори розкривають образний складник концепту.

Дослідження лексичного складу і семантичного простору мови найефективніше здійснювати через аналіз лексико-семантичних полів, оскільки саме поля «утворюють проміжну ланку між атомарністю окремого слова і всім лексичним складом мови» [73, с. 123]. Жодне слово у мові не є ізольованим, зрозуміти його значення, на думку А. Лерера, можна лише через протиставлення набору семантично пов'язаних слів [72, с. 14].

Н. Шведова вважає, що для характеристики значення слова потрібен контекст класу, який можна встановити лише шляхом визначення місця слова у певному лексико-семантичному полі, групі, лексичному ряді тощо, дослідження його відношень з іншими членами цієї цілісності та протиставлення елементам інших лексичних утворень [64, с. 9].

Отже, застосування названих методів і методик аналізу дозволяє здійснити комплексне дослідження концепту у дискурсі. В сучасних наукових дослідженнях концептів використання певних дослідницьких процедур та низки методів залежить від мети дослідження.

Висновки до розділу 1

У цьому розділі визначено, що мовна картина світу є усім тим, що йде передусім від людини або етносу, результатом людського сприйняття, фантазій, мисленневих процесів і перетворювальної діяльності.

Мовна картина світу найкраще представлена в казках.

Визначено, що казка, як один з жанрів усної народної творчості, за століття свого існування набула характерних рис. Англomовна казка походить з кельтської міфології, але також вона пов'язана із європейською фольклорною творчістю, зокрема з німецькою і скандинавською традицією: яскраві і сильні образи, чарівні події, незвичайні пригоди і своєрідний гумор. Під час незалежного існування англійські казки стали володарями національної самосвідомості, виразниками англійського «духу» і менталітету.

Хронологічно визначити рамки англomовної літературної казки можна, починаючи з її зародження в середині XIX ст. У творчості Л. Керолла, Ч. Кінгслі і У. Теккерея і в середині XX ст. (Дж. Р. Р. Толкін, К. С. Льюїс тощо), і дивним залишається те, що вона зберегла єдність свого стилю протягом тривалого часу.

У розділі визначено, що термін «концепт» – складний, суперечливий і багатоаспектний феномен. Дискутуються питання про структуру концепту (то наголошують на недоцільності його стратифікації, то на його структурованості), вербалізації (концепт – повністю вербалізована одиниця, частково або зовсім не вербалізована) та класифікації (за різними параметрами: поява у концептосфері, розвиток структури, первинність, актуальність, типи знання, смисловий обсяг тощо). Неоднозначно вчені визначають підхід, у межах якого здійснюють трактування концепту, актуалізуючи когнітивний, культурологічний, інтегративний аспекти. Визначено, що реалізована у мовній формі, специфіка свідомості носіїв культури на тому чи іншому історичному зрізі вибудовується у концептуальну модель, яка відображатиме динаміку зіткнення або узгодження різних типів цінностей.

Тим самим концепт існує не як застиглий інформаційний «згусток», який передається від покоління до покоління, а як безперервний процес асоціювання та номінації феноменів відображеної свідомістю дійсності, концепт передбачає історичну мінливість, аналіз якої, спрямований на відтворення відповідного фрагмента ціннісної картини світу у свідомості носіїв культури на певному історичному етапі.

РОЗДІЛ 2. ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КЛЮЧОВИХ КОНЦЕПТІВ У КОНТЕКСТІ БРИТАНСЬКИХ ЛІТЕРАТУРНИХ КАЗОК

2.1. Вербально-когнітивна мережа ключових концептів у циклі казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див»

«Аліса в Країні Див» і «Аліса в Задзеркаллі» були написані в 1865 році англійським письменником, поетом, математиком, винахідником і фотографом Чарльзом Лютвіджем Доджсоном (1832-1898), який писав під псевдонімом Льюїс Керролл.

Сюжет оповідає про пригоди семирічної дівчинки Аліси (прототипом персонажа стала реальна дівчинка Аліса Лідделл, знайома Ч.Л. Доджсона, для якої він і написав ці казки) у незвичайному казковому світі, в якому живуть людиноподібні створіння – тварини, предмети і рослини, що говорять, деякі з яких мають магичні здібності. Наприкінці казок виявляється, що всі ці пригоди були сном дівчинки.

Казка Л. Керролла наповнена безліччю концептів англійської лінгвокультури. На початку хочемо приділити увагу аналізу концепту «ANIMAL/ТВАРИНА», оскільки саме ці створіння зустрічаються у казці найчастіше.

Етимологічна ознака існує як основа, на якій виникли й тримаються інші шари значення. Скористаємось етимологічним словником [81] задля отримання необхідної інформації про етимологію слова-імені концепту «ANIMAL/ТВАРИНА»- лексеми *animal*:

animal (n.)- early 14c., "any sentient living creature" (including humans), from Latin *animale* "living being, being which breathes," noun use of neuter of *animalis* (adj.) "animate, living; of the air," from *anima* "breath, soul; a current of air" (from Proto-Indo-European root **ane-* "to breathe").

Для аналізу концепту «ANIMAL/ТВАРИНА» англомовних лінгвокультур звернемося до наступних тлумачних словників [83-85] та визначимо значення лексеми *animal*, яка є іменем концепту.

The American Heritage Dictionary of the English Language [83] фіксує наступні семи концепту animal:

1. any of numerous multicellular eukaryotic organisms of the kingdom Metazoa (or Animalia) that ingest food rather than manufacturing it themselves and are usually able to move about during at least part of their life cycle. Sponges, jellyfishes, flatworms, mollusks, arthropods, and vertebrates are animals;
2. an animal organism other than a human, especially a mammal;
3. a person who behaves in a bestial or brutish manner;
4. a human considered with respect to their physical nature, as opposed to rational or spiritual nature;
5. a person having a specified aptitude or set of interests.

The Longman Dictionary of Contemporary English [85] подає наступні семи:

1. a living creature such as a dog or cat, that is not an insect, plant, bird, fish, or person;
2. any living creature that is not a plant or a person;
3. any living creature, including people;
4. informal someone who behaves in a cruel, violent, or very rude way.

The Cambridge Advanced Learner's Dictionary [84] фіксує наступні семи концепту animal:

1. something that lives and moves but is not a human, bird, fish, or insect;
2. anything that lives and moves, including people, birds, etc.;
3. an unpleasant, cruel person or someone who behaves badly;
4. used to describe what type of person or thing someone or something is.

Можна побачити, що деякі дефініції наведені у різних словниках збігаються, тобто є синонімічними, а деякі не мають аналогів у інших словниках. На основі розглянутих вище словникових дефініцій ми уклали таблицю (Табл. 2.1), яка допомагає унаочнити наявність тих чи інших визначень. По вертикалі розташовані аналізовані дефініції, а по горизонталі – назви словників. Знаки «+» вказані в комірках, якщо дефініція присутня у відповідному лексикографічному джерелі.

Дефініційний аналіз слова *animal*

	The American Heritage Dictionary of the English Language	The Longman Dictionary of Contemporary English	The Cambridge Advanced Learner's Dictionary
any of numerous multicellular eukaryotic organisms of the kingdom Metazoa (or Animalia) that ingest food rather than manufacturing it themselves and are usually able to move about during at least part of their life cycle. Sponges, jellyfishes, flatworms, mollusks, arthropods, and vertebrates are animals = any living creature, including people = anything that lives and moves, including people, birds etc.	+	+	+
an animal organism other than a human, especially a mammal = a living creature such as a dog or cat, that is not an insect, plant, bird, fish, or person = something that lives and moves but is not a human, bird, fish, or insect	+	+	+
a person who behaves in a bestial or brutish manner = informal someone who behaves in a cruel, violent, or very rude way = an unpleasant, cruel person or someone who behaves badly	+	+	+
a human considered with respect to their physical nature, as opposed to rational or spiritual nature	+		
a person having a specified aptitude or set of interests	+		
any living creature that is not a plant or a person		+	
used to describe what type of person or thing someone or something is			+

У результаті зіставлення даних словникових дефініцій можемо констатувати, що слово *animal* є багатозначним. Аналіз дефініцій лексеми

animal за частотою їх використання у словникових статтях встановив її семантичну структуру, оскільки виокремлено різні компоненти – дефініційні репрезентанти імені концепту ANIMAL. Як бачимо, словники, які представляють семантичну структуру слова animal, демонструють різні лексико-семантичні варіанти(ЛСВ), що містять однотипні та різнотипні дефініції; водночас доходимо висновку, що ядерним компонентом семантики лексеми animal слід вважати найчастотніші ЛСВ — any living creature, including people.; — an animal organism other than a human, especially a mammal та — an unpleasant, cruel person or someone who behaves.

Таким чином, дефініційний аналіз значень імені концепту – лексеми animal дозволяє встановити, що до ядра концепту ANIMAL, представленого в британській літературі для дітей, входять три основних компоненти:

1. тварина – це будь-яка жива істота, включаючи людей;
2. тварина – це тваринний організм, відмінний від людини, особливо ссавець;
3. тварина – це неприємна, жорстока людина або той, хто погано поводиться.

Перший компонент, що входить до складу ядра концепту ANIMAL: тварина – це будь-яка жива істота, включаючи людей.

Проаналізувавши цикл казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див», ми дійшли до висновку, що під це визначення підпадає як сама Аліса, так і Капелюшник з Королевою Сердець. Тож для прикладу можна розглянути уривок, що стосується Капелюшника:

«The Hatter opened his eyes very wide on hearing this; but all he said was...» [86; CHAPTER VII].

Цей короткий фрагмент чітко висвітлює ознаки того, що Капелюшник є живою істотою: може бачити, чути та видавати звуки.

Другий компонент, що входить до складу ядра концепту ANIMAL: тварина – це тваринний організм, відмінний від людини, особливо ссавець.

В тому випадку коли ми розглядаємо ANIMAL як представника фауни, можемо скористатись наступними прикладами, де фігурують такі герої казки як Чеширський Кіт чи Білий Кролик.

«There's more evidence to come yet, please your Majesty,» said the White Rabbit, jumping up in a great hurry...»[86; CHAPTER XII].

Хоч ми і розуміємо, що героями казки є не справжні тварини, а незвичайні створіння, що вміють говорити, проте час від часу у тексті пробивається інстинктивна поведінка, яка притаманна представникам того чи іншого роду тварин. Так в цьому прикладі ми бачимо, що Кролик не просто підвівся, а саме підскаочив, що є характерною поведінкою тварин його виду.

Третій ядерний компонент концепту ANIMAL: тварина – це неприємна, жорстока людина або той, хто погано поводитьсь.

Героїнею казки, що наділена злістю та жорстокістю, є Королева. Таким чином бачимо, що хоч Королева і не має подобу тварини, проте репрезентує концепт ANIMAL.

«The Queen had only one way of settling all difficulties, great or small. “Off with his head!” she said, without even looking round.» [86; CHAPTER VIII].

Королева постійно всім погрожує, відрізняється від інших героїв роздратованістю та свавільністю, демонструючи своє звіряче єство.

Компонентний аналіз лексеми

Компонентний аналіз animal як імені та номінативного вербалізатора концепту ANIMAL, визначає компоненти його лексичного значення – семени – семну структуру ЛСВ. Також необхідне дослідження тлумачних словникових значень, у нашому випадку значень слова animal, для виокремлення компонентів його лексичного значення.

По вертикалі розташовуються компоненти аналізу, а по горизонталі – назви словників. Знаки «+» вказані в комірках, якщо ознака присутня у лексикографічному джерелі. Таблиця (Табл. 2.2) унаочнює компонентну структуру лексеми animal, яка конституюється низкою елементів: Organism; Move; Creature; People; Human; Person; Plant; Mammal; Bestial; Rude; Cruel;

Physical; Live; Type. Кожен із компонентів, у свою чергу, репрезентується мережею сем.

Таблиця 2.2

Компонентний аналіз слова animal

	The American Heritage Dictionary of the English Language	The Longman Dictionary of Contemporary English	The Cambridge Advanced Learner's Dictionary
Organism	+		
Move	+		+
Creature		+	
People		+	+
Human	+		+
Person	+	+	+
Plant		+	
Mammal	+		
Bestial	+		
Rude		+	
Cruel			+
Physical	+		
Live		+	+
Type			+

Услід за В.Г. Гаком ми виділяємо присутність у значенні слова трьох типів сем чи семантичних ознак: ядерної, диференційної та потенційної [14, 1998]. Ядерна сема (архісема, категорійна, родова, інтегральна) є центром в структурі ЛСВ і відображає ознаки, які характерні цілим класам позамовних об'єктів, а диференціальні семи її характеризують. У випадку лексеми animal ядерна сема є підґрунтям і для метафоричного перенесення: первинне значення any living creature, including people доповнилося компонентами bestial/rude/cruel, а на їх основі відбулося метафоричне перенесення на позначення жорстокої людини. Ядерна сема початкового значення змінює статус в образному ЛСВ

слова з ядерної на диференційну, і орієнтована на утворення нового образного смислу.

На основі сем-компонентів укладемо фрейм, де *animal* – це хто? [Organism / Creature / People / Human / Person / Mammal], але не хто? [Plant], який що робить? [Move / Live], є яким? [Physical] і в переносному значенні може бути яким? [Bestial / Rude / Cruel], може характеризувати що? [Type].

На думку З. Д. Попової та Й. А. Стерніна, зіставлення лексем, які належать до синонімічного ряду, дозволяє виявити додаткові ознаки досліджуваного концепту за допомогою аналізу синонімічного ряду його імені [50, с. 101–152]. Словники синонімів доповнюють лексикографічну репрезентацію концепту ANIMAL. Аналіз синонімів ключового слова *animal* дає змогу виявити диференційні атрибути концепту. Вони виявляються у зіставленні лексем, що належать одному синонімічному ряду [46, с. 53–64].

Основними способами номінації концепту ANIMAL в англійській мові, окрім самої лексеми *animal*, слугують синоніми до даної лексичної одиниці, а також видові поняття.

Тезаурус англійської мови подає наступні синоніми до слова *animal*:

- *beast*
- *creature*
- *pet*
- *being*
- *brute*
- *critter*
- *invertebrate*
- *mutt*
- *stray*
- *varmint*
- *vertebrate*
- *living thing*
- *wild thing* [82].

Бачимо, що лексико-тематична група *animal* (у значенні *an animal organism other than a human, especially a mammal*) представлена такими одиницями: ядро – *beast, creature, pet*.

Для з'ясування периферійних оцінних складових концепту ANIMAL в ході дослідження було використано метод когнітивної інтерпретації з

подальшим узагальненням відповідних когнітивних ознак у вигляді "тверджень про концепт, установок свідомості, що впливають у даній культурі зі змісту концепту" [50, с. 202].

Екстралінгвістична інформація про зміст концепту представлена його інтерпретаційним полем. В результаті аналізу семантичного простору текстів циклу казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» було виявлено цілу низку стереотипних тверджень, що відображають властиве дитячій картині світу уявлення про тварину.

Наступні твердження виконують функцію узагальнення когнітивних ознак концепту ANIMAL і відповідають його периферійним складовим:

Образна складова концепту може включати наочно-чуттєве уявлення про концепт, його перцептивний образ, а також комбінацію концептуальних метафор, що підтримують концепт у мовній свідомості [11]. Виокремлені нами концептуальні метафори, що формують образну складову концепту ANIMAL, представлені в таблиці (Табл. 2.3). Для виведення наступних структурних концептуальних метафор концепту ANIMAL використовувалась лексема *animal* та її основні синоніми (*beast*, *creature* та *pet*).

Таблиця 2.3

Структурні концептуальні метафори «animal»

№	Концептуальні метафори	Приклади речень-вербалізаторів
1	Animal is a guest.	Alice glanced nervously along the table, as she walked up the large hall, and noticed that there were about fifty guests, of all kinds: some were animals, some birds, and there were even a few flowers among them. "I'm glad they've come without waiting to be asked," she thought: "I should never have known who were the right people to invite!" [87; CHAPTER IX].
2	Animal is a threat.	Here she checked herself in some alarm, at hearing something that sounded to her like the puffing of a large steam-engine in the wood near them, though she feared it was more likely to be a wild beast. "Are there any lions or tigers about here?" she asked timidly [87

№	Концептуальні метафори	Приклади речень-вербалізаторів
		CHAPTER IV].
3	Animal is a feeling.	<p>The Mouse gave a sudden leap out of the water, and seemed to quiver all over with fright. "Oh, I beg your pardon!" cried Alice hastily, afraid that she had hurt the poor animal's feelings. "I quite forgot you didn't like cats." [86; CHAPTER II].</p> <p>"Well, I should like to be a little larger, sir, if you wouldn't mind," said Alice: "three inches is such a wretched height to be." "It is a very good height indeed!" said the Caterpillar angrily, rearing itself upright as it spoke (it was exactly three inches high). "But I'm not used to it!" pleaded poor Alice in a piteous tone. And she thought of herself, "I wish the creatures wouldn't be so easily offended!" [86; CHAPTER V].</p>
4	Animal is a companion.	It was high time to go, for the pool was getting quite crowded with the birds and animals that had fallen into it: there were a Duck and a Dodo, a Lory and an Eaglet, and several other curious creatures. Alice led the way, and the whole party swam to the shore [86; CHAPTER II].
5	Animal is obedience.	"Back to land again, and that's all the first figure," said the Mock Turtle, suddenly dropping his voice; and the two creatures, who had been jumping about like mad things all this time, sat down again very sadly and quietly, and looked at Alice [86; CHAPTER X].
6	Animal is a fiction.	and still as she listened, or seemed to listen, the whole place around her became alive with the strange creatures of her little sister's dream [86; CHAPTER XII].
7	Animal is authority.	Just then the door opened a little way, and a creature with a long beak put its head out for a moment and said "No admittance till the week after next!" and shut the door again with a bang [87; CHAPTER IX].
8	Animal is a hunter.	Alice replied eagerly, for she was always ready to talk about her pet: "Dinah's our cat. And she's such a capital one for catching mice you can't think! And oh, I wish you could see her after the birds! Why, she'll eat a little bird as soon as look at it!" [86; CHAPTER III].

Перший приклад показує, що тварина відіграє роль гостя у дитячій картині світу англомовної особистості. Справді, діти хочуть періодично бавитись з милими тваринками, але не готові брати на себе постійну

відповідальність за тварин та догляд за ними. А в якості тимчасових гостей тварини є доволі бажаними.

Другий приклад висвітлює негативну сторону концепту ANIMAL. Хоч тварини і є привабливими створіннями, але однаково є представниками дикої природи, яких постійно слід остерігатись. В наведеному фрагменті бачимо, що Аліса була налякана лише звуком, тобто просто ймовірністю того, що десь поряд є дикі звірі.

Наступна концептуальна метафора вербалізується двома фрагментами тексту. Персонажі казок завжди зіштовхуються з різними приємними чи навпаки ситуаціями і по-різному реагують на них, проявляючи свої емоції і розкриваючи глибину свого образу. Читаючи казку дитина постійно переймається долею героїв-тварин та співчуває їм в разі потреби. Тож не дивно, що в контексті британських казок тварина має почуття.

П'ята концептуальна метафора може вказувати на різні аспекти. Тварина може демонструвати слухняність стосовно людини або стосовно іншої, більш сильної тварини. Другий аспект висвітлено дібраним нами прикладом.

Дуже часто діти просять батьків розказати казку, де дійовими особами є тварини, які постійно задіяні у вигаданих малоймовірних ситуаціях. Тому і сам образ тварини перебуває десь на межі між вигадкою та реальністю.

Сьома концептуальна метафора може вважатись протиставленням до п'ятої. Тварини – різні представники фауни. Ті, що сильніші, цілком ймовірно є авторитетом для слабших. За аналогією можемо вивести, що ті тварини, які є старшими, є авторитетом для молодших.

Остання концептуальна метафора висвітлює сутність тварини. До того ж це стосується не лише хижаків, а й представників інших класів тварин. Бо таким є закон природи: аби жити необхідно десь роздобути їжу, тобто вполювати її.

Окрім концепту ANIMAL\ТВАРИНА хотілося б виділити ще один концепт, що відіграє ключову роль у аналізованих казках. Ним є MIRACLE/ДИВО.

Для аналізу концепту «MIRACLE/ДИВО» звернемося до наступних тлумачних словників [83-84] та визначимо значення лексеми MIRACLE, яка є іменем концепту.

The American Heritage Dictionary of the English Language [83] фіксує наступні семи концепту MIRACLE:

1. An event that appears inexplicable by the laws of nature and so is held to be supernatural in origin or an act of God.
2. One that excites admiring awe; a wonderful or amazing event, act, person, or thing.
3. A miracle play.

The Longman Dictionary of Contemporary English [85] подає наступні семи:

1. Something very lucky or very good that happens which you did not expect to happen or did not think was possible
2. An action or event believed to be caused by God, which is impossible according to the ordinary laws of nature

The Cambridge Advanced Learner`s Dictionary [84] фіксує наступні семи концепту MIRACLE:

1. An unusual and mysterious event that is thought to have been caused by a god because it does not follow the usual laws of nature
2. A very lucky event that is surprising and unexpected
3. An excellent achievement in a particular area of activity

Дослідивши словникові дефініції доходимо до висновку, що MIRACLE у мовній картині світу англomовної особистості є щасливою неочікуваною подією, що вважається неможливою та надприродною.

Концепт «MIRACLE/ДИВО» реалізується у аналізованому циклі казок наступними способами:

1. Антропоморфізм: переважна кількість героїв казок є тваринами, що вміють розмовляти, ходити як люди і вдягаються у різні вбрання.

There was nothing so very remarkable in that; nor did Alice think it so very much out of the way to hear the Rabbit say to itself, "Oh dear! Oh dear! I shall be late!" (when she thought it over afterwards, it occurred to her that she ought to have wondered at this, but at the time it all seemed quite natural); but when the Rabbit actually took a watch out of its waistcoat-pocket, and looked at it, and then hurried on...[86; CHAPTER I].

Так зокрема у першому розділі Кролик одразу дивує Алісу і тим, що він вміє говорити, і своєю поведінкою та манерами.

2. Зміна масштабів тіла: Аліса неодноразова то росла, то зменшувалась впродовж всієї історії, наприклад в п'ятому розділі Гусінь пропонує чарівний гриб, що може як збільшити, так і зменшити розмір тіла:

Then it got down off the mushroom, and crawled away in the grass, merely remarking as it went, "One side will make you grow taller, and the other side will make you grow shorter." [86; CHAPTER V].

3. Читання думок: той же п'ятий розділ демонструє як Гусінь відповідає на питання Аліси, хоча вона не промовляє його в голос:

"One side of what? The other side of what?" thought Alice to herself.

"Of the mushroom," said the Caterpillar, just as if she had asked it aloud; and in another moment it was out of sight [86; CHAPTER V].

2.2 Вербально-когнітивна мережа ключових концептів в епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії»

Даний підрозділ присвячуємо аналізу епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії» та виокремленню ключових концептів в текстах зазначеного циклу казок. «Хроніки Нарнії» — серія, що складається з семи дитячих фентезійних книг. Автор даного циклу – Клайв Стейплз Льюїс – англійський письменник валлійсько-шотландського походження, філософ, літературний критик, спеціаліст із Середньовіччя і християнський апологет. Серія книг розповідає

про пригоди дітей у Нарнії (казковій країні). Там тварини можуть говорити, магією нікого не здивувати, а добро бореться зі злом. Хроніки Нарнії вміщують багато натяків на християнські ідеї в доступному для юного читача вигляді. На додаток до християнських тем, Льюїс брав персонажів з грецької і римської міфології і традиційних британських та ірландських казок.

В казках Клайва Льюїса даного циклу часто зустрічається опис різних протистоянь, поєдинків, а часом і смертей. Всі ці події перегукуються з концептом «HEALTH/ЗДОРОВ'Я». Саме тому на початку хочемо приділити увагу аналізу цього концепту.

Етимологічний аналіз відіграє велику роль у визначенні типології культури та у її фокусуванні для номінації концепту. Дослідники вказують на необхідність етимологічного аналізу імені концепту та встановлення джерела походження вербалізатора.

Для того, щоб отримати усю необхідну інформацію звертаємось до етимологічного словника [81]:

health (n.)- Old English *hælf* "a being whole" from Proto-Germanic *hailitho, from PIE **kailo-* "whole, uninjured" (source also of Old English *hal* "hale, whole;" Old Norse *heill* "healthy;" Old English *halig*, Old Norse *helge* "holy, sacred;" Old English *hælan* "to heal"). With Proto-Germanic abstract noun suffix **-itho*. Of physical health in Middle English, but also "prosperity, happiness, welfare; preservation, safety." An abstract noun to whole, not to heal. Meaning "a salutation" wishing one welfare or prosperity is from 1590s. Health food is from 1848.

Етимологія концепту «здоров'я» - з давньоанглійської *hælf* "цілісність", з протогерманської * *hailitho*, з протоіндоевропейської * *kailo-* "цілий, неушкоджений" (також від давньоанглійського слова *hal* "здоровий, цілий; "від давньоскандинавського *heill* " здоровий; "від давньоанглійського *halig*, від давньоскандинавського *helge* " святий, священний; "від давньоанглійського *hælan*" зцілювати "). Слово утворилось за допомогою протогерманського абстрактного іменникового суфікса * *-itho*. В

сеередньоанглійській мові слово вживалось у значенні «фізичне здоров'я», а також "процвітання, щастя, добробут; збереження, безпека". Абстрактний іменник походить від «цілий», а не «лікувати». Значення "привітання", побажання добробуту чи процвітання, почало вживатись з 1590-х років, а словосполучення «здорове харчування» - з 1848 року.

Далі розглянемо поняттєвий складник концепту ««HEALTH/ЗДОРОВ'Я».

Для аналізу концепту «health/здоров'я» англломовних лінгвокультур звернемося до наступних тлумачних словників [83-85] та визначимо значення лексеми health, яка є іменем концепту.

The American Heritage Dictionary of the English Language [83] фіксує наступні семи концепту health:

1. the overall condition of an organism at a given time (загальний стан організму в певний момент);
2. soundness, especially of body or mind; freedom from disease or abnormality (міцність тіла та духу; відсутність хвороб або дефектів);
3. a condition of optimal well-being (стан оптимального благополуччя);
4. a wish for someone's good health, often expressed as a toast (побажання комусь міцного здоров'я, яке часто виголошують як тост).

The Longman Dictionary of Contemporary English [85] подає наступні семи:

1. the general condition of your body and how healthy you are (загальний стан вашого організму і того, наскільки ви здорові);
2. the work of providing medical services to keep people healthy (робота пов'язана з наданням медичних послуг аби населення було здоровим);
3. when you have no illness or disease (стан, за якого у вас відсутні хвороби);
4. how successful something such as a business, an organization, or a country's economy is (рівень успішності чогось (бізнесу, організації чи економіки країни)).

The Cambridge Advanced Learner's Dictionary [84] фіксує наступні семи концепту health:

1. the condition of the body and the degree to which it is free from illness, or the state of being well (стан організму та рівень, до якого в організмі відсутні хвороби, або стан благополуччя);
2. services and jobs that exist to take care of people's health (служби та професії, які існують для того, щоб піклуватися про здоров'я людей);
3. the condition of something that changes or develops, such as an organization or system (стан чогось, що змінюється або розвивається, наприклад організації або системи).

Аналізуючи поняттєвий складник концепту «HEALTH/ЗДОРОВ'Я», бачимо відмінності у визначеннях, які подають різні словники. Окрім схожих за значенням дефініцій зустрічаються і такі, які не мають аналогів у інших лексикографічних джерелах. На основі розглянутих вище словникових дефініцій ми уклали таблицю (Табл. 2.4), яка допомагає унаочнити наявність тих чи інших визначень. По вертикалі розташовані аналізовані дефініції, а по горизонталі – назви словників. Знаки «+» вказані в комірках, якщо дефініція присутня у відповідному лексикографічному джерелі.

Таблиця 2.4

Дефініційний аналіз слова health

	The American Heritage Dictionary of the English Language	The Longman Dictionary of Contemporary English	The Cambridge Advanced Learner's Dictionary
the overall condition of an organism at a given time = the general condition of your body and how healthy you are = the condition of the body and the degree to which it is free from illness, or the state of being well	+	+	+

	The American Heritage Dictionary of the English Language	The Longman Dictionary of Contemporary English	The Cambridge Advanced Learner's Dictionary
soundness, especially of body or mind; freedom from disease or abnormality = when you have no illness or disease = the condition of the body and the degree to which it is free from illness, or the state of being well	+	+	+
a condition of optimal well-being = the condition of the body and the degree to which it is free from illness, or the state of being well	+		+
a wish for someone's good health, often expressed as a toast	+		
the work of providing medical services to keep people healthy = services and jobs that exist to take care of people's health		+	+
how successful something such as a business, an organization, or a country's economy is = the condition of something that changes or develops, such as an organization or system		+	+

Розглянувши дефініції імені концепту – лексеми health з трьох лексикографічних джерел, бачимо, що словники демонструють різні лексико-семантичні варіанти(ЛСВ) лексеми health: наявні як синонімічні так і зовсім унікальні дефініції. Базуючись на матеріалі нашої таблиці, доходимо висновку, що ядерним компонентом семантики лексеми health слід вважати ті дефініції, які наведені в усіх трьох словниках. Тобто, вважатимемо такими: — the overall condition of an organism at a given time та — when you have no illness or disease.

Тож беремо до уваги прямі значення концепту health, що пов'язані з людським організмом. Таким чином, дефініційний аналіз значень імені концепту – лексеми health дозволяє встановити що до ядра концепту

HEALTH, представленого в британській літературі для дітей, входять два основних компоненти:

1. здоров'я — це стан організму в цілому;
2. здоров'я — це стан, за якого у вас відсутні хвороби.

Перший компонент, що входить до складу ядра концепту HEALTH: здоров'я — це стан організму в цілому.

Оскільки перший компонент загально характеризує стан організму, тому можемо навести наступний приклад з третьої книги циклу «Хроніки Нарнії», що називається «Кінь та його хлопчик».

“But where’s Bree?” said Aravis when each had asked after the other’s health and sleep [88, с. 310].

В уривку бачимо, що герої запитали одне одного саме про загальний стан здоров'я, а не про відсутність хвороб. На таке питання ймовірно отримати різний опис стану здоров'я (чудовий, хороший, задовільний, поганий тощо).

Другий компонент, що входить до складу ядра концепту HEALTH: здоров'я — це стан, за якого у особи відсутні хвороби.

Цей компонент також можна описати як ідеальний стан організму або його благополуччя. Саме це значення і фігурує у наступному прикладі з першої книги циклу «Хроніки Нарнії», що називається «Небіж чаклуна».

One doesn’t become a magician for nothing. My health broke down in the end. But I got better [88, с. 32].

Герой повідомляє, що він підірвав своє здоров'я. Маючи на увазі не будь який стан свого організму, а саме ідеальне самопочуття. Його благополуччя погіршилось, тож розуміємо, що в уривку лексема health в значенні другого компонента, що входить до складу ядра концепту HEALTH.

Компонентний аналіз health як імені та номінативного вербалізатора концепту HEALTH, визначає компоненти його лексичного значення – семми – семну структуру ЛСВ. Також необхідне дослідження тлумачних

словникових значень, у нашому випадку значень слова health, для виокремлення компонентів його лексичного значення.

По вертикалі розташовуються компоненти аналізу, а по горизонталі – назви словників. Знаки «+» вказані в комірках, якщо ознака присутня у лексикографічному джерелі. Таблиця (Табл. 2.5) унаочнює компонентну структуру лексеми health, яка конституюється низкою елементів: Condition; Organism; Body; Mind; Free(dom); Disease; Well-being; Wish; Toast; Work; Provide; People; Business; Organization; Economy; Illness; State; Service; Job; Care; System. Кожен із компонентів, у свою чергу, репрезентується мережею сем.

Таблиця 2.5

Компонентний аналіз слова health

	The American Heritage Dictionary of the English Language	The Longman Dictionary of Contemporary English	The Cambridge Advanced Learner's Dictionary
Condition	+	+	+
Organism	+		
Body	+	+	+
Mind	+		
Free(dom)	+		+
Disease	+	+	
Well-being	+		
Wish	+		
Toast	+		
Work		+	
Provide		+	
People		+	+
Business		+	
Organization		+	+
Economy		+	

	The American Heritage Dictionary of the English Language	The Longman Dictionary of Contemporary English	The Cambridge Advanced Learner's Dictionary
Illness		+	+
State			+
Service		+	+
Job			+
Care			+
System			+

В попередньому підрозділі вже зазначалось, що ядерна сема є центром в структурі лексико-семантичного варіанта і відображає ознаки, які характерні цілим класам позамовних об'єктів, а диференціальні семи її характеризують. У випадку лексеми health ядерна сема є підґрунтям і для метафоричного перенесення: первинне значення the overall condition of an organism at a given time доповнилося компонентами Business / Organization / Economy / System, а на їх основі відбулося метафоричне перенесення на позначення стану розвитку/успішності чогось (бізнесу, організації, економіки країни....). Ядерна сема початкового значення змінює статус в образному ЛСВ слова з ядерної на диференційну, і орієнтована на утворення нового образного смислу.

На основі сем-компонентів укладемо фрейм, де health – це що? [Condition / State], чого? [Organism / Body / Mind / Well-being / Business / Organization / Economy / System] , є яким? [Free], від чого? [Disease / Illness], в похідному значенні може бути чим? [Wish / Toast / Work / Service / Job].

Оскільки аналіз синонімічного ряду імені концепту дає чіткіше уявлення про основні способи номінації концепту, звертаємось до тезаурусу англійської мови [82]. В ньому знаходимо наступні до слова health:

- energy
- strength
- bloom
- fitness
- well-being
- complexion

- constitution
- euphoria
- fettle
- form
- haleness
- hardihood
- hardiness
- healthfulness
- healthiness
- lustiness
- pink
- prime
- robustness
- salubriousness
- salubrity
- shape
- soundness
- stamina
- state
- tone
- tonicity
- verdure
- vigor
- wholeness
- clean bill
- eupepsia
- fine feather
- good condition
- top form

Найспорідненішими словами з перерахованих вище є energy, fitness, strength, well-being. Тобто лексико-тематична група health (у значенні the overall condition of an organism at a given time) представлена саме такими ядерними одиницями як energy, fitness, strength, well-being.

Далі перейдемо до виявлення концептуальних метафор для повного розкриття сутності концепту HEALTH. Для виведення наступних структурних концептуальних метафор концепту HEALTH використовувалась лексема health та її основні синоніми (energy, fitness, strength та well-being.). Результати цієї частини дослідження наведені у таблиці (Табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Структурні концептуальні метафори «health»

№	Концептуальні метафори	Приклади речень-вербалізаторів
1	Health is a smell.	She dare not come within a hundred miles of the Tree, for its smell, which is joy and life and health to you, is death and horror and despair to her [88, с. 117].
2	Health is a wish.	Command a cask of wine to be opened that your men may drink our health [88, с. 503]. I shall drink a stiff goblet to the health of King Bunny [88, с. 856].
3	Health is pleasure.	(who prefers to be addressed as 'My Lord', replies stiffly) I am in the enjoyment of excellent health, thank you, Mr Bar [88, с.

№	Концептуальні метафори	Приклади речень-вербалізаторів
		1054]. He enjoys excellent health, and continues to take that keen interest in politics, which marked his early career... [88, c. 1136].
4	Health is fragility.	Such a state of things could not have continued for long without John's health – which was rather delicate – breaking down, and it was really fortunate that they were at length discovered by a master, at a nocturnal drinking-party [88, c. 1094].
5	Health is life.	Lord Robert, who for a long time had not enjoyed good health, fell ill of some internal complaint and died [88, c. 1100].
6	Health is a period.	A man at my time of life, and in my state of health, to risk the shock and the dangers of being flung suddenly into a different universe? [88, c. 33].
7	Health is an advantage.	The latter, as we must here confess, although a gentleman of breeding and of highly cultured parts, had no great ability, and lacked that energy and foresight which would have secured his success as a soldier [88, c. 1132].
8	Health is a gift.	The Lion drew a deep breath, stooped its head even lower and gave him a Lion's kiss. And at once Digory felt that new strength and courage had gone into him [88, c. 100].

Перша концептуальна метафора, яку нам вдалось вичленувати з тексту циклу казок «Хроніки Нарнії», порівнює здоров'я з запахом. Тобто у дитячій картині світу англомовної особистості здоров'я може асоціюватись з ароматами і на скільки задовільним буде стан здоров'я, на стільки приємним має бути і аромат.

Друга концептуальна метафора вербалізується двома уривками з епопеї. Звичайно ми розуміємо, що тут лексема health губить своє первинне значення і вживається у значенні, яке подає The American Heritage Dictionary of the English Language: a wish for someone's good health, often expressed as a toast. Фактично у тексті казки йдеться про те, що герої «випивають за

здоров'я». Оскільки під час цього процесу часто лунають побажання та тости, вважаємо за доречне виокремити таку концептуальну метафору.

Наступна метафора також знаходить своє вираження у тексті творів Клайва Льюїса двічі. Здоров'я є однією з найважливіших людських цінностей і відповідно картина світу англомовної особистості передбачає подання здоров'я в позитивному світлі. Тобто мати здоров'я означає бути задоволеним.

Четверта метафора акцентує увагу на несталості та ймовірності постійних змін стану здоров'я. Людям не вдається зберегти здоров'я в однаково чудовому стані протягом усього життя через низку причин, що пов'язані зі звичками, віком, поведінкою людини. Саме тому картина світу англомовної особистості закріплює уявлення про здоров'я як про дуже крихку річ.

П'ята концептуальна метафора побудована на принципі антитези. В цьому уривку здоров'я уособлює життя, а його відсутність – смерть. Тобто картина світу фіксує, що погіршення здоров'я може призводити до не виправних наслідків, а саме втрати найціннішого – людського життя.

Вважаємо за доречне, виокремлюючи шосту концептуальну метафору, прирівняти здоров'я до певного періоду життя. Адже дійсно, в ході життя наш стан здоров'я змінюється і ми можемо апелювати до якогось періоду не згадавши дату чи вказавши наш соціальний статус в той момент, а зазначивши на скільки добре нам здоровилось.

Сьома метафора базується на фрагменті тексту, в якому йдеться про недоліки людини. Але якщо йти від зворотного то зрозуміємо, що якщо картина світу англомовної особистості вважає відсутність хорошого здоров'я недоліком, то задовільний стан здоров'я – навпаки, перевагою.

Остання виділена нами концептуальна метафора з епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії» порівнює здоров'я з подарунком. В уривку тексту, де вербалізується метафора описуються магичні і незвичайні події і нібито після певних чарівних дій герой казки відчуває покращення здоров'я і

самопочуття. Тож можна сказати, що цей магічний ритуал подарував герою здоров'я.

Окрім концепту HEALTH, хочемо згадати про два антонімічні концепти, які чітко знаходять своє відображення у аналізованій епопеї. Такими концептами ми вважаємо «GOOD / ДОБРО» та «EVIL/ ЗЛО». «Хроніки Нарнії» пронизані релігійними мотивами, тому ці протилежні концепти часто зустрічаються в усіх частинах збірки. Уособленням концепту GOOD / ДОБРО можна впевнено вважати Лева Аслана, який виконував роль такого собі біблійського проповідника і проголошував заповіді жителям Нарнії. Антагоністом і представником концепту EVIL/ ЗЛО виступає Едмунд, чий образ нагадує Юду Іскаріота. Саме він здатен зраджувати, заздрити та прагнути влади.

Для аналізу концептів «GOOD / ДОБРО» та «EVIL/ ЗЛО» англійських лінгвокультур звернемося до наступних тлумачних словників [83-85] та визначимо значення лексеми good та evil, які є іменами концептів.

The American Heritage Dictionary of the English Language [83] фіксує наступні семи концепту good:

1. a. Something that is good; b. A good, valuable, or useful part or aspect;
2. Welfare; benefit;
3. Goodness; virtue;
4. a. A product that is bought and sold; b. goods Portable personal property; c. Fabric; material;
5. goods Slang Incriminating information or evidence.

The Longman Dictionary of Contemporary English [85] розкриває значення лексеми-іменника good переважно за допомогою прикладів:

1. no good/not much good/not any good
2. it's no good (doing something)
3. do some good/do somebody good
4. what's the good of ...?/what good is ...?
5. for good

6. for the good of somebody/something
7. behaviour, attitudes, forces etc that are morally right
8. be up to no good
9. the common/general good
10. be (all) to the good
11. three goals/£200 etc to the good

The Cambridge Advanced Learner's Dictionary [84] фіксує наступні семи концепту good:

1. that which is morally right;
2. something that is an advantage or help to a person or situation;
3. the state of being healthy or in a satisfactory condition.

Розглянувши запропоновані дефініції, розуміємо, що ядром концепту є поведінка або ставлення, що вважаються морально правильними. Саме це і висвітлюється у творі.

Даний концепт вербалізується у текстах казок циклу «Хроніки Нарнії» переважно за допомогою синонімів. Їх перелік знаходимо у тезаурусі англійської мови:

• class	• rectitude
• dignity	• right
• excellence	• righteousness
• ideal	• straight
• merit	• uprightness
• prerogative	• value
• probity	• virtue
• quality	• worth [82].

Так для прикладу Аслан, як представник концепту «GOOD / ДОБРО» мовив у четвертій книзі серії «Хроніки Нарнії», що називається «Принц Каспіан»: “Ah!” roared Aslan. “You have conquered me. You have great hearts. Not for the sake of your dignity, Reepicheep, but for the love that is between you

and your people, and still more for the kindness your people showed me long ago... [88, с. 465].

Бачимо, що окрім синоніму до лексеми good – dignity, в цій фразі з вуст позитивного персонажа зривається і кілька інших лексем з позитивною конотацією (great hearts; love; kindness).

The American Heritage Dictionary of the English Language [83] фіксує наступні семи концепту evil:

1. The quality of being morally bad or wrong; wickedness;
2. That which causes harm, misfortune, or destruction;
3. An evil force, power, or personification;
4. Something that is a cause or source of suffering, injury, or destruction.

The Longman Dictionary of Contemporary English [85] значення лексеми-іменника evil розкриває наступним чином:

1. something that is very bad or harmful;
2. cruel or morally bad behaviour in general (OPP good).

The Cambridge Advanced Learner's Dictionary [84] подає єдину сему концепту evil:

1. something that is very bad and harmful.

Базуючись на визначеннях словників, стає зрозуміло, що ядром концепту «EVIL/ ЗЛО» є щось дуже погане чи шкідливе.

Концепт «EVIL/ ЗЛО» у аналізованих творах вербалізується як за допомогою самого імені концепту evil, так і за допомогою його синонімів та похідних слів:

• calamity	• ill	• affliction
• catastrophe	• misery	• baseness
• corruption	• pain	• blow
• crime	• sin	• criminality
• harm	• suffering	• curse
• hatred	• wrong	• debauchery

- depravity
- devilry
- diabolism
- heinousness
- hurt
- impiety
- indecency
- infamy
- iniquity
- injury
- knavery
- lewdness
- licentiousness
- looseness
- malevolence
- malignity
- meanness
- mischief
- misfortune
- obscenity
- outrage
- perversity
- ruin
- sinfulness
- sorrow
- turpitude
- vice
- viciousness
- vileness
- villainy
- wickedness
- woe
- wrongdoing
- diablerie [82].

Наведемо кілька прикладів вербалізації концепту «EVIL/ ЗЛО» у текстах цеклу «Хроніки Нарнії»:

The others who thought she was telling a lie, and a silly lie too, made her very unhappy. The two elder ones did this without meaning to do it, but Edmund could be spiteful, and on this occasion he was spiteful. He sneered and jeered at Lucy and kept on asking her if she'd found any other new countries in other cupboards all over the house [88, с. 142].

Up to that moment Edmund had been feeling sick, and sulky, and annoyed with Lucy for being right [88, с. 151].

Ці приклади, в яких використовуються лексеми з негативною конотацією, чудово описують озлобленість Едмунда і його свідоме бажання бути саме таким.

At the name of Aslan each one of the children felt something jump in its inside. Edmund felt a sensation of mysterious horror. Peter felt suddenly brave and adventurous. Susan felt as if some delicious smell or some delightful strain of music had just floated by her. [88, с. 164].

Цей приклад описує реакцію дітей на Аслана. І саме у Едмунда ця реакція виявилась негативною, адже він уособлює «EVIL/ ЗЛО» і не може позитивно ставитись до Аслана, що репрезентує «GOOD / ДОБРО».

Висновки до розділу 2

Концепт «ANIMAL/ТВАРИНА» вербалізується у циклі казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див», адже переважна більшість героїв цих казок є тваринами.

В результаті аналізу семантичного простору текстів циклу казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» було виявлено, що до структури концепту «ANIMAL/ТВАРИНА» входять три ядерних компоненти: тварина – це будь-яка жива істота, включаючи людей; тварина – це тваринний організм, відмінний від людини, особливо ссавець; тварина – це неприємна, жорстока людина або той, хто погано поводиться.

За допомогою компонентного аналізу укладено фрейм концепту: animal – це хто? [Organism / Creature / People / Human / Person / Mammal], але не хто? [Plant], який що робить? [Move / Live], є яким? [Physical] і в переносному значенні може бути яким? [Bestial / Rude / Cruel], може характеризувати що? [Type].

Вивчаючи тексти аналізованих казок було виокремлено вісім концептуальних метафор, що формують образну складову концепту «ANIMAL/ТВАРИНА»: Тварина – це гість; Тварина – це загроза; Тварина має почуття; Тварина – це супровідник; Тварина є слухняною; Тварина – це вигадка; Тварина має авторитет; Тварина – це мисливець. На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що концепт ANIMAL є ціннісно-значущим в дитячій картині світу англомовної особистості.

Другим концептом виділеним у текстах циклу казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» став «MIRACLE/ДИВО», що розуміється як щаслива неочікувана подією, що вважається неможливою та надприродною. Даний концепт реалізується завдяки чарівним елементам казок: антропоморфізму, зміні масштабів тіла та читанню думок.

У серії фентезійних книг «Хроніки Нарнії» Клайва Стейплза Льюїса вербалізується концепт «HEALTH/ЗДОРОВ'Я». В результаті аналізу семантичного простору текстів було виявлено, що до структури концепту

HEALTH входять два ядерних компоненти: здоров'я — це стан організму в цілому; здоров'я — це стан, за якого у вас відсутні хвороби.

Компонентний аналіз допоміг утворити фрейм концепту, де health – це що? [Condition / State], чого? [Organism / Body / Mind / Well-being / Business / Organization / Economy / System] , є яким? [Free], від чого? [Disease / Illness], в похідному значенні може бути чим? [Wish / Toast / Work / Service / Job].

Для повного розкриття сутності концепту HEALTH було виявлено вісім концептуальних метафор, які виконують функцію узагальнення когнітивних ознак концепту HEALTH: Здоров'я – це запах; Здоров'я – це побажання; Здоров'я – це задоволення; Здоров'я – це крихкість; Здоров'я – це життя; Здоров'я – це період; Здоров'я – це перевага; Здоров'я – це подарунок.

В епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії» представлена пара антонімічних концептів «GOOD / ДОБРО» та «EVIL / ЗЛО», що репрезентуються двома героями відповідно: Асланом та Едмундом. Дефініційний аналіз допоміг встановити, що ядром концепту «GOOD / ДОБРО» є поведінка або ставлення, що вважаються морально правильними, а ядром концепту «EVIL / ЗЛО» є щось дуже погане чи шкідливе. У тексті концепти вербалізовані низкою синонімів та споріднених слів.

РОЗДІЛ 3. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ПОЛЯ КЛЮЧОВИХ КОНЦЕПТІВ У БРИТАНСЬКІЙ КАРТИНІ СВІТУ

3.1. Особливості лексико-семантичного поля концепту «EMOTION/ЕМОЦІЯ» в британській картині світу

Казка, як і будь-який інший літературний жанр, здатна викликати низку різних емоцій у читачів. Крім того, тексти самих казок також насичені великою кількістю лексики, що передає емоції героїв. Тому вважаємо за потрібне у нашій роботі приділити увагу концепту «EMOTION / ЕМОЦІЯ» та опису його лексико-семантичного поля на матеріалі циклу казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» та епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії».

Л. Афанасьєва визначає, що лексико-семантичне поле – це «сукупність лексем, що позначають певне поняття, в широкому сенсі цього слова, з можливістю додавання фразеологізмів і лексичних матеріалів різних форм існування національної мови, зі зверненням до історичних лексичних матеріалів у випадку діахронічної спрямованості дослідження» [2].

Лексико-семантичне поле в рамках казки передбачає єдність слів, що є структурованою на основі їх значення. Передумовою її структурованості є відповідність лексичного відбору та значень слів задумові автора.

Значення лексико-семантичного поля в тексті казки можна розглядати з боку конотативного ефекту, якого воно набуває в контексті. Слід зазначити, що хоча індивідуальність автора відіграє значну роль у лексичній структурі текстів британських казок, тематична складова жанру також здатна породжувати специфічні смислові імплікатури лексичних значень [68, с. 118–119].

Оскільки емоційному полю відводиться важливе місце в лексико-семантичних системах усіх мов, цікаво дослідити його особливості в контексті британських літературних казок.

До лексико-семантичного поля концепту «EMOTION / ЕМОЦІЯ» в англійській мові належать різноманітні емоції, що виражені лінгвістичними

механізмами в англійській мові. Усі емоції, які людина може відчувати, починаючи страхом і закінчуючи здивуванням, мають відповідні лексичні одиниці, якими вони виражені в системі англійської мови. Всі назви таких людських почуттів різноманітні по значенню, інтенсивності, але всі вони пов'язані між собою. Вони утворюють семантичні ланцюжки або мікрополя, як наприклад: *alarm – angst – fear – dread – consternation*, і утворюють семантичне поле (макрополе) концепту «EMOTION / ЕМОЦІЯ». Всі слова, що виражають емоції людини – пов'язані з одним і тим самим фрагментом дійсності, а саме зі світом людських почуттів та емоційних станів, що виражаються через наявність в кожній з досліджених одиниць архісеми (спільної семи) «емоція». Цей фрагмент дійсності дуже складний, але й водночас дуже цікавий для дослідження, адже кожен хвилину свого життя людина відчуває ту чи іншу емоцію, яку іноді складно, але все таки можливо передати лінгвістичними механізмами [8].

Тлумачні словники англійської мови фіксують велику кількість лексем, що вживаються для опису тих чи інших емоцій. Проте аналізуючи саме цей концепт, необхідно звернутись до результатів наукових праць психологів для того, щоб правильно виділити основні емоції. Представники різних шкіл та течій мають відмінну думку стосовно цього питання, але в нашій роботі ми використовуємо класифікацію американського психолога Керролла Елліса Ізарда (1923 – 2017), яку він навів у своїй роботі «Психологія емоцій». Дослідник запропонував *fear/страх, anger/гнів, shame/сором, contempt/презирство, disgust/відразу, guilt/провину, distress/занепокоєння, interest/інтерес, surprise/здивування та joy/радість* вважати базовими емоційними станами [70].

Використовуючи ці фундаментальні емоції, необхідно побудувати послідовні ланцюжки більш специфічних емоцій і таким чином укласти загальне лексико-семантичне поле концепту «EMOTION / ЕМОЦІЯ». Для побудови лексико-семантичного поля даного концепту нам знадобляться синоніми, гіпоніми та антоніми базових емоційних станів.

Дослідження лексико-семантичного поля концепту «EMOTION / ЕМОЦІЯ» в англійській мові проводилося на базі словника Cambridge Advanced Learner's Dictionary [84] та тезаурусу англійської мови. [82].

Для виділення одиниць, які входять до даного лексико-семантичного поля ми поетапно до кожної лексеми, що репрезентує базові людські емоції, дібрали синоніми та антоніми скориставшись тезаурусом, а також виділили споріднені слова, представлені словником. Бо, як зазначає український мовознавець та Заслужений працівник освіти України М. П. Кочерган «лексико-семантичні поля є найбільшими парадигматичними об'єднаннями, які характеризуються зв'язком слів на основі спільності або протилежності їх значень». Тобто лексико-семантичне поле є сукупністю парадигматично пов'язаних лексичних одиниць, які об'єднані спільністю змісту і відображають поняттєву, предметну чи функціональну подібність позначуваних явищ [31, с. 211; 32, с. 265]. До того ж, на думку доктора філологічних наук Селіванової О. О., модель семантичного поля «передбачає виділення сукупності слів, об'єднаних спільною семантичною ознакою» [55, с. 111].

Результати даного етапу дослідження представлено у вигляді таблиці (ДОДАТОК 1), в якій у першій колонці наводиться лексема (базова емоція), а далі – синоніми, антоніми та споріднені слова. Для лексеми fear/страх в таблиці наведені споріднені слова з теми Fear & phobias; для лексеми anger/гнів в таблиці наведені споріднені слова з теми Anger and displeasure; для лексеми shame/сором – з теми Good luck and bad luck; для лексем contempt/презирство та disgust/відраза – з теми Feelings of dislike and hatred; для лексем guilt/провина та distress/занепокоєння в таблиці наведені споріднені слова з теми Sadness and regret; для лексеми interest/інтерес – з теми Excitement, interest, energy and enthusiasm; для лексеми surprise/здивування – з теми Surprising and shocking; для лексеми joy/радість – з теми Pleasure and happiness.

Через те, що антонімами одних емоцій можуть виступати синоніми інших емоцій, існує ймовірність того, що виділені таким способом одиниці, повторюватимуться. Через це вважаємо за потрібне відсортувати всі зазначені в таблиці елементи таким чином, щоб уникнути повторів ідентичних слів. Скориставшись онлайн ресурсом ibox.tools маємо наступний результат: з 768 лексем виявилось 186 повторів. Видаливши їх ми отримали 582 одиниці, які формують лексико-семантичне поле концепту «EMOTION/ЕМОЦІЯ». Повний перелік отриманих одиниць без повторів міститься у додатках (Додаток 2).

Задля розуміння особливостей лексико-семантичного поля концепту «EMOTION/ЕМОЦІЯ» в контексті британських літературних казок необхідно визначити, які саме одиниці з утвореного нами переліку використовуються в текстах даного жанру. Своє дослідження ми проводимо на матеріалі циклу казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» та епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії». Наше завдання виявити, які одиниці зустрічаються у текстах казок найчастіше, які рідше, а які взагалі – відсутні.

Отримавши точне розуміння того, з якою частотою у текстах фігурує та чи інша одиниця, зможемо виділити одиниці, що формують ядро та периферію лексико-семантичного поля концепту «EMOTION/ЕМОЦІЯ» на матеріалі текстів британських літературних казок. Виконуючи пошук кожної окремої одиниці з лексико-семантичного поля у текстах циклу казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» та епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії», ми паралельно вносили дані до таблиці. Таким чином можна дізнатись скільки разів той чи інший складник лексико-семантичного поля вживається у аналізованих казках Льюїса Керролла, скільки у творах Клайва Льюїса і яким є загальний показник. Детальна таблиця міститься у додатках (ДОДАТОК 4).

Провівши цей етап дослідження, нам вдалось виявити найчастотніші елементи лексико-семантичного поля концепту «EMOTION/ЕМОЦІЯ» на матеріалі британських казок. Такими ми вважаємо одиниці, що зустрічаються

в загальному підрахунку (і в текстах циклу казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див», і в епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії») більше 100 разів. Таким чином ми отримали кількісну репрезентацію найчастотніших одиниць, що входять до складу лексико-семантичного поля, у британських казках і представили цю інформацію у таблиці (Табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Найчастотніші елементи лексико-семантичного поля концепту
«EMOTION/ЕМОЦІЯ» на матеріалі британських казок

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах
good	50	568	618
moment	74	496	570
wonder	57	280	337
right	38	251	289
love	27	164	191
care	28	140	168
help	49	113	162
work	76	86	156
matter	16	114	130
joy	5	124	129
fright	10	113	123
surprise	28	89	117
comfort	23	93	116
fear	17	97	114
interest	13	100	113
wrong	12	100	112
cheer	9	102	111
doubt	16	95	111
delight	13	90	103
jewel	0	101	101

Наступним кроком є вирахування відсоткового відношення. Скориставшись табличним процесором Microsoft Excel, ми вираховали загальну кількість усіх одиниць лексико-семантичного поля, що складає 6767. Згодом в цій же програмі вираховали відсоткове значення частоти вживання кожного елемента у текстах казок. Уся ця інформація так само міститься у додатках (ДОДАТОК 4). Оскільки у текстах зустрічається доволі велика кількість елементів аналізованого лексико-семантичного поля, тому їх відсоткове представлення не має різкого перепаду. Однак у нас все одно є змога виділити елементи ядра та периферії. Вважаємо за доречне розподілити елементи наступним чином: ядро – 5-10%; ближня периферія – 1-4.99%; дальня периферія – менше 1%.

Тож маємо наступні результати:

Ядро: good (зустрічається 618 разів; 9,13%); moment (570; 8,42%);

Ближня периферія: wonder (337; 4,98%); right (289; 4,27%); love (191; 2,82%); care (168; 2,48%); help (162; 2,39%); work (156; 2,31%); matter (130; 1,92%); joy (129; 1,91%); fright (123; 1,82%); surprise (117; 1,73%); comfort (116; 1,71%); fear (114; 1,68%); interest (113; 1,67%); wrong (112; 1,66%); cheer (111; 1,64%); doubt (111; 1,64%); delight (103; 1,52%); jewel (101; 1,49%); dread (99; 1,46%); honor (97; 1,43%); notice (70; 1,03%);

Дальня периферія: apprehension, uneasiness, cowardice, creeps, revulsion, cold sweat, calmness, encouragement, animosity, displeasure, irritation, soreness, glee, good nature, remorse, blot, derision, esteem, merciful, miracle, misadventure, condescension, neglect, audacity, indignity, friendliness, abomination, loathing, misanthrope, penitence, correction, perfection, groan, affliction, anguish, blues, embarrassment, ordeal, perplexity, unhappiness, visitation, good health, activity, significance, absorption, insignificance, ardour, frenzy, hubbub, zeal, bewilderment, incredulity, rarity, suddenness, expectation, gem, hilarity, liveliness, mirth, revelry, solace, depression, vocation, delirium, consternation, misgiving, reverence, assurance, enmity, chagrin, dishonor, hapless, disregard, distaste, flattery, sympathy, admiration, responsibility, failing, lapse, sadness, suffering, bad

news, gladness, ignorance, commotion, portent, thunderbolt, composure, coolness, shocking, staggering, stun, merriment, foreboding, faith, impatience, vexation, cat fit, meanness, defiance, disrespect, ridicule, obedience, revolt, torment, indifference, disinterest, frolic, amazing, astonishing, gaiety, rejoicing, awe, pique, grudge, smear, despite, crime, error, behavior, discomfort, headache, jolt, charm, guilt, distress, funk, nightmare, hatred, reproach, sickness, benefit, grief, indulgence, abandon, panic, suspicion, confidence, contentment, annoyance, indignation, violence, praise, blessing, compliment, satisfaction, enthusiasm, pursuit, blinding, scare, kindness, offense, virtue, disappointment, misery, torture, consequence, amazement, amaze, happiness, scandal, overtake, anxiety, appeal, woe, stagger, humor, refreshment, transport, anger, disgust, outrage, pride, scorn, loving, objection, importance, astonishment, amusement, contempt, good will, treachery, prize, dismay, worry, liking, disgrace, regret, ease, passion, affection, sorrow, aid, mortal, rage, approval, streak, slip, mourn, marvel, confusion, dislike, fortune, treat, manners, bitter, ache, fury, gorge, advantage, curiosity, melancholy, goodness, trial, health, sport, astonish, concern, mercy, unexpected, hate, terror, trembling, fun, calm, slight, excitement, feast, despair, cross, shame, storm, regard, desire, relief, shock, attack, horror, success, treasure, grace, strength, alarm, bed, trust, pleasure, respect, fault, note, kick, courage, case, temper, start, peace, trouble, game.

Задля кращого розуміння результатів проведеного дослідження пропонуємо наступну лінійну діаграму (Рис. 3.1), яка подає кількісні дані вживання елементів ядра та ближньої периферії лексико-семантичного поля «EMOTION / ЕМОЦІЯ» у аналізованих казках Льюїса Керролла та Клайва Льюїса.

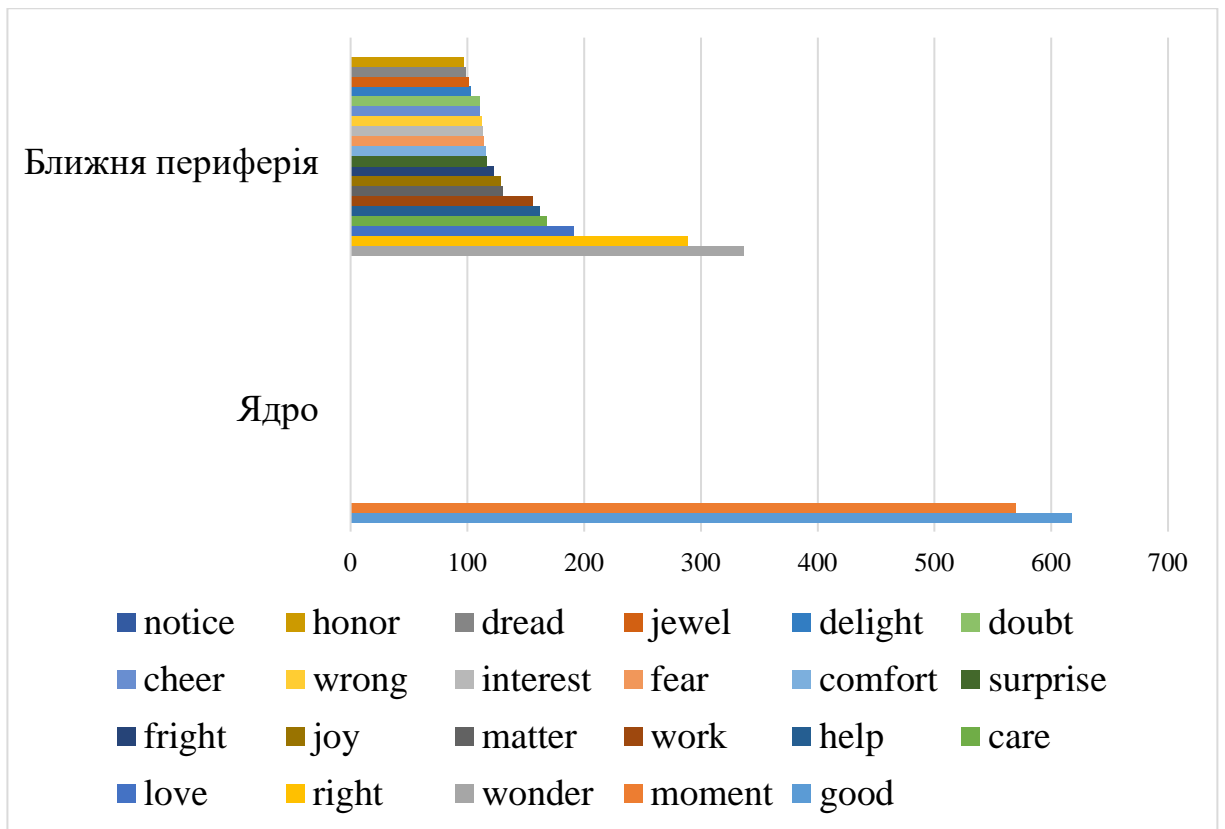

Рис. 3.1. Кількісна репрезентація елементів ядра та ближньої периферії лексико-семантичного поля «EMOTION / ЕМОЦІЯ»

Перелік елементів лексико-семантичного поля «EMOTION / ЕМОЦІЯ», які не були виявлені нами в ході аналізу у текстах циклу казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» та епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії», має наступний вигляд:

angst, jitters, unease, abhorrence, agitation, apprehensiveness, aversion, discomposure, disquietude, faintheartedness, fearfulness, phobia, presentiment, qualm, timidity, trepidation, bête noire, chickenheartedness, cold feet, recreancy, bravery, fearlessness, heroism, unconcern, acrophobia, aerophobia, agoraphobic, aquaphobia, arachnophobia, bogie, catastrophize, claustrophobia, homophobia, homophobic, hydrophobia, hydrophobic, Islamophobia, misophonia, willie, xenophobe, acrimony, antagonism, exasperation, ire, resentment, cholera, conniption, dander, disapprobation, distemper, gall, huff, infuriation, irascibility, irritability, miff, peevishness, petulance, rankling, stew, tantrum, tiff, umbrage, blow up, hissy fit, ill humor, ill temper, slow burn, agreeability, enjoyment,

pleasantness, animus, bad feeling, benny, flap, get the hump, grit, grit your teeth, hard feelings, have a face like thunder, red mist, reprehension, resentfulness, road rage, humiliation, stigma, abashment, compunction, contrition, degradation, discredit, disesteem, disrepute, ignominy, infamy, mortification, obloquy, odium, opprobrium, pang, self-disgust, self-reproach, self-reproof, shamefacedness, stupefaction, bad conscience, ill repute, loss of face, pudency, skeleton in the cupboard, align, bad/hard/tough luck!, be bad luck on someone, be down on your luck, be in/out of luck, fortune smiles on someone, get the short end of the stick, godsend, mercifully, voodoo, with any luck, your luck's in!, antipathy, disdain, malice, mockery, contumely, despisal, recalcitrance, repugnance, snobbery, stubbornness, despisement, approbation, endorsement, sanction, anathema, distastefully, misandrist, misandry, misanthropy, self-loathing, sore point, technophobe, transmisogyny, vitriol, repulsion, detestation, hatefulness, nausea, satiation, satiety, surfeit, nauseation, nauseousness, fondness, execrate, misogynist, culpability, indiscretion, liability, sin, answerability, blameworthiness, criminality, delinquency, dereliction, iniquity, malfeasance, malpractice, misbehavior, misconduct, misstep, onus, self-condemnation, sinfulness, solecism, transgression, wickedness, malefaction, peccability, irresponsibility, innocence, be/weigh on your conscience, black dog, breastbeating, bring a lump to/have a lump in your throat, feel bad, gloominess, glumness, guilt complex, guilt-ridden, melancholia, remorseful, remorsefully, repent, repentance, repentant, dejection, desolation, dolor, heartache, heartbreak, malaise, throe, tribulation, twinge, worriment, wretchedness, unconsolability, euphoria, joyfulness, joyousness, attentiveness, diversion, engrossment, hobby, interestedness, pastime, preoccupation, racket, recreation, relaxation, relevance, concernment, be into, leisure activity, boredom, heedlessness, unimportance, apathy, alacrity, animation, avidity, boosterism, fever pitch, flirtation, friskiness, frisson, pep, perkiness, physicality, piquancy, pizzazz, zealousness, revelation, abruptness, bombshell, disillusion, epiphany, eureka, miscalculation, phenomenon, precipitance, precipitation, precipitousness, prodigy, whammy, wonderment, astoundment, curveball, eye-opener, unforeseen,

amazingly, dynamite, earth-shattering, earth-shatteringly, earthshakingly, shock tactics, spring something on someone, staggeringly, the darnedest thing, bliss, elation, alleviation, delectation, ecstasy, exultation, exulting, felicity, festivity, fruition, gratification, jubilation, luxury, rapture, ravishment, good humor, pride and joy, regalement, seriousness, discouragement, mourning, afterglow, beatitude, bed of roses, fulfilment, goody, jubilation, like a dog with two tails, savour.

Якщо говорити про кількісні показники цього етапу дослідження, то до ядра належать 2 одиниці, до ближньої периферії – 21 одиниця, до дальньої периферії – 258 одиниць, а 301 одиниця лексико-семантичного поля «EMOTION / ЕМОЦІЯ» взагалі не знайшла репрезентації у текстах циклу казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» та епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії». Наочно лексико-семантичне поле «EMOTION / ЕМОЦІЯ» побудоване на матеріалі текстів циклу казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» та епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії» було представлено нами за допомогою рисунку (Рис.3.2). core of the lexical-semantic field (look; think; see; thought), 12 units – to the near periphery, 39 units – to the far periphery

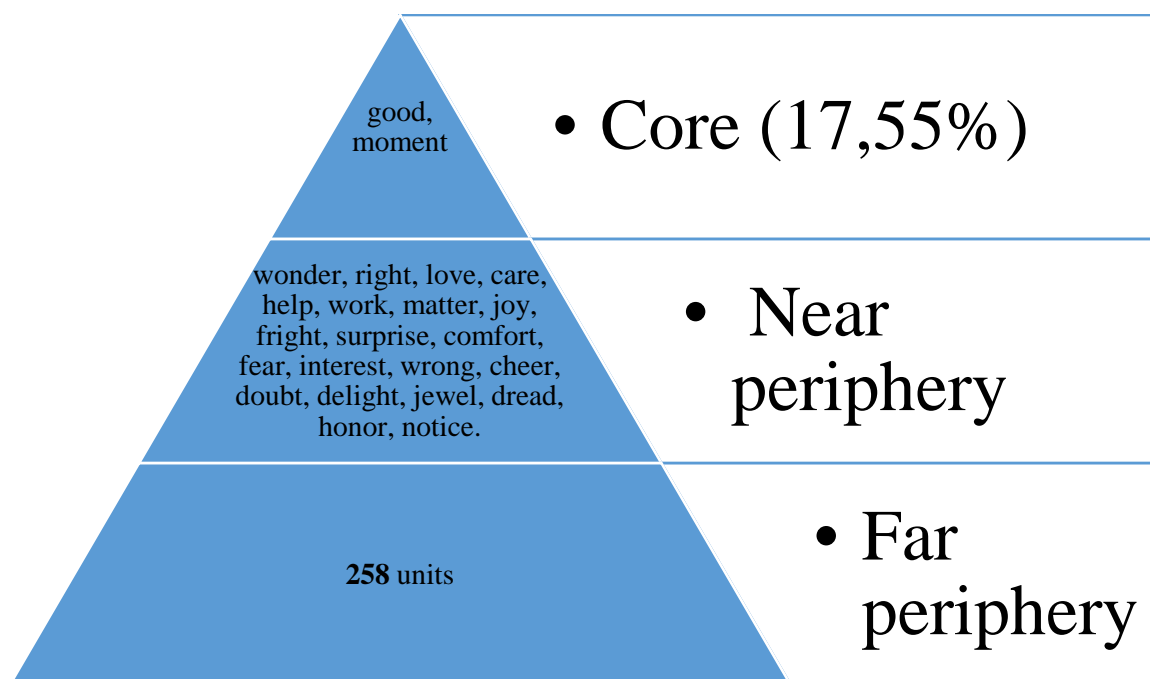

Рис. 3.2. Модель лексико-семантичного поля «EMOTION / ЕМОЦІЯ»

Таким чином розуміємо, що з усіх 582 одиниць, які ми дібрали зі словників для формування лексико-семантичного поля концепту

«EMOTION/ЕМОЦІЯ», свою репрезентацію у британських літературних казках на матеріалі текстів циклу казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» та епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії» знайшла 281 одиниця.

3.2. Особливості лексико-семантичного поля концепту «IMAGINATION / УЯВА» (на матеріалі текстів британських літературних казок)

Виокремивши елементи лексико-семантичного поля концепту «EMOTION/ЕМОЦІЯ», хочемо перейти до концепту «IMAGINATION / УЯВА». Вибір саме цього концепту мотивуємо тим, що прочитання казкового твору неможливе без залучення уяви. Цікавим є і те, що, як для процесу написання казки, так і для процесу розуміння читачами усіх подій, описаних автором, необхідною передумовою є добре розвинена уява. В аналізованих нами казках подекуди зустрічались ілюстрації, які полегшували роботу уяви, але все одно читаючи текст казок, у кожного виникають різні образи.

Для того, щоб укласти загальне лексико-семантичне поле концепту «IMAGINATION / УЯВА» необхідно звернутись до словника [84] та тезаурусу [82], щоб з'ясувати якими є синоніми, гіпоніми та антоніми до основної лексичної одиниці цього концепту *imagination*.

Проаналізувавши словникові статті, ми уклали таблицю, з якою можна ознайомитись звернувшись до додатків (Додаток 3), колонки якої містять синоніми, антоніми та споріднені слова до лексеми *imagination*. Через те, що ми вичленовували одиниці з двох різних лексикографічних джерел, розуміємо, що цілком ймовірним є повтор лексичних одиниць серед елементів нашої вибірки. Щоб позбутись від повторів скористаємось онлайн-платформою <https://ibox.tools/remove-duplicates>. Зі 122 лексичних одиниць, виділених нами, було лише 5 дублів, тож після їх видалення зі списку, отримуємо 117. Таким чином повний перелік елементів лексико-

семантичного поля концепту «IMAGINATION / УЯВА» має наступний вигляд:

a reach of the imagination, assume, beyond your wildest dreams, blue-sky, conceivable, conceivably, conceive, conceptualization, conceptualize, counterfactual, dream, evocatively, fancy, feel, felt, fertile, fertility, foundation, grant, guess, hypothetically, I take it, idea, ideate, ideation, image, imaginable, imagination, imagine, impute something to someone, in your mind's eye, inconceivably, lay the foundation(s) of/for, look, look on/upon someone/something as something, mental image, mind, misperceive, not/never in your wildest dreams, pareidolia, picture, presumption, put, put yourself in someone's place/position/shoes, reach, reckon, reconceptualization, reconceptualize, redream, regard, retheorization, retheorize, revisualization, riot, run riot, see, suspicion, take, theorize, think, think of something, think of/about someone/something, think outside the box, throw, throw (something) up, vision, visualization, visualize, you have no idea, concrete, fact, ignorance, inability, reality, truth, death, being, entity, existence, material, substance, artistry, awareness, fantasy, imagery, ingenuity, insight, inspiration, intelligence, inventiveness, originality, resourcefulness, thought, wit, acuteness, chimera, cognition, conception, creation, creativity, enterprise, fabrication, ideality, illusion, invention, notion, perceptibility, realization, sally, supposition, thoughtfulness, unreality, verve, wittiness, creative thought, flight of fancy, mental agility.

Для того, щоб осягнути особливості використання лексико-семантичного поля концепту «IMAGINATION / УЯВА» в британських літературних казках, вважаємо за потрібне з'ясувати, які саме одиниці з утвореного нами переліку використовуються в текстах даного жанру. В цьому нам допоможуть цикл казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» та епопея Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії». Нам необхідно дослідити, з якою частотою зустрічаються ті чи інші одиниці, виокремлені нами у першому підрозділі цього розділу. Саме це є передумовою виділення елементів, що належать до ядра, ближньої та дальньої периферії лексико-семантичного

поля концепту «IMAGINATION / УЯВА» на матеріалі текстів британських літературних казок.

Щоб уможливити подальший аналіз лексико-семантичного поля концепту «IMAGINATION / УЯВА» ми презентували результати цієї частини дослідження у формі таблиці, яка містить інформацію про те, скільки разів той чи інший складник лексико-семантичного поля вживається у аналізованих казках Льюїса Керролла, скільки у творах Клайва Льюїса і яким є загальний показник. Ознайомитись із зазначеною таблицею можна в додатках (Додаток 5).

Виходячи зі значень занесених нами до таблиці, бачимо, що є лексичні одиниці лексико-семантичного поля «IMAGINATION / УЯВА», складеного нами на основі лексикографічних джерел, які не знаходять репрезентації у аналізованих текстах британських літературних казок («Аліса в Країні Див» та «Аліса в Задзеркаллі» Льюїса Керролла та «Хроніки Нарнії» Клайва Льюїса). Точна кількість таких елементів становить 62 одиниці. Їх повний перелік подається далі:

a reach of the imagination, beyond your wildest dreams, blue-sky, conceivably, conceptualization, conceptualize, counterfactual, evocatively, fertility, hypothetically, ideate, ideation, imaginable, impute something to someone, in your mind's eye, inconceivably, lay the foundation(s) of/for, mental image, misperceive, not/never in your wildest dreams, pareidolia, presumption, put yourself in someone's place/position/shoes, reconceptualization, reconceptualize, redream, retheorization, retheorize, revisualization, riot, run riot, theorize, think outside the box, throw (something) up, visualization, visualize, inability, substance, artistry, awareness, imagery, inventiveness, originality, resourcefulness, acuteness, chimera, cognition, conception, creativity, fabrication, ideality, illusion, perceptibility, realization, supposition, thoughtfulness, unreality, verve, wittiness, creative thought, flight of fancy, mental agility.

Найчастотнішими виявились 14 одиниць. За найчастотніші вважаємо елементи лексико-семантичного поля, що зустрічаються в текстах більше 100

разів в загальному підрахунку обох циклів казок. Ознайомитись з зазначеними одиницями можна за допомогою таблиці (Табл. 3.2). Одиниці наведені в порядку спадання, тобто згори представлена одиниця, що зустрічається у текстах найбільш часто, а внизу – та з 14 одиниць, що зустрічається найбільш рідко.

Таблиця 3.2

Найчастотніші елементи лексико-семантичного поля концепту
«IMAGINATION / УЯВА» на матеріалі британських казок

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах
look	291	1379	1670
think	129	724	853
see	118	675	793
thought	184	510	694
put	84	358	442
take	54	359	413
felt	40	291	331
being	41	263	304
feel	31	267	298
mind	33	204	237
reach	12	183	195
dream	44	126	170
idea	29	134	163
death	1	100	101

Тепер необхідно розглянути результати нашого дослідження не лише у кількісному аспекті, а і у відсотковому. За допомогою програми Microsoft Excel, нами була підрахована загальна кількість складників лексико-семантичного поля «IMAGINATION / УЯВА», що зустрічаються у двох

циклах британських письменників. Сума складає 7441 одиницю. На цьому етапі так само використовуємо Microsoft Excel, щоб вирахували відсоткове значення частоти вживання кожного елемента у текстах казок. Отримані дані так само наведені у додатках (Додаток 5). Отримавши відсотковий показник вживання виокремлених нами елементів, переходимо до виділення одиниць, що формують ядро, ближню периферію та дальню периферію. Вважаємо за доречне розподілити елементи наступним чином: ядро – 9-23%; ближня периферія – 1-8.99%; дальня периферія – менше 1%.

Тож маємо наступні результати:

Ядро: look (зустрічається 1670 разів; 22,44%); think (853; 11,46%); see (793; 10,66%); thought (694; 9,33%);

Ближня периферія: put (442; 5,94%); take (413; 5,55%); felt (331; 4,45%); being (304; 4,09 %); feel (298; 4,00 %); mind (237; 3,19 %); reach (195; 2,62 %); dream (170; 2,28 %); idea (163; 2,19 %); death (101; 1,36 %); think of something (94; 1,26 %); picture (83; 1,12 %);

Дальня периферія: throw, truth, fact, imagine, guess, fancy, regard, invention, you have no idea, think about someone/something, grant, reality, reckon, vision, imagination, assume, foundation, image, suspicion, notion, existence, fantasy, sally, ingenuity, enterprise, conceive, material, concrete, ignorance, inspiration, conceivable, fertile, I take it, look on/upon someone/something as something, entity, insight, intelligence, wit, creation. Всі елементи дальньої периферії так само подаються у порядку від більшої до меншої репрезентації одиниць у текстах аналізованих нами казок.

Щоб унаочнити результат даного етапу дослідження, побудуємо лінійну діаграму (Рис. 3.3), за допомогою якої можна ознайомитись із кількісними показниками вживання елементів ядра та ближньої периферії лекико-семантичного поля «IMAGINATION / УЯВА» на матеріалі казок «Аліса в Країні Див» та «Аліса в Задзеркаллі» Льюїса Керролла та «Хроніки Нарнії» Клайва Льюїса.

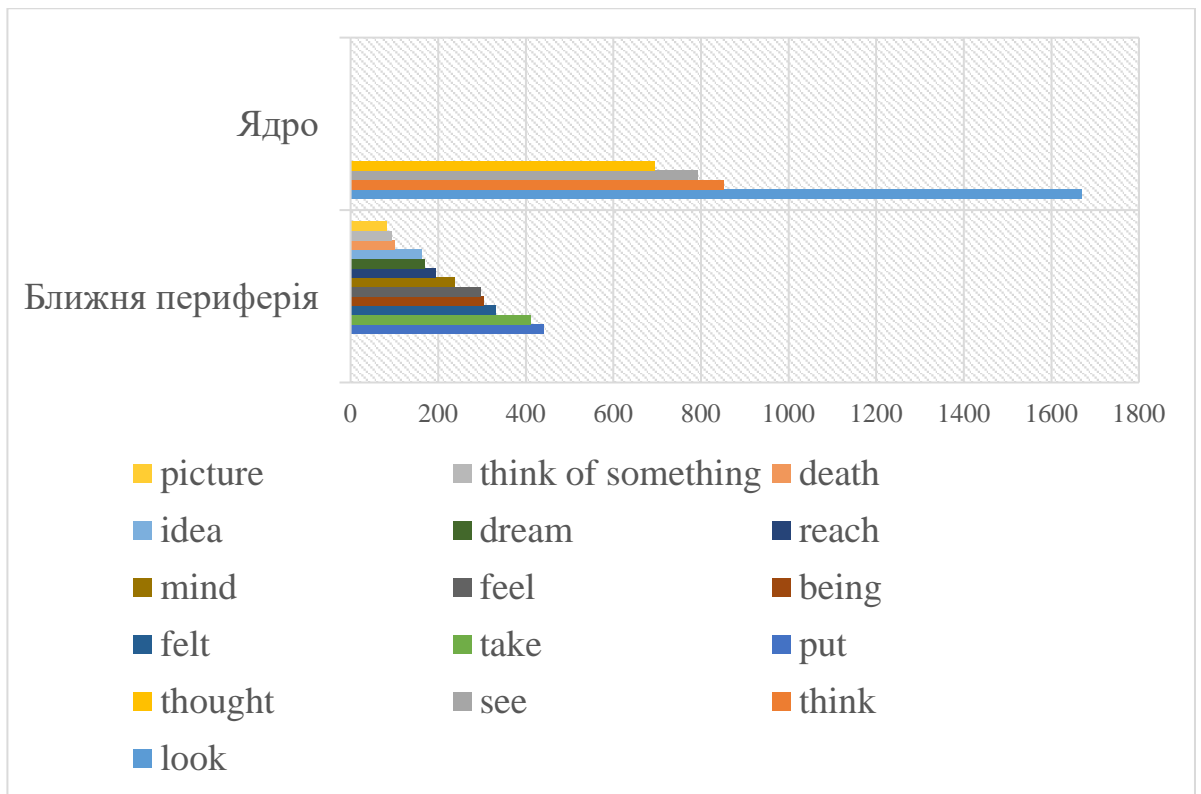

Рис. 3.3. Кількісна репрезентація елементів ядра та ближньої периферії лексико-семантичного поля «IMAGINATION / УЯВА»

Продовжуючи описувати кількісні показники цього етапу дослідження, слід зазначити, що до ядра лексико-семантичного поля «IMAGINATION / УЯВА» на матеріалі британських літературних казок належать 4 одиниці, до ближньої периферії – 12 одиниць, до дальньої периферії – 39 одиниць, а 62 одиниці лексико-семантичного поля «IMAGINATION / УЯВА», яке ми уклали опираючись на словникові статті, не знайшли своєї репрезентації у текстах аналізованих нами казок.

Наочно лексико-семантичне поле «IMAGINATION / УЯВА» побудоване на матеріалі текстів циклу казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» та епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії» було представлено нами за допомогою рисунку (Рис.3.4). Вважаємо, що дана модель чудово репрезентує структуру лексико-семантичного поля, адже в середині наводяться одиниці, що формують ядро, а далі – одиниці, що входять до ближньої периферії. Зовнішнє коло репрезентує елементи дальньої периферії, але через їх велику кількість, модель фіксує лише їх кількісне значення.

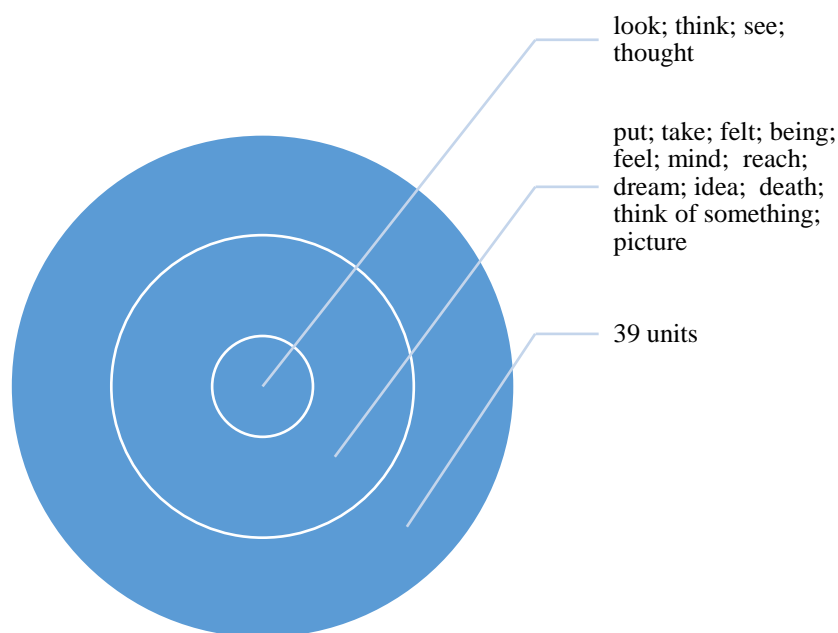

Рис. 3.4. Модель лексико-семантичного поля «IMAGINATION / УЯВА»

Таким чином розуміємо, що з усіх 117 одиниць, які ми дібрали з Кембриджського словника англійської мови та Тезаурусу англійської мови для формування лексико-семантичного поля концепту «IMAGINATION / УЯВА», свою репрезентацію у британських літературних казках на матеріалі текстів казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» і «Аліса в Задзеркаллі» та епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії» знайшли 55 одиниць.

Цікавим також є питання приналежності елементів лексико-семантичного поля до певної частини мови. Аналізований концепт виражений іменником, відповідно його синонімами та антонімами також є іменниками або іменниковими словосполученнями. А от споріднені слова, які ми добирали з лексикографічних джерел, можуть виражатись різними частинами мови в залежності від особливостей їх сполучуваності зі словом *imagination*. Далі хочемо розсортувати всі елементи лексико-семантичного поля концепту «IMAGINATION / УЯВА» у різні групи, в залежності від того, якою частиною мови ці одиниці виражаються у текстах казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» і «Аліса в Задзеркаллі» та епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії». Найчастотнішими є іменники, які репрезентовані

26 наступними елементами: entity, insight, intelligence, wit, creation, ignorance, inspiration, ingenuity, enterprise, existence, fantasy, suspicion, notion, foundation, image, imagination, vision, reality, grant, invention, fact, truth, death, idea, being, thought.

Наступною є група слів, що вживаються як на позначення іменника, так і на позначення дієслова. Їх загальна кількість – 10 елементів. Їх перелік має наступний вигляд: sally, regard, guess, throw, picture, dream, reach, mind, feel, look.

Одразу після цієї категорії слів, слід зазначити, що до дієслів належать 9 елементів лексико-семантичного поля, а саме: conceive, assume, reckon, imagine, felt, take, put, see, think.

До наступної категорії ми віднесли всі сталі вирази, ідіоми та фрази, що також є складниками лексико-семантичного поля концепту «IMAGINATION / УЯВА». На матеріалах аналізованих творів бачимо, що таких виразів у творах нараховується 5: I take it; look on/upon someone/something as something; think about someone/something; you have no idea; think of something.

Ще менш репрезентованою групою слів є прикметники, яких нараховується лише 3: fertile, material, concrete.

Окрім зазначених груп, маємо ще одне слово (fancy), що може вживатись як у значенні іменника, так і у значенні дієслова та прикметника.

Висновки до розділу 3

У цьому розділі з'ясували, що ключовими концептами британської літературної казки можна вважати концепти «EMOTION / ЕМОЦІЯ» та «IMAGINATION / УЯВА». Для побудови лексико-семантичних полів, тобто «сукупності лексем, що позначають певне поняття, в широкому сенсі цього слова, з можливістю додавання фразеологізмів і лексичних матеріалів різних форм існування національної мови, зі зверненням до історичних лексичних матеріалів у випадку діахронічної спрямованості дослідження», необхідно перш за все виділити синоніми, гіпоніми, антоніми та інші споріднені слова аналізованих концептів за допомогою англomовних словників. У випадку концепту «EMOTION / ЕМОЦІЯ» синоніми та споріднені слова наводились до слів на позначення базових емоцій, а не до слова *emotion*.

Дібравши всі елементи лексико-семантичного поля концепту «ЕМОЦІЯ/EMOTION», ми перейшли до кількісної та відсоткової перевірки вживання одиниць цього лексико-семантичного поля у текстах циклу казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» та епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії». Отримавши результати ми змогли виявити елементи, що формують ядро, ближню та дальню периферії цього лексико-семантичного поля. Таким чином до ядра належать 2 одиниці (*good, moment*), до ближньої периферії – 21 одиниця (*wonder, right, love, care, help, work, matter, joy, fright, surprise, comfort, fear, interest, wrong, cheer, doubt, delight, jewel, dread, honor, notice*), до дальньої периферії – 258 одиниць, а 301 одиниця лексико-семантичного поля «ЕМОЦІЯ/EMOTION» взагалі не знайшла репрезентації у текстах циклу казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» та епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії».

Лексико-семантичне поле концепту «IMAGINATION/УЯВА» сформоване на матеріалі лексикографічних джерел нараховує 117 одиниць, але свою репрезентацію у казках Льюїса Керролла та епопеї Клайва Льюїса знайшли лише 55 одиниць. Нами визначено, що до ядра лексико-семантичного поля «IMAGINATION / УЯВА» на матеріалі британських

літературних казок належать 4 одиниці (look; think; see; thought), до ближньої периферії – 12 одиниць (put; take; felt; being; feel; mind; reach; dream; idea; death; think of something; picture), до дальньої периферії – 39 одиниць. Найчастіше елементи лексико-семантичного поля виражені іменниками (26 одиниць), рідше – словами, що позначають, як іменник, так і дієслово (10), дієсловами (9), фразами (5), прикметниками (3) і один раз вживається слово, що має як значення іменника, так і дієслова та прикметника (fancy).

ВИСНОВКИ

У роботі визначено, що мовна картина світу є усім тим, що йде передусім від людини або етносу, результатом людського сприйняття, фантазій, мисленнєвих процесів і перетворювальної діяльності, а одиницями мовної картини світу є лексичні парадигми, лексико-синонімічні ряди, семантичні поля, лексико-асоціативні поля тощо.

Мовна картина світу найкраще представлена в казках.

Визначено, що казка, як один з жанрів усної народної творчості, за століття свого існування набула характерних рис. Англomовна казка походить з кельтської міфології, але також вона пов'язана із європейською фольклорною творчістю, зокрема з німецькою і скандинавською традицією: яскраві і сильні образи, чарівні події, незвичайні пригоди і своєрідний гумор. Під час незалежного існування англійські казки стали володарями національної самосвідомості, виразниками концептосфери англійського «духу» і менталітету.

Визначено, що реалізована у мовній формі, специфіка свідомості носіїв культури на тому чи іншому історичному зрізі вибудовується у концептуальну модель, яка відображатиме динаміку зіткнення або узгодження різних типів цінностей. Тим самим концепт існує не як застиглий інформаційний «згусток», який передається від покоління до покоління, а як безперервний процес асоціювання та номінації феноменів відображеної свідомістю дійсності, концепт передбачає історичну мінливість, аналіз якої, спрямований на відтворення відповідного фрагмента ціннісної картини світу у свідомості носіїв культури на певному історичному етапі.

Комплексне дослідження ключових концептів британських казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» та «Аліса в Задзеркаллі» та епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії» виявило, що ядерними концептами у казках Льюїса Керролла є «ANIMAL / ТВАРИНА» та «MIRACLE / ДИВО», а у циклі творів Клайва Льюїса – «HEALTH / ЗДОРОВ'Я» і пара антонімічних концептів «GOOD / ДОБРО» та «EVIL / ЗЛО».

Дефініційний та компонентний аналіз слова *animal* допоміг виявити, що до структури концепту «ANIMAL/ТВАРИНА» входять три ядерних компоненти, а під час подальшого аналізу було виділено вісім концептуальних метафор, що формують образну складову концепту «ANIMAL/ТВАРИНА». Концепт «MIRACLE/ДИВО» реалізується у творах завдяки чарівним елементам казок: антропоморфізму, зміні масштабів тіла та читанню думок.

В результаті аналізу семантичного простору текстів було виявлено, що до структури концепту «HEALTH / ЗДОРОВ'Я» входять два ядерних компоненти, а повністю розкрити сутність концепту можна за допомогою вісьмох концептуальних метафор, що виконують функцію узагальнення когнітивних ознак концепту. Пара антонімічних концептів «GOOD / ДОБРО» та «EVIL / ЗЛО» репрезентуються Асланом та Едмундом, а у тексті концепти вербалізовані низкою синонімів та споріднених слів.

З'ясовано, що ключовими концептами, характерними як для циклу казок Льюїса Керролла так і для циклу творів Клайва Льюїса є концепти «EMOTION / ЕМОЦІЯ» та «IMAGINATION / УЯВА».

Лексико-семантичне поле концепту «EMOTION / ЕМОЦІЯ» складається з базових емоцій (*fear/страх, anger/гнів, shame/сором, contempt/презирство, disgust/відраза, guilt/провина, distress/занепокоєння, interest/інтерес, surprise/здивування, joy/радість*), їх синонімів, гіпонімів та антонімів. Проведене дослідження з метою з'ясування кількісного та відсоткового показника вживання одиниць лексико-семантичного поля «EMOTION / ЕМОЦІЯ» у текстах циклу казок Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» та епопеї Клайва Льюїса «Хроніки Нарнії», в результаті якого виявлено, що до ядра належать 2 одиниці (*good, moment*), до ближньої периферії – 21 одиниця, до дальньої периферії – 258 одиниць, а 301 одиниця лексико-семантичного поля «EMOTION / ЕМОЦІЯ» взагалі не знайшла репрезентації у текстах аналізованих казок.

В результаті дослідження лексико-семантичного поля концепту «IMAGINATION / УЯВА» виявлено, що до ядра лексико-семантичного поля належать 4 одиниці (look; think; see; thought), до ближньої периферії – 12 одиниць, до дальньої периферії – 39 одиниць. 62 елементи лексико-семантичного поля «IMAGINATION / УЯВА», що було укладене на матеріалі англomовних довідкових джерел, відсутні у текстах аналізованих нами казок. Елементи лексико-семантичного поля виражаються іменниками, словами, що позначають, як іменник, так і дієслово, дієсловами, сталими виразами та прикметниками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алефиренко Н.Ф. Проблемы вербализации понятия: теоретическое исследование. Волгоград: Смена, 2003. С. 112.
2. Афанасьева Л. В. Лексико-семантическое поле как лингвистическая единица. 2016.
3. Бабушкин А.П. Общеязыковые концепты и концепты языковой личности / А. П. Бабушкин // Вестник ВГУ. – сер. 1.: Гуманитарные науки. – Воронеж, 1997. – № 2. – С. 114-118.
4. Бахтіна В.А. Літературна казка у науковому осмисленні останнього двадцятиліття[Текст]/В.А.Бахтіна.//Фольклор народів РРФСР. - Уфа, 1979. –С. 515.
5. Бондаренко Є. Картина світу і дискурс: реалізація дуальної природи людини. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен. Під загальн. Ред. І. С. Шевченко: Монографія. Харків. 2005. С. 34–64.
6. Брауде Л. Ю. Скандинавская литературная сказка /Л. Ю. Брауде. – М.: Наука, 1979. – С. 208.
7. Бутковська О. Структурно-семантичні особливості термінів соціолінгвістики в українській, польській та англійській мовах : дис. канд. філ. наук : 10.02.15. Львів, 2016. С. 301.
8. Бялик О. Є. Лексико-семантичне поле слова «emotion» у сучасній англійській мові. Science and Education a New Dimension. Philology. 2017. Т. 36, № 136. С. 8.
9. Білоконь Д. Ю. Стилистичні особливості казки Алана Мілна «Вінні-Пух» та труднощі її перекладу: кваліфікаційна робота з філологічних наук : 6.020303/ Білоконь Дар'я Юріївна. – Дніпро, 2019. – С. 73.
10. Вайсбербер Й.Л. Рідна мова та формування духу. Київ: Наука. 2008. С. 193.
11. Воркачев С. Г. Концепт как «зонтиковый термин» / С. Г. Воркачев // Язык, сознание, коммуникация. – М., 2003. – Вып. 24. – С. 5-12.

12. Воркачѣв С. Г. Методологические основания лингвокогнитологии / С. Г. Воркачѣв // Теоретическая и прикладная лингвистика. – 2002 – Вып. 3 : Аспекты метакоммуникативной деятельности. – С. 79–95.
13. Вільчинська Т. Основні підходи до визначення концепту в лінгвістичній парадигмі. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : Мовознавство. Тернопіль : Підручники і посібники, 2009. Вип. 2 (17) 2007– 1 (18) 2008. С. 26 – 33.
14. Гак В. Г. Языковые преобразования / Владимир Григорьевич Гак. – М. : Школа «Языки русской культуры», 1998. – С. 768.
15. Гальченко О. С. Литературная сказка: границы жанра / О. С. Гальченко // Проблемы детской литературы и фольклор. - Петрозаводск, 1999. – С. 47-57.
16. Гончаров В. Концепт в контексте традиционной теории толкования смыслов // «Международный круглый стол». Львов: Край, 2012. С. 120-131.
17. Городецька О. Національно-марковані концепти в британській мовній картині світу ХХ століття: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. філол. Наук. Германські мови. Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Київ. 2003. С. 21.
18. Демина М. В. "Гендерная концептосфера британского сказочного дискурса: от традиции к современности" Вестник Самарского государственного университета, по. 10-2, 2006, С. 90-97.
19. Демьянков В.З. Понятие и концепт в художественной литературе и научном языке / В. З. Демьянков // Вопросы филологии. – 2001. – № 1. – С. 35-47.
20. Дунаєвська Л. Українська народна проза (легенда, казка). Еволюція епічних традицій. Київ: Київський ун-т ім. Тараса Шевченка, 1997. С. 447.
21. Єрмоленко С.Я. Мінлива стійкість мовної картини світу. / С.Я. Єрмоленко. // Мовознавство. – 2009. – № 3-4. – С. 94-103.

22. Єфименко В. А. Сучасна літературна казка з трансформованим класичним сюжетом / В. А. Єфименко // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер. : Філологічні науки. - 2014. - Кн. 2. - С. 77-81. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2014_2_16.

23. Жаботинська С. А. Концептуальний аналіз мови: фреймові мережі / С. А. Жаботинська // Мова. Науково-теоретичний Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. № 30, Київ, 2014 103 часопис з мовознавства. Проблеми прикладної лінгвістики. – Одеса: Астропринт, 2004. – № 9. – С. 81-92.

24. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика : нариси / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2007. – С. 263.

25. Живіцька І. А. Мовна картина світу як відображення реальності. Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2010. Т. 4. С. 20–25. URL: <https://doi.org/10.31812/filstd.v4i0.925>

26. Жилко Ф. Про семантичні поля української мови // Українська мова і література в школі. 1972. № 12. С. 25–32.

27. Завгороднова В. Лінгвокультурологічний підхід до вивчення української лексики у школах з російською мовою навчання: Монографія. Київ-Ніжин: ТОВ «Видавництво «АспектПоліграф», 2006. С. 184.

28. Заремська І. М. Мовна картина світу як об'єкт лінгвістичних досліджень Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови. - 2011. - Вип. 7. - С. 396-402. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2011_7_90.

29. Іващенко В. Типологічна диференціація концептуальних структур як одиниць ментального простору. Мовознавство. 2004. № 1. С. 54 – 61.

30. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс : монография / В. И. Карасик. – М.: Гнозис, 2004. – С. 390.
31. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства / М. П. Кочерган. – К. : ВЦ «Академія», 2008. – С. 368.
32. Кочерган М. П. Загальне мовознавство / М. П. Кочерган. – К. : ВЦ «Академія», 2003. – С. 464.
33. Кравченко А.Б. Проблема языкового значения как проблема представления знаний // Когнитивные аспекты языкового значения: межвузовский сб. науч. трудов. Иркутск: ИГЛУ, 2017. С. 3-16.
34. Краснобаева-Чорна Ж. Концепт ЖИТТЯ в українській фраземіці : автореф. Дис. ... канд. Філол. Наук : 10.02.01 “Українська мова”. Дніпропетровськ, 2008. С. 20.
35. Кіщенко Н. Д. Вербалізація концепту мудрість у контексті англійської авторської казки. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 5(73), березень. С. 141–143.
36. Лаврентьева, А. П. Становление английской литературной сказки / А. П. Лаврентьева, М. А. Аксютченко. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2015. — № 22.1 (102.1). — С. 196-199. — URL: <https://moluch.ru/archive/102/23256/>.
37. Леонтьева О. Смыслові конотації дієслів мовлення у казковому дис курсі (на матеріалі українських народних казок про тварин): Дисс. ... канд. Філол. Наук. Київ. 2003. С. 187.
38. Мамаева Н. Н. Светлее алмазов горят в небе звезды (о жанровой специфике английской литературной сказки): статья. Известия Уральского государственного университета. Вып. 15. Екатеринбург, 1999. - С. 96-106.
39. Мамонова Ю. Характеристика основних емотивних тем англійської побутової казки. Питання лінгвістики та лінгводидактики: Концепт, культура, компетенція. 2004. С. 52-59.

40. Мاستилко Н. Іспанська народна казка: жанрово-композиційний та лінгвопрагматичний аспекти: Дис. ... канд. Філол. Наук. Київ. 2004. С. 179.
41. Масько Г. Типологія концептів у казковому дискурсі (на матеріалі англійських та українських казок) наук. Кер. Н.І. Чернюк. Перекладацькі інновації : матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, Суми, 25-27 листопада 2010 р. / Ред. Кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова та ін. Суми : СумДУ, 2010. С. 102-104.
42. Мауткина И.Ю. Историческая поэтика британской сказки и литературные сказки О. Уайльда: дис. ... канд. фид. наук – Великий Новгород, 2006. – С. 215.
43. Мауткина И.Ю. Композиционные особенности британской волшебной сказки, // Тезисы докладов аспирантов, соискателей, студентов. -- В. Новгород, 2005. - С. 28-30.
44. Мауткина И.Ю. Систематика образов британской волшебной сказки в контексте исторического развития этого жанра. Литературные связи и литературный процесс. Выпуск 9. (Единство и национальное своеобразие в мировом литературном процессе. Материалы межвузовской конференции). С.-Петербург, 2005. - С. 55-56.
45. Мацьків П. Концептосфера БОГ в українському мовному просторі : [монографія]. Дрогобич : Коло, 2007. С. 332.
46. Никитин М. В. Развернутые тезисы о концептах / Михаил Васильевич Никитин // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2004. – № 1. – С. 53–64.
47. Огар А. Суперечливі аспекти поняття «концепт». Проблеми гуманітарних наук. Філологія. 2013. № 32. С. 242–252.
48. Плотнікова Н. Поняття «концептосфера» та «концепт» у сучасній лінгвістиці. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Т. 1, № 1. С. 91–96.

49. Попова З. Д. Введение в когнитивную лингвистику: учебное пособие / З. Д. Попова. – Кемерово: Комплекс «Графика», 2004. – С. 146.
50. Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика / Зинаида Даниловна Попова, Иосиф Абрамович Стернин. – М.: АСТ: Восток – Запад, 2007. – С. 314.
51. Потебня А. А. Слово и миф / А. А. Потебня. – М. : Правда, 1989. – С. 624.
52. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики : монографія / А. М. Приходько. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – С. 332.
53. Пропп В. Я. Морфологія чарівної казки. Ленінград : АCADEMIA, 1928. С. 152.
54. Проценко Ю. Літературна казка в системі літературних жанрів та ієрархій (на матеріалі англійської літературної казки ХІХ століття). Український науковий збірник: Іноземна філологія. Львів: Вид-во ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. С. 82-89.
55. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – С. 711.
56. Селіванова О. Світ свідомості в мові: [монографічне видання]. Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. С. 488.
57. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного простору (методологічний, прагматико-семантичний і жанрово-лінгвістичний аспекти): Дис. ... д-ра філол. Наук. Київ. 2003. С. 180.
58. Слухай Н. Сучасні лінгвістичні теорії концепту як мовно-культурного феномену. Мовні і концептуальні картини світу : збірник наукових праць. Київ. 2002. С. 462–470.
59. Снісаренко Я. С. Вплив лінгвальних та екстралінгвальних чинників на розвиток суспільно-політичної лексики та суспільно-політичної

термінології. Термінологічний вісник : Зб. наук. пр. К. : ІУМ НАНУ, 2013. Вип 2(2). С. 88–93.

60. Солодова О. Лінгвокогнітивні характеристики композиції тексту англійських казок: Дис. ... канд. Філол. Наук. Київ. 2008. С. 195.

61. Тагієва І. С. Лінгвокультурологічний підхід до аналізу концептів-артефактів у процесі вивчення українських народних казок / І. С. Тагієва // Наука і освіта. - 2014. - № 10. - С. 195-198. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2014_10_46

62. Хижняк С.П. Новое в исследовании терминологических систем (на примере юридической терминологии 2012. С. 377.

63. Чернявская И. С. Некоторые особенности современной литературной сказки / И. С. Чернявская // Проблемы детской литературы. – М. – 1981. – С.117.

64. Шведова Н. Ю. Об активных потенциях, заключенных в слове // Слово в грамматике и словаре / под ред. В. Н. Ярцевой, Ю. Н. Караулова, А. М. Бабкина и В. П. Нерознака. М. : Наука, 1984. С. 7–15.

65. Шумаков В. Д. Актуалізація концепту «CYBERSECURITY» у сучасних англомовних текстах нормативно-правової бази міжнародних організацій та особливості його відтворення українською мовою: кваліфікаційна робота з філологічних наук : 035/ Шумаков Вадим Дмитрович. – К, 2020. – С. 144.

66. Aarne A. Leitfaden der vergleichenden Märchenforschung. FFC , № 13, Helsinki, 1983, P. 56.

67. Chendey N. V. SOME ESSENTIAL FEATURES OF LITERARY FAIRYTALE GENRE. English philology department. P. 79–81.

68. Holovashchenko Yu. S. Connotation of lexical semantic field in author's literary text. International scientific and practical conference «Challenges of philological sciences, intercultural communication and translation studies in Ukraine and EU countries», Venice, October 30–31 2020. Venice : Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2020 P. 117–120.

69. Humboldt W. v. Über die Sprache - Ausgewählte Schriften. dtv Verlag, 1985.
70. IZARD C. Human emotions. New York : Plenum Press, 1977. 495 с.
71. Lakoff G., Johnson M.. Metaphors We Live By. Chicago and London: The University of Chicago Press. 1980. Pp. xiii + 242.
72. Lehrer A. J. Meaning in linguistics // Theory of meaning // ed. by A. Lehrer and K. Lehrer. New Jersey: Prentice-Hall, Inc., Engewood, 1970. P. 216.
73. Lehrer A. J., Lehrer K. Networks, fields, and vectors // Grammar and Meaning: Essays in honor of Sir John Lyons / ed. F. Palmer. Cambridge : Cambridge University Press, 1994 P. 26–47.
74. Sapir E. Selected writings in language, culture and personality. Berkeley : University of California Press, 1963. P. 617.
75. Sikes W. British goblins: Welsh folk-lore, fairy mythology, legends and traditions. London : Low, 1880.
76. Weisgerber L. Muttersprache und Geistesbildung. Go ttingen : Vandenhoeck & Ruprecht, 1929.
77. Whorf B. L. The Relation of Habitual Thought and Behavior to Language. Sociolinguistics. London, 1997. P. 443–463. URL: https://doi.org/10.1007/978-1-349-25582-5_35

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

78. Енциклопедичний словник термінів // Санкт-Петербург, 1978, т. 1 С. 654.
79. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Донецьк : ДонНУ, 2012. С. 350.
80. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. / О. Селіванова. - Полтава: Довкілля – К., 2006. – С. 716.
81. Online etymology Dictionary. Режим доступу: <https://www.etymonline.com/>.
82. Roget's 21st Century Thesaurus. Режим доступу: <https://www.thesaurus.com/browse/shame>

83. The American Heritage Dictionary of the English Language.-Boston, N.Y.: Houghton Mifflin, 2000.

84. The Cambridge Advanced Learner's Dictionary. Режим доступу: <https://dictionary.cambridge.org/>.

85. The Longman Dictionary of Contemporary English. Режим доступу: <https://www.ldoceonline.com/>.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

86. Carroll L. Alice's Adventures in Wonderland. Режим доступу: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/11/pg11-images.html>

87. Carroll L. Through the Looking-Glass and What Alice Found There. Режим доступу: <https://www.gutenberg.org/files/12/12-h/12-h.htm>

88. Lewis C. S. The chronicles of Narnia. Complete 7-book collection. London : HarperCollins, 1998. P. 1197.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

Одиниці, що входять до лексико-семантичного поля концепту

«EMOTION/ЕМОЦІЯ»

Лексема	Синоніми	Антоніми	Споріднені слова
fear/страх	alarm, angst, anxiety, apprehension, awe, concern, despair, dismay, doubt, dread, horror, jitters, panic, scare, suspicion, terror, unease, uneasiness, worry, abhorrence, agitation, apprehensiveness, aversion, consternation, cowardice, creeps, discomposure, disquietude, distress, faintheartedness, fearfulness, foreboding, fright, funk, misgiving, nightmare, phobia, presentiment, qualm, reverence, revulsion, timidity, trembling, trepidation, bête noire, chickenheartedness, cold feet, cold sweat, recreancy	assurance, calmness, cheer, confidence, contentment, ease, encouragement, faith, happiness, joy, trust, calm, comfort, liking, love, bravery, courage, fearlessness, heroism, unconcern	acrophobia, aerophobia, agoraphobic, aquaphobia, arachnophobia, bogie, catastrophize, claustrophobia, cold sweat, dread, homophobia, homophobic, hydrophobia, hydrophobic, Islamophobia, misophonia, mortal, scare, willie, xenophobe
anger/гнів	acrimony, animosity, annoyance, antagonism, displeasure, enmity, exasperation, fury, hatred, impatience, indignation, ire, irritation, outrage, passion, rage, resentment, temper, violence, chagrin, cholera, conniption, dander, disapprobation, distemper, gall, huff, infuriation, irascibility, irritability, miff, peevishness, petulance, pique, rankling, soreness, stew, storm, tantrum, tiff, umbrage, vexation, blow up, cat fit, hissy fit, ill humor, ill temper, slow burn	calm, calmness, cheer, comfort, delight, ease, glee, good will, happiness, joy, kindness, liking, love, peace, pleasure, agreeability, contentment, enjoyment, good nature, pleasantness	acrimony, animus, annoyance, bad feeling, benny, flap, get the hump, gorge, grit, grit your teeth, grudge, hard feelings, have a face like thunder, irritation, red mist, reprehension, resentfulness, resentment, road rage

Лексема	Синоніми	Антоніми	Споріднені слова
shame/сором	confusion, contempt, guilt, humiliation, irritation, remorse, scandal, stigma, abashment, blot, chagrin, compunction, contrition, degradation, derision, discomposure, discredit, disesteem, dishonor, disrepute, ignominy, infamy, mortification, obloquy, odium, opprobrium, pang, reproach, self-disgust, self-reproach, self-reproof, shamefacedness, smear, stupefaction, treachery, bad conscience, ill repute, loss of face, pudency, skeleton in the cupboard	approval, esteem, honor, meanness, praise, respect, pride	align, bad/hard/tough luck! , be bad luck on someone , be down on your luck , be in/out of luck , blessing, fortune smiles on someone , get the short end of the stick , godsend, grace, hapless, merciful, mercifully, mercy, miracle, misadventure, streak, voodoo, with any luck , your luck's in!
contempt/презирство	antipathy, condescension, defiance, derision, disdain, disregard, disrespect, distaste, hatred, malice, mockery, neglect, ridicule, scorn, audacity, aversion, contumely, despisal, despite, disesteem, indignity, recalcitrance, repugnance, slight, snobbery, stubbornness, despisement	approval, esteem, flattery, friendliness, honor, liking, love, loving, obedience, praise, regard, respect, sympathy, care, compliment, admiration, affection, approbation, endorsement, sanction	abhorrence, abomination, anathema, animosity, animus, disgust, dislike, distaste, distastefully, enmity, loathing, misandrist, misandry, misanthrope, misanthropy, self-loathing, sore point, technophobe, transmisogyny, vitriol
disgust/відраза	antipathy, aversion, dislike, distaste, hatred, loathing, repulsion, revulsion, abhorrence, abomination, detestation, hatefulnes, nausea, objection, repugnance, revolt, satiation, satiety, sickness, surfeit, nauseation, nauseousness	approval, liking, love, loving, admiration, appeal, desire, esteem, fondness, respect, reverence	abhorrence, abomination, anathema, animosity, animus, dislike, distaste, distastefully, enmity, execrate, misandrist, misandry, misanthrope, misanthropy, misogynist, repulsion, sore point, technophobe, transmisogyny, vitriol

Лексема	Синоніми	Антоніми	Споріднені слова
guilt/провина	culpability, disgrace, indiscretion, liability, regret, remorse, responsibility, shame, sin, stigma, answerability, blameworthiness, contrition, crime, criminality, delinquency, dereliction, dishonor, error, failing, fault, infamy, iniquity, lapse, malfeasance, malpractice, misbehavior, misconduct, misstep, offense, onus, penitence, self-condemnation, self-reproach, sinfulness, slip, solecism, transgression, wickedness, wrong, malefaction, peccability	happiness, honor, irresponsibility, pride, respect, satisfaction, advantage, behavior, benefit, blessing, correction, good, goodness, kindness, manners, obedience, perfection, right, strength, success, virtue, innocence	be/weigh on your conscience , bitter, black dog, breastbeating, bring a lump to/have a lump in your throat , feel bad , gloominess, glumness, groan, guilt complex, guilt-ridden, melancholia, mourn, remorse, remorseful, remorsefully, repent, repentance, repentant
distress/занепокоєння	ache, affliction, anguish, anxiety, blues, care, concern, cross, dejection, desolation, disappointment, discomfort, disquietude, dolor, embarrassment, grief, headache, heartache, heartbreak, irritation, malaise, misery, mortification, ordeal, pang, perplexity, sadness, shame, sorrow, stew, suffering, throe, torment, torture, trial, tribulation, trouble, twinge, unhappiness, vexation, visitation, woe, worriment, worry, wretchedness, bad news, unconsolability	advantage, aid, blessing, calm, calmness, cheer, comfort, contentment, delight, ease, euphoria, gladness, good health, happiness, health, help, joy, joyfulness, joyousness, peace, pleasure, relief, benefit, miracle	be/weigh on your conscience , bitter, black dog, breastbeating, bring a lump to/have a lump in your throat , gloominess, glumness, groan, guilt, guilt complex, guilt-ridden, melancholia, mourn, remorse, remorseful, remorsefully, repent, repentance, repentant

Лексема	Синоніми	Антоніми	Споріднені слова
interest/інтерес	activity, concern, enthusiasm, importance, passion, significance, sympathy, absorption, affection, attentiveness, care, case, consequence, diversion, engrossment, excitement, game, hobby, interestedness, matter, moment, note, notice, pastime, preoccupation, pursuit, racket, recreation, regard, relaxation, relevance, sport, suspicion, concernment, into, leisure activity	hate, indifference, insignificance, boredom, dislike, disregard, hatred, heedlessness, ignorance, neglect, unimportance, apathy, disinterest	alacrity, animation, ardour, avidity, boosterism, commotion, fever pitch, flirtation, frenzy, friskiness, frisson, frolic, hubbub, pep, perkiness, physicality, piquancy, pizzazz, zeal, zealousness
surprise/здивування	amazement, astonishment, awe, bewilderment, consternation, curiosity, disappointment, jolt, miracle, revelation, shock, wonder, abruptness, attack, bombshell, disillusion, epiphany, eureka, fortune, godsend, incredulity, kick, marvel, miscalculation, phenomenon, portent, precipitance, precipitation, precipitousness, prodigy, rarity, start, stupefaction, suddenness, thunderbolt, whammy, wonderment, astoundment, curveball, eye-opener, unexpected, unforeseen	calmness, composure, coolness, expectation, happiness, indifference	amaze, amazing, amazingly, astonish, astonishing, blinding, dynamite, earth-shattering, earth-shatteringly, earthshakingly, overtake, shock tactics, shocking, spring something on someone, stagger, staggering, staggeringly, stun, the darnedest thing, thunderbolt

Лексема	Синоніми	Антоніми	Споріднені слова
іоу/радість	amusement, bliss, charm, cheer, comfort, delight, elation, glee, humor, pride, satisfaction, wonder, alleviation, animation, delectation, diversion, ecstasy, exultation, exulting, felicity, festivity, frolic, fruition, gaiety, gem, gladness, gratification, hilarity, indulgence, jewel, jubilation, liveliness, luxury, merriment, mirth, prize, rapture, ravishment, refreshment, rejoicing, revelry, solace, sport, transport, treasure, treat, good humor, pride and joy, regalement	depression, melancholy, misery, sadness, seriousness, sorrow, unhappiness, discouragement, dislike, mourning, vocation, work, woe	abandon, afterglow, beatitude, bed, bed of roses, delirium, ecstasy, exultation, feast, felicity, fulfilment, fun, gaiety, goody, joyfulness, joyousness, jubilation, like a dog with two tails, mirth, savour

**Складові лексико-семантичного поля концепту «EMOTION/ЕМОЦІЯ»
на матеріалі словників**

Одиниці дібрані зі словників (містять дублікати)	Складові лексико-семантичного поля концепту «EMOTION/ЕМОЦІЯ» без дублікатів
<p>anger, shame, contempt, disgust, guilt, distress, interest, surprise, joy, fear, alarm, angst, anxiety, apprehension, awe, concern, despair, dismay, doubt, dread, horror, jitters, panic, scare, suspicion, terror, unease, uneasiness, worry, abhorrence, agitation, apprehensiveness, aversion, consternation, cowardice, creeps, discomposure, disquietude, distress, faintheartedness, fearfulness, foreboding, fright, funk, misgiving, nightmare, phobia, presentiment, qualm, reverence, revulsion, timidity, trembling, trepidation, bête noire, chickenheartedness, cold feet, cold sweat, recreancy, assurance, calmness, cheer, confidence, contentment, ease, encouragement, faith, happiness, joy, trust, calm, comfort, liking, love, bravery, courage, fearlessness, heroism, unconcern, acrophobia, aerophobia, agoraphobic, aquaphobia, arachnophobia, bogie, catastrophize, claustrophobia, cold sweat, dread, homophobia, homophobic, hydrophobia, hydrophobic, Islamophobia, misophonia, mortal, scare, willie, xenophobe, acrimony, animosity, annoyance, antagonism, displeasure, enmity, exasperation, fury, hatred, impatience, indignation, ire, irritation, outrage, passion, rage, resentment, temper, violence, chagrin, cholera, conniption, dander, disapprobation, distemper, gall, huff, infuriation, irascibility, irritability, miff, peevishness, petulance, pique, rankling, soreness,</p>	<p>anger, shame, contempt, disgust, guilt, distress, interest, surprise, joy, fear, alarm, angst, anxiety, apprehension, awe, concern, despair, dismay, doubt, dread, horror, jitters, panic, scare, suspicion, terror, unease, uneasiness, worry, abhorrence, agitation, apprehensiveness, aversion, consternation, cowardice, creeps, discomposure, disquietude, faintheartedness, fearfulness, foreboding, fright, funk, misgiving, nightmare, phobia, presentiment, qualm, reverence, revulsion, timidity, trembling, trepidation, bête noire, chickenheartedness, cold feet, cold sweat, recreancy, assurance, calmness, cheer, confidence, contentment, ease, encouragement, faith, happiness, trust, calm, comfort, liking, love, bravery, courage, fearlessness, heroism, unconcern, acrophobia, aerophobia, agoraphobic, aquaphobia, arachnophobia, bogie, catastrophize, claustrophobia, homophobia, homophobic, hydrophobia, hydrophobic, Islamophobia, misophonia, mortal, willie, xenophobe, acrimony, animosity, annoyance, antagonism, displeasure, enmity, exasperation, fury, hatred, impatience, indignation, ire, irritation, outrage, passion, rage, resentment, temper, violence, chagrin, cholera, conniption, dander, disapprobation, distemper, gall, huff, infuriation, irascibility, irritability, miff, peevishness, petulance, pique, rankling, soreness, stew, storm,</p>

Одиниці дібрані зі словників (містять дублікати)	Складові лексико-семантичного поля концепту «EMOTION/ЕМОЦІЯ» без дублікатів
<p>stew, storm, tantrum, tiff, umbrage, vexation, blow up, cat fit, hissy fit, ill humor, ill temper, slow burn, calm, calmness, cheer, comfort, delight, ease, glee, good will, happiness, joy, kindness, liking, love, peace, pleasure, agreeability, contentment, enjoyment, good nature, pleasantness, acrimony, animus, annoyance, bad feeling, benny, flap, get the hump , gorge, grit, grit your teeth , grudge, hard feelings , have a face like thunder , irritation, red mist, reprehension, resentfulness, resentment, road rage, confusion, contempt, guilt, humiliation, irritation, remorse, scandal, stigma, abashment, blot, chagrin, compunction, contrition, degradation, derision, discomposure, discredit, disesteem, dishonor, disrepute, ignominy, infamy, mortification, obloquy, odium, opprobrium, pang, reproach, self-disgust, self-reproach, self-reproof, shamefacedness, smear, stupefaction, treachery, bad conscience, ill repute, loss of face, pudency, skeleton in the cupboard, approval, esteem, honor, meanness, praise, respect, pride, align, bad/hard/tough luck! , be bad luck on someone , be down on your luck , be in/out of luck , blessing, fortune smiles on someone , get the short end of the stick , godsend, grace, hapless, merciful, mercifully, mercy, miracle, misadventure, streak, voodoo, with any luck , your luck's in! , antipathy, condescension, defiance, derision, disdain, disregard, disrespect, distaste, hatred, malice, mockery, neglect, ridicule, scorn, audacity, aversion, contumely, despisal, despite, disesteem, indignity, recalcitrance, repugnance, slight,</p>	<p>tantrum, tiff, umbrage, vexation, blow up, cat fit, hissy fit, ill humor, ill temper, slow burn, delight, glee, good will, kindness, peace, pleasure, agreeability, enjoyment, good nature, pleasantness, animus, bad feeling, benny, flap, get the hump, gorge, grit, grit your teeth, grudge, hard feelings, have a face like thunder, red mist, reprehension, resentfulness, road rage, confusion, humiliation, remorse, scandal, stigma, abashment, blot, compunction, contrition, degradation, derision, discredit, disesteem, dishonor, disrepute, ignominy, infamy, mortification, obloquy, odium, opprobrium, pang, reproach, self-disgust, self-reproach, self-reproof, shamefacedness, smear, stupefaction, treachery, bad conscience, ill repute, loss of face, pudency, skeleton in the cupboard, approval, esteem, honor, meanness, praise, respect, pride, align, bad/hard/tough luck!, be bad luck on someone, be down on your luck, be in/out of luck, blessing, fortune smiles on someone, get the short end of the stick, godsend, grace, hapless, merciful, mercifully, mercy, miracle, misadventure, streak, voodoo, with any luck, your luck's in!, antipathy, condescension, defiance, disdain, disregard, disrespect, distaste, malice, mockery, neglect, ridicule, scorn, audacity, contumely, despisal, despite, indignity, recalcitrance, repugnance, slight, snobbery, stubbornness, despisement, flattery, friendliness, loving, obedience, regard, sympathy, care, compliment, admiration, affection, approbation, endorsement, sanction, abomination, anathema, dislike, distastefully, loathing, misandrist,</p>

Одиниці дібрані зі словників (містять дублікати)	Складові лексико-семантичного поля концепту «EMOTION/ЕМОЦІЯ» без дублікатів
<p>snobbery, stubbornness, despisement, approval, esteem, flattery, friendliness, honor, liking, love, loving, obedience, praise, regard, respect, sympathy, care, compliment, admiration, affection, approbation, endorsement, sanction, abhorrence, abomination, anathema, animosity, animus, disgust, dislike, distaste, distastefully, enmity, loathing, misandrist, misandry, misanthrope, misanthropy, self-loathing, sore point, technophobe, transmisogyny, vitriol, antipathy, aversion, dislike, distaste, hatred, loathing, repulsion, revulsion, abhorrence, abomination, detestation, hatefulness, nausea, objection, repugnance, revolt, satiation, satiety, sickness, surfeit, nauseation, nauseousness, approval, liking, love, loving, admiration, appeal, desire, esteem, fondness, respect, reverence, abhorrence, abomination, anathema, animosity, animus, dislike, distaste, distastefully, enmity, execrate, misandrist, misandry, misanthrope, misanthropy, misogynist, repulsion, sore point, technophobe, transmisogyny, vitriol, culpability, disgrace, indiscretion, liability, regret, remorse, responsibility, shame, sin, stigma, answerability, blameworthiness, contrition, crime, criminality, delinquency, dereliction, dishonor, error, failing, fault, infamy, iniquity, lapse, malfeasance, malpractice, misbehavior, misconduct, misstep, offense, onus, penitence, self-condemnation, self-reproach, sinfulness, slip, solecism, transgression, wickedness, wrong, malefaction, peccability, happiness, honor, irresponsibility, pride, respect, satisfaction, advantage, behavior, benefit, blessing, correction, good, goodness,</p>	<p>misandry, misanthrope, misanthropy, self-loathing, sore point, technophobe, transmisogyny, vitriol, repulsion, detestation, hatefulness, nausea, objection, revolt, satiation, satiety, sickness, surfeit, nauseation, nauseousness, appeal, desire, fondness, execrate, misogynist, culpability, disgrace, indiscretion, liability, regret, responsibility, sin, answerability, blameworthiness, crime, criminality, delinquency, dereliction, error, failing, fault, iniquity, lapse, malfeasance, malpractice, misbehavior, misconduct, misstep, offense, onus, penitence, self-condemnation, sinfulness, slip, solecism, transgression, wickedness, wrong, malefaction, peccability, irresponsibility, satisfaction, advantage, behavior, benefit, correction, good, goodness, manners, perfection, right, strength, success, virtue, innocence, be/weigh on your conscience, bitter, black dog, breastbeating, bring a lump to/have a lump in your throat, feel bad, gloominess, glumness, groan, guilt complex, guilt-ridden, melancholia, mourn, remorseful, remorsefully, repent, repentance, repentant, ache, affliction, anguish, blues, cross, dejection, desolation, disappointment, discomfort, dolor, embarrassment, grief, headache, heartache, heartbreak, malaise, misery, ordeal, perplexity, sadness, sorrow, suffering, throe, torment, torture, trial, tribulation, trouble, twinge, unhappiness, visitation, woe, worriment, wretchedness, bad news, unconsolability, aid, euphoria, gladness, good health, health, help, joyfulness, joyousness, relief, activity,</p>

Одиниці дібрані зі словників (містять дублікати)	Складові лексико-семантичного поля концепту «EMOTION/ЕМОЦІЯ» без дублікатів
<p>kindness, manners, obedience, perfection, right, strength, success, virtue, innocence, be/weigh on your conscience , bitter, black dog, breastbeating, bring a lump to/have a lump in your throat , feel bad , gloominess, glumness, groan, guilt complex, guilt-ridden, melancholia, mourn, remorse, remorseful, remorsefully, repent, repentance, repentant, ache, affliction, anguish, anxiety, blues, care, concern, cross, dejection, desolation, disappointment, discomfort, disquietude, dolor, embarrassment, grief, headache, heartache, heartbreak, irritation, malaise, misery, mortification, ordeal, pang, perplexity, sadness, shame, sorrow, stew, suffering, throe, torment, torture, trial, tribulation, trouble, twinge, unhappiness, vexation, visitation, woe, worriment, worry, wretchedness, bad news, unconsolability, advantage, aid, blessing, calm, calmness, cheer, comfort, contentment, delight, ease, euphoria, gladness, good health, happiness, health, help, joy, joyfulness, joyousness, peace, pleasure, relief, benefit, miracle, be/weigh on your conscience , bitter, black dog, breastbeating, bring a lump to/have a lump in your throat , gloominess, glumness, groan, guilt, guilt complex, guilt-ridden, melancholia, mourn, remorse, remorseful, remorsefully, repent, repentance, repentant, activity, concern, enthusiasm, importance, passion, significance, sympathy, absorption, affection, attentiveness, care, case, consequence, diversion, engrossment, excitement, game, hobby, interestedness, matter, moment, note, notice, pastime, preoccupation,</p>	<p>enthusiasm, importance, significance, absorption, attentiveness, case, consequence, diversion, engrossment, excitement, game, hobby, interestedness, matter, moment, note, notice, pastime, preoccupation, pursuit, racket, recreation, relaxation, relevance, sport, concernment, into, leisure activity, hate, indifference, insignificance, boredom, heedlessness, ignorance, unimportance, apathy, disinterest, alacrity, animation, ardour, avidity, boosterism, commotion, fever pitch, flirtation, frenzy, friskiness, frisson, frolic, hubbub, pep, perkiness, physicality, piquancy, pizzazz, zeal, zealousness, amazement, astonishment, bewilderment, curiosity, jolt, revelation, shock, wonder, abruptness, attack, bombshell, disillusion, epiphany, eureka, fortune, incredulity, kick, marvel, miscalculation, phenomenon, portent, precipitance, precipitation, precipitousness, prodigy, rarity, start, suddenness, thunderbolt, whammy, wonderment, astoundment, curveball, eye-opener, unexpected, unforeseen, composure, coolness, expectation, amaze, amazing, amazingly, astonish, astonishing, blinding, dynamite, earth-shattering, earth-shatteringly, earthshakingly, overtake, shock tactics, shocking, spring something on someone, stagger, staggering, staggeringly, stun, the darnedest thing, amusement, bliss, charm, elation, humor, alleviation, delectation, ecstasy, exultation, exulting, felicity, festivity, fruition, gaiety, gem, gratification, hilarity, indulgence, jewel, jubilation, liveliness, luxury, merriment, mirth, prize, rapture, ravishment, refreshment,</p>

Одиниці дібрані зі словників (містять дублікати)	Складові лексико-семантичного поля концепту «EMOTION/ЕМОЦІЯ» без дублікатів
<p>pursuit, racket, recreation, regard, relaxation, relevance, sport, suspicion, concernment, into, leisure activity, hate, indifference, insignificance, boredom, dislike, disregard, hatred, heedlessness, ignorance, neglect, unimportance, apathy, disinterest, alacrity, animation, ardour, avidity, boosterism, commotion, fever pitch, flirtation, frenzy, friskiness, frisson, frolic, hubbub, pep, perkiness, physicality, piquancy, pizzazz, zeal, zealousness, amazement, astonishment, awe, bewilderment, consternation, curiosity, disappointment, jolt, miracle, revelation, shock, wonder, abruptness, attack, bombshell, disillusion, epiphany, eureka, fortune, godsend, incredulity, kick, marvel, miscalculation, phenomenon, portent, precipitance, precipitation, precipitousness, prodigy, rarity, start, stupefaction, suddenness, thunderbolt, whammy, wonderment, astoundment, curveball, eye-opener, unexpected, unforeseen, calmness, composure, coolness, expectation, happiness, indifference, amaze, amazing, amazingly, astonish, astonishing, blinding, dynamite, earth-shattering, earth-shatteringly, earthshakingly, overtake, shock tactics, shocking, spring something on someone, stagger, staggering, staggeringly, stun, the darnedest thing , thunderbolt, amusement, bliss, charm, cheer, comfort, delight, elation, glee, humor, pride, satisfaction, wonder, alleviation, animation, delectation, diversion, ecstasy, exultation, exulting, felicity, festivity, frolic, fruition, gaiety, gem, gladness, gratification, hilarity, indulgence, jewel, jubilation, liveliness, luxury, merriment,</p>	<p>rejoicing, revelry, solace, transport, treasure, treat, good humor, pride and joy, regalement, depression, melancholy, seriousness, discouragement, mourning, vocation, work, abandon, afterglow, beatitude, bed, bed of roses, delirium, feast, fulfilment, fun, goody, jubilation, like a dog with two tails, savour</p>

Одиниці дібрані зі словників (містять дублікати)	Складові лексико-семантичного поля концепту «EMOTION/ЕМОЦІЯ» без дублікатів
<p>mirth, prize, rapture, ravishment, refreshment, rejoicing, revelry, solace, sport, transport, treasure, treat, good humor, pride and joy, regalement, depression, melancholy, misery, sadness, seriousness, sorrow, unhappiness, discouragement, dislike, mourning, vocation, work, woe, abandon, afterglow, beatitude, bed, bed of roses , delirium, ecstasy, exultation, feast, felicity, fulfilment, fun, gaiety, goody, joyfulness, joyousness, jubilation, like a dog with two tails , mirth, savour</p>	

Одиниці, що входять до лексико-семантичного поля концепту

«IMAGINATION/УЯВА»

Лексема	Синоніми	Антоніми	Споріднені слова
imagination / уява	artistry, awareness, fancy, fantasy, idea, image, imagery, ingenuity, insight, inspiration, intelligence, inventiveness, originality, resourcefulness, thought, vision, wit, acuteness, chimera, cognition, conception, creation, creativity, enterprise, fabrication, ideality, illusion, invention, notion, perceptibility, realization, sally, supposition, thoughtfulness, unreality, verve, visualization, wittiness, creative thought, flight of fancy, mental agility	concrete, fact, ignorance, inability, reality, truth, death, being, entity, existence, material, substance	a reach of the imagination, assume, beyond your wildest dreams, blue- sky, conceivable, conceivably, conceive, conceptualization, conceptualize, counterfactual, dream, evocatively, fancy, feel, felt, fertile, fertility, foundation, grant, guess, hypothetically, I take it , idea, ideate, ideation, image, imaginable, imagination, imagine, impute something to someone, in your mind's eye idiom, inconceivably, lay the foundation(s) of/for, look, look on/upon someone/something as something, mental image, mind, misperceive, not/never in your wildest dreams, pareidolia, picture, presumption, put, put yourself in someone's place/position/shoes, reach, reckon, reconceptualization, reconceptualize, redream, regard, retheorization, retheorize, revisualization, riot, run riot , see, suspicion, take, theorize, think, think of something, think of/about someone/something, think outside the box , throw, throw (something) up, vision, visualization, visualize, you have no idea

**Кількісна і відсоткова репрезентація лексико-семантичного поля
концепту «EMOTION/ЕМОЦІЯ» у текстах циклу казок Льюїса
Керролла «Аліса в Країні Див» та епопеї Клайва Льюїса «Хроніки
Нарнії»**

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
anger	2	8	10	0,15%
shame	5	24	29	0,43%
contempt	7	4	11	0,16%
disgust	2	8	10	0,15%
guilt	1	4	5	0,07%
distress	0	5	5	0,07%
interest	13	100	113	1,67%
surprise	28	89	117	1,73%
joy	5	124	129	1,91%
fear	17	97	114	1,68%
alarm	15	22	37	0,55%
angst	0	0	0	0,00%
anxiety	2	7	9	0,13%
apprehension	0	1	1	0,01%
awe	1	3	4	0,06%
concern	4	17	21	0,31%
despair	3	25	28	0,41%
dismay	3	9	12	0,18%
doubt	16	95	111	1,64%
dread	14	85	99	1,46%
horror	1	32	33	0,49%
jitters	0	0	0	0,00%
panic	0	6	6	0,09%
scare	0	7	7	0,10%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
suspicion	0	6	6	0,09%
terror	2	23	25	0,37%
unease	0	0	0	0,00%
uneasiness	0	1	1	0,01%
worry	1	11	12	0,18%
abhorrence	0	0	0	0,00%
agitation	0	0	0	0,00%
apprehensiveness	0	0	0	0,00%
aversion	0	0	0	0,00%
consternation	0	2	2	0,03%
cowardice	0	1	1	0,01%
creeps	0	1	1	0,01%
discomposure	0	0	0	0,00%
disquietude	0	0	0	0,00%
faintheartedness	0	0	0	0,00%
fearfulness	0	0	0	0,00%
foreboding	0	3	3	0,04%
fright	10	113	123	1,82%
funk	0	5	5	0,07%
misgiving	0	2	2	0,03%
nightmare	0	5	5	0,07%
phobia	0	0	0	0,00%
presentiment	0	0	0	0,00%
qualm	0	0	0	0,00%
reverence	0	2	2	0,03%
revulsion	0	1	1	0,01%
timidity	0	0	0	0,00%
trembling	9	16	25	0,37%
trepidation	0	0	0	0,00%
bête noire	0	0	0	0,00%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
chickenheartedness	0	0	0	0,00%
cold feet	0	0	0	0,00%
cold sweat	0	1	1	0,01%
recreancy	0	0	0	0,00%
assurance	0	2	2	0,03%
calmness	0	1	1	0,01%
cheer	9	102	111	1,64%
confidence	0	6	6	0,09%
contentment	0	6	6	0,09%
ease	0	13	13	0,19%
encouragement	0	1	1	0,01%
faith	0	3	3	0,04%
happiness	1	7	8	0,12%
trust	1	37	38	0,56%
calm	3	23	26	0,38%
comfort	23	93	116	1,71%
liking	0	12	12	0,18%
love	27	164	191	2,82%
bravery	0	0	0	0,00%
courage	9	39	48	0,71%
fearlessness	0	0	0	0,00%
heroism	0	0	0	0,00%
unconcern	0	0	0	0,00%
acrophobia	0	0	0	0,00%
aerophobia	0	0	0	0,00%
agoraphobic	0	0	0	0,00%
aquaphobia	0	0	0	0,00%
arachnophobia	0	0	0	0,00%
bogie	0	0	0	0,00%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
catastrophize	0	0	0	0,00%
claustrophobia	0	0	0	0,00%
homophobia	0	0	0	0,00%
homophobic	0	0	0	0,00%
hydrophobia	0	0	0	0,00%
hydrophobic	0	0	0	0,00%
Islamophobia	0	0	0	0,00%
misophonia	0	0	0	0,00%
mortal	0	14	14	0,21%
willie	0	0	0	0,00%
xenophobe	0	0	0	0,00%
acrimony	0	0	0	0,00%
animosity	0	1	1	0,01%
annoyance	0	6	6	0,09%
antagonism	0	0	0	0,00%
displeasure	0	1	1	0,01%
enmity	0	2	2	0,03%
exasperation	0	0	0	0,00%
fury	5	13	18	0,27%
hatred	0	5	5	0,07%
impatience	0	3	3	0,04%
indignation	0	6	6	0,09%
ire	0	0	0	0,00%
irritation	1	0	1	0,01%
outrage	0	10	10	0,15%
passion	7	6	13	0,19%
rage	0	14	14	0,21%
resentment	0	0	0	0,00%
temper	16	36	52	0,77%
violence	1	5	6	0,09%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
chagrin	0	2	2	0,03%
choler	0	0	0	0,00%
conniption	0	0	0	0,00%
dander	0	0	0	0,00%
disapprobation	0	0	0	0,00%
distemper	0	0	0	0,00%
gall	0	0	0	0,00%
huff	0	0	0	0,00%
infuriation	0	0	0	0,00%
irascibility	0	0	0	0,00%
irritability	0	0	0	0,00%
miff	0	0	0	0,00%
peevishness	0	0	0	0,00%
petulance	0	0	0	0,00%
puke	0	4	4	0,06%
rankling	0	0	0	0,00%
soreness	0	1	1	0,01%
stew	0	0	0	0,00%
storm	6	23	29	0,43%
tantrum	0	0	0	0,00%
tiff	0	0	0	0,00%
umbrage	0	0	0	0,00%
vexation	2	1	3	0,04%
blow up	0	0	0	0,00%
cat fit	2	1	3	0,04%
hissy fit	0	0	0	0,00%
ill humor	0	0	0	0,00%
ill temper	0	0	0	0,00%
slow burn	0	0	0	0,00%
delight	13	90	103	1,52%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
glee	0	1	1	0,01%
good will	0	11	11	0,16%
kindness	2	5	7	0,10%
peace	1	58	59	0,87%
pleasure	3	40	43	0,64%
agreeability	0	0	0	0,00%
enjoyment	0	0	0	0,00%
good nature	0	1	1	0,01%
pleasantness	0	0	0	0,00%
animus	0	0	0	0,00%
bad feeling	0	0	0	0,00%
benny	0	0	0	0,00%
flap	0	0	0	0,00%
get the hump	0	0	0	0,00%
gorge	0	18	18	0,27%
grit	0	0	0	0,00%
grit your teeth	0	0	0	0,00%
grudge	0	4	4	0,06%
hard feelings	0	0	0	0,00%
have a face like thunder	0	0	0	0,00%
red mist		0	0	0,00%
reprehension	0	0	0	0,00%
resentfulness	0	0	0	0,00%
road rage	0	0	0	0,00%
confusion	7	8	15	0,22%
humiliation	0	0	0	0,00%
remorse	0	1	1	0,01%
scandal	0	8	8	0,12%
stigma	0	0	0	0,00%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
abashment	0	0	0	0,00%
blot	0	1	1	0,01%
compunction	0	0	0	0,00%
contrition	0	0	0	0,00%
degradation	0	0	0	0,00%
derision	1	0	1	0,01%
discredit	0	0	0	0,00%
disesteem	0	0	0	0,00%
dishonor	0	2	2	0,03%
disrepute	0	0	0	0,00%
ignominy	0	0	0	0,00%
infamy	0	0	0	0,00%
mortification	0	0	0	0,00%
obloquy	0	0	0	0,00%
odium	0	0	0	0,00%
opprobrium	0	0	0	0,00%
pang	0	0	0	0,00%
reproach	1	4	5	0,07%
self-disgust	0	0	0	0,00%
self-reproach	0	0	0	0,00%
self-reproof	0	0	0	0,00%
shamefacedness	0	0	0	0,00%
smear	1	3	4	0,06%
stupefaction	0	0	0	0,00%
treachery	0	11	11	0,16%
bad conscience	0	0	0	0,00%
ill repute	0	0	0	0,00%
loss of face	0	0	0	0,00%
pudency	0	0	0	0,00%
skeleton in the	0	0	0	0,00%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
cupboard				
approval	0	14	14	0,21%
esteem	0	1	1	0,01%
honor	7	90	97	1,43%
meanness	0	3	3	0,04%
praise	0	6	6	0,09%
respect	6	37	43	0,64%
pride	0	10	10	0,15%
align	0	0	0	0,00%
bad/hard/tough luck!	0	0	0	0,00%
be bad luck on someone	0	0	0	0,00%
be down on your luck	0	0	0	0,00%
be in/out of luck	0	0	0	0,00%
blessing	0	6	6	0,09%
fortune smiles on someone	0	0	0	0,00%
get the short end of the stick	0	0	0	0,00%
godsend	0	0	0	0,00%
grace	4	32	36	0,53%
hapless	0	2	2	0,03%
merciful	0	1	1	0,01%
mercifully	0	0	0	0,00%
mercy	0	21	21	0,31%
miracle	0	1	1	0,01%
misadventure	0	1	1	0,01%
streak	0	14	14	0,21%
voodoo	0	0	0	0,00%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
with any luck	0	0	0	0,00%
your luck's in!	0	0	0	0,00%
antipathy	0	0	0	0,00%
condescension	0	1	1	0,01%
defiance	0	3	3	0,04%
disdain	0	0	0	0,00%
disregard	0	2	2	0,03%
disrespect	1	2	3	0,04%
distaste	0	2	2	0,03%
malice	0	0	0	0,00%
mockery	0	0	0	0,00%
neglect	0	1	1	0,01%
ridicule	0	3	3	0,04%
scorn	2	8	10	0,15%
audacity	0	1	1	0,01%
contumely	0	0	0	0,00%
despisal	0	0	0	0,00%
despite	0	4	4	0,06%
indignity	0	1	1	0,01%
recalcitrance	0	0	0	0,00%
repugnance	0	0	0	0,00%
slight	1	25	26	0,38%
snobbery	0	0	0	0,00%
stubbornness	0	0	0	0,00%
despisement	0	0	0	0,00%
flattery	0	2	2	0,03%
friendliness	0	1	1	0,01%
loving	4	6	10	0,15%
obedience	0	3	3	0,04%
regard	0	29	29	0,43%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
sympathy	0	2	2	0,03%
care	28	140	168	2,48%
compliment	2	4	6	0,09%
admiration	0	2	2	0,03%
affection	3	10	13	0,19%
approbation	0	0	0	0,00%
endorsement	0	0	0	0,00%
sanction	0	0	0	0,00%
abomination	0	1	1	0,01%
anathema	0	0	0	0,00%
dislike	0	15	15	0,22%
distastefully	0	0	0	0,00%
loathing	0	1	1	0,01%
misandrism	0	0	0	0,00%
misandry	0	0	0	0,00%
misanthrope	0	1	1	0,01%
misanthropy	0	0	0	0,00%
self-loathing	0	0	0	0,00%
sore point	0	0	0	0,00%
technophobe	0	0	0	0,00%
transmisogyny	0	0	0	0,00%
vitriol	0	0	0	0,00%
repulsion	0	0	0	0,00%
detestation	0	0	0	0,00%
hatefulness	0	0	0	0,00%
nausea	0	0	0	0,00%
objection	1	9	10	0,15%
revolt	0	3	3	0,04%
satiation	0	0	0	0,00%
satiety	0	0	0	0,00%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
sickness	0	5	5	0,07%
surfeit	0	0	0	0,00%
nauseation	0	0	0	0,00%
nauseousness	0	0	0	0,00%
appeal	1	8	9	0,13%
desire	0	32	32	0,47%
fondness	0	0	0	0,00%
execrate	0	0	0	0,00%
misogynist	0	0	0	0,00%
culpability	0	0	0	0,00%
disgrace	1	11	12	0,18%
indiscretion	0	0	0	0,00%
liability	0	0	0	0,00%
regret	0	12	12	0,18%
responsibility	0	2	2	0,03%
sin	0	0	0	0,00%
answerability	0	0	0	0,00%
blameworthiness	0	0	0	0,00%
crime	2	2	4	0,06%
criminality	0	0	0	0,00%
delinquency	0	0	0	0,00%
dereliction	0	0	0	0,00%
error	2	2	4	0,06%
failing	0	2	2	0,03%
fault	8	35	43	0,64%
iniquity	0	0	0	0,00%
lapse	0	2	2	0,03%
malfeasance	0	0	0	0,00%
malpractice	0	0	0	0,00%
misbehavior	0	0	0	0,00%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
misconduct	0	0	0	0,00%
misstep	0	0	0	0,00%
offense	0	7	7	0,10%
onus	0	0	0	0,00%
penitence	0	1	1	0,01%
self-condemnation	0	0	0	0,00%
sinfulness	0	0	0	0,00%
slip	5	9	14	0,21%
solecism	0	0	0	0,00%
transgression	0	0	0	0,00%
wickedness	0	0	0	0,00%
wrong	12	100	112	1,66%
malefaction	0	0	0	0,00%
peccability	0	0	0	0,00%
irresponsibility	0	0	0	0,00%
satisfaction	0	6	6	0,09%
advantage	4	14	18	0,27%
behavior	0	4	4	0,06%
benefit	0	5	5	0,07%
correction	0	1	1	0,01%
good	50	568	618	9,13%
goodness	0	20	20	0,30%
manners	5	11	16	0,24%
perfection	0	1	1	0,01%
right	38	251	289	4,27%
strength	1	35	36	0,53%
success	0	35	35	0,52%
virtue	0	7	7	0,10%
innocence	0	0	0	0,00%
be/weigh on your	0	0	0	0,00%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
conscience				
bitter	3	14	17	0,25%
black dog	0	0	0	0,00%
breastbeating	0	0	0	0,00%
bring a lump to/have a lump in your throat	0	0	0	0,00%
feel bad	0	0	0	0,00%
gloominess	0	0	0	0,00%
glumness	0	0	0	0,00%
groan	0	1	1	0,01%
guilt complex	0	0	0	0,00%
guilt-ridden	0	0	0	0,00%
melancholia	0	0	0	0,00%
mourn	2	12	14	0,21%
remorseful	0	0	0	0,00%
remorsefully	0	0	0	0,00%
repent	0	0	0	0,00%
repentance	0	0	0	0,00%
repentant	0	0	0	0,00%
ache	9	8	17	0,25%
affliction	0	1	1	0,01%
anguish	0	1	1	0,01%
blues	0	1	1	0,01%
cross	13	15	28	0,41%
dejection	0	0	0	0,00%
desolation	0	0	0	0,00%
disappointment	1	6	7	0,10%
discomfort	0	4	4	0,06%
dolor	0	0	0	0,00%
embarrassment	0	1	1	0,01%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
grief	1	4	5	0,07%
headache	1	3	4	0,06%
heartache	0	0	0	0,00%
heartbreak	0	0	0	0,00%
malaise	0	0	0	0,00%
misery	0	7	7	0,10%
ordeal	0	1	1	0,01%
perplexity	1	0	1	0,01%
sadness	0	2	2	0,03%
sorrow	5	8	13	0,19%
suffering	0	2	2	0,03%
throe	0	0	0	0,00%
torment	0	3	3	0,04%
torture	0	7	7	0,10%
trial	12	8	20	0,30%
tribulation	0	0	0	0,00%
trouble	8	55	63	0,93%
twinge	0	0	0	0,00%
unhappiness	1	0	1	0,01%
visitation	0	1	1	0,01%
woe	1	8	9	0,13%
worriment	0	0	0	0,00%
wretchedness	0	0	0	0,00%
bad news	0	2	2	0,03%
unconsolability	0	0	0	0,00%
aid	0	13	13	0,19%
euphoria	0	0	0	0,00%
gladness	1	1	2	0,03%
good health	0	1	1	0,01%
health	0	20	20	0,30%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
help	49	113	162	2,39%
joyfulness	0	0	0	0,00%
joyousness	0	0	0	0,00%
relief	2	30	32	0,47%
activity	0	1	1	0,01%
enthusiasm	0	6	6	0,09%
importance	0	10	10	0,15%
significance	0	1	1	0,01%
absorption	0	1	1	0,01%
attentiveness	0	0	0	0,00%
case	8	43	51	0,75%
consequence	3	4	7	0,10%
diversion	0	0	0	0,00%
engrossment	0	0	0	0,00%
excitement	3	24	27	0,40%
game	20	43	63	0,93%
hobby	0	0	0	0,00%
interestedness	0	0	0	0,00%
matter	16	114	130	1,92%
moment	74	496	570	8,42%
note	2	43	45	0,66%
notice	15	55	70	1,03%
pastime	0	0	0	0,00%
preoccupation	0	0	0	0,00%
pursuit	0	6	6	0,09%
racket	0	0	0	0,00%
recreation	0	0	0	0,00%
relaxation	0	0	0	0,00%
relevance	0	0	0	0,00%
sport	1	19	20	0,30%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
concernment	0	0	0	0,00%
be into	0	0	0	0,00%
leisure activity	0	0	0	0,00%
hate	7	16	23	0,34%
indifference	0	3	3	0,04%
insignificance	0	1	1	0,01%
boredom	0	0	0	0,00%
heedlessness	0	0	0	0,00%
ignorance	0	2	2	0,03%
unimportance	0	0	0	0,00%
apathy	0	0	0	0,00%
disinterest	0	3	3	0,04%
alacrity	0	0	0	0,00%
animation	0	0	0	0,00%
ardour	0	1	1	0,01%
avidity	0	0	0	0,00%
boosterism	0	0	0	0,00%
commotion	1	1	2	0,03%
fever pitch	0	0	0	0,00%
flirtation	0	0	0	0,00%
frenzy	0	1	1	0,01%
friskiness	0	0	0	0,00%
frisson	0	0	0	0,00%
frolic	0	3	3	0,04%
hubbub	0	1	1	0,01%
pep	0	0	0	0,00%
perkiness	0	0	0	0,00%
physicality	0	0	0	0,00%
piquancy	0	0	0	0,00%
pizzazz	0	0	0	0,00%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
zeal	1	0	1	0,01%
zealousness	0	0	0	0,00%
amazement	0	7	7	0,10%
astonishment	2	8	10	0,15%
bewilderment	1	0	1	0,01%
curiosity	10	8	18	0,27%
jolt	0	4	4	0,06%
revelation	0	0	0	0,00%
shock	1	31	32	0,47%
wonder	57	280	337	4,98%
abruptness	0	0	0	0,00%
attack	0	32	32	0,47%
bombshell	0	0	0	0,00%
disillusion	0	0	0	0,00%
epiphany	0	0	0	0,00%
eureka	0	0	0	0,00%
fortune	0	15	15	0,22%
incredulity	0	1	1	0,01%
kick	7	38	45	0,66%
marvel	0	14	14	0,21%
miscalculation	0	0	0	0,00%
phenomenon	0	0	0	0,00%
portent	0	2	2	0,03%
precipitance	0	0	0	0,00%
precipitation	0	0	0	0,00%
precipitousness	0	0	0	0,00%
prodigy	0	0	0	0,00%
rarity	0	1	1	0,01%
start	13	44	57	0,84%
suddenness	0	1	1	0,01%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
thunderbolt	0	2	2	0,03%
whammy	0	0	0	0,00%
wonderment	0	0	0	0,00%
astoundment	0	0	0	0,00%
curveball	0	0	0	0,00%
eye-opener	0	0	0	0,00%
unexpected	0	21	21	0,31%
unforeseen	0	0	0	0,00%
composure	0	2	2	0,03%
coolness	0	2	2	0,03%
expectation	0	1	1	0,01%
amaze	0	7	7	0,10%
amazing	1	2	3	0,04%
amazingly	0	0	0	0,00%
astonish	0	20	20	0,30%
astonishing	0	3	3	0,04%
blinding	1	5	6	0,09%
dynamite	0	0	0	0,00%
earth-shattering	0	0	0	0,00%
earth-shatteringly	0	0	0	0,00%
earthshakingly	0	0	0	0,00%
overtake	0	8	8	0,12%
shock tactics	0	0	0	0,00%
shocking	0	2	2	0,03%
spring something on someone	0	0	0	0,00%
stagger	1	8	9	0,13%
staggering	0	2	2	0,03%
staggeringly	0	0	0	0,00%
stun	0	2	2	0,03%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
the darnedest thing	0	0	0	0,00%
amusement	2	8	10	0,15%
bliss	0	0	0	0,00%
charm	0	4	4	0,06%
elation	0	0	0	0,00%
humor	0	9	9	0,13%
alleviation	0	0	0	0,00%
delectation	0	0	0	0,00%
ecstasy	0	0	0	0,00%
exultation	0	0	0	0,00%
exulting	0	0	0	0,00%
felicity	0	0	0	0,00%
festivity	0	0	0	0,00%
fruition	0	0	0	0,00%
gaiety	0	3	3	0,04%
gem	2	2	1	0,01%
gratification	0	0	0	0,00%
hilarity	0	1	1	0,01%
indulgence	0	5	5	0,07%
jewel	0	101	101	1,49%
jubilance	0	0	0	0,00%
liveliness	0	1	1	0,01%
luxury	0	0	0	0,00%
merriment	0	2	2	0,03%
mirth	0	1	1	0,01%
prize	6	5	11	0,16%
rapture	0	0	0	0,00%
ravishment	0	0	0	0,00%
refreshment	2	7	9	0,13%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
rejoicing	0	3	3	0,04%
revelry	0	1	1	0,01%
solace	0	1	1	0,01%
transport	1	8	9	0,13%
treasure	1	34	35	0,52%
treat	5	10	15	0,22%
good humor	0	0	0	0,00%
pride and joy	0	0	0	0,00%
regalement	0	0	0	0,00%
depression	0	1	1	0,01%
melancholy	11	8	19	0,28%
seriousness	0	0	0	0,00%
discouragement	0	0	0	0,00%
mourning	0	0	0	0,00%
vocation	0	1	1	0,01%
work	76	86	156	2,31%
abandon	0	5	5	0,07%
afterglow	0	0	0	0,00%
beatitude	0	0	0	0,00%
bed	1	36	37	0,55%
bed of roses	0	0	0	0,00%
delirium	0	1	1	0,01%
feast	6	21	27	0,40%
fulfilment	0	0	0	0,00%
fun	5	20	25	0,37%
goody	0	0	0	0,00%
jubilation	0	0	0	0,00%
like a dog with two tails	0	0	0	0,00%
savour	0	0	0	0,00%

**Кількісна і відсоткова репрезентація лексико-семантичного поля
концепту «IMAGINATION/УЯВА» у текстах циклу казок Льюїса
Керролла «Аліса в Країні Див» та епопеї Клайва Льюїса «Хроніки
Нарнії»**

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
a reach of the imagination	0	0	0	0,00%
assume	0	8	8	0,11%
beyond your wildest dreams	0	0	0	0,00%
blue-sky	0	0	0	0,00%
conceivable	0	1	1	0,01%
conceivably	0	0	0	0,00%
conceive	0	3	3	0,04%
conceptualization	0	0	0	0,00%
conceptualize	0	0	0	0,00%
counterfactual	0	0	0	0,00%
dream	44	126	170	2,28%
evocatively	0	0	0	0,00%
fancy	11	18	29	0,39%
feel	31	267	298	4,00%
felt	40	291	331	4,45%
fertile	0	1	1	0,01%
fertility	0	0	0	0,00%
foundation	0	7	7	0,09%
grant	1	16	17	0,23%
guess	15	43	58	0,78%
hypothetically	0	0	0	0,00%
I take it	0	1	1	0,01%
idea	29	134	163	2,19%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
ideate	0	0	0	0,00%
ideation	0	0	0	0,00%
image	0	7	7	0,09%
imaginable	0	0	0	0,00%
imagination	0	10	10	0,13%
imagine	2	63	65	0,87%
impute something to someone	0	0	0	0,00%
in your mind's eye	0	0	0	0,00%
inconceivably	0	0	0	0,00%
lay the foundation(s) of/for	0	0	0	0,00%
look	291	1379	1670	22,44%
look on/upon someone/something as something	1	0	1	0,01%
mental image	0	0	0	0,00%
mind	33	204	237	3,19%
misperceive	0	0	0	0,00%
not/never in your wildest dreams	0	0	0	0,00%
pareidolia	0	0	0	0,00%
picture	8	75	83	1,12%
presumption	0	0	0	0,00%
put	84	358	442	5,94%
put yourself in someone's place/position/shoes	0	0	0	0,00%
reach	12	183	195	2,62%
reckon	0	13	13	0,17%
reconceptualization	0	0	0	0,00%
reconceptualize	0	0	0	0,00%
redream	0	0	0	0,00%
regard	0	29	29	0,39%
retheorization	0	0	0	0,00%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
retheorize	0	0	0	0,00%
revisualization	0	0	0	0,00%
riot	0	0	0	0,00%
run riot	0	0	0	0,00%
see	118	675	793	10,66%
suspicion	0	6	6	0,08%
take	54	359	413	5,55%
theorize	0	0	0	0,00%
think	129	724	853	11,46%
think of something	11	83	94	1,26%
think about someone/something	4	16	20	0,27%
think outside the box	0	0	0	0,00%
throw	10	63	73	0,98%
throw (something) up	0	0	0	0,00%
vision	1	10	11	0,15%
visualization	0	0	0	0,00%
visualize	0	0	0	0,00%
you have no idea	4	17	21	0,28%
concrete	0	2	2	0,03%
fact	4	63	67	0,90%
ignorance	0	2	2	0,03%
inability	0	0	0	0,00%
reality	1	14	15	0,20%
truth	3	66	69	0,93%
death	1	100	101	1,36%
being	41	263	304	4,09%
entity	0	1	1	0,01%
existence	1	4	5	0,07%
material	0	3	3	0,04%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
substance	0	0	0	0,00%
artistry	0	0	0	0,00%
awareness	0	0	0	0,00%
fantasy	0	5	5	0,07%
imagery	0	0	0	0,00%
ingenuity	1	3	4	0,05%
insight	0	1	1	0,01%
inspiration	0	2	2	0,03%
intelligence	0	1	1	0,01%
inventiveness	0	0	0	0,00%
originality	0	0	0	0,00%
resourcefulness	0	0	0	0,00%
thought	184	510	694	9,33%
wit	0	1	1	0,01%
acuteness	0	0	0	0,00%
chimera	0	0	0	0,00%
cognition	0	0	0	0,00%
conception	0	0	0	0,00%
creation	0	1	1	0,01%
creativity	0	0	0	0,00%
enterprise	0	4	4	0,05%
fabrication	0	0	0	0,00%
ideality	0	0	0	0,00%
illusion	0	0	0	0,00%
invention	24	2	26	0,35%
notion	4	2	6	0,08%
perceptibility	0	0	0	0,00%
realization	0	0	0	0,00%
sally	0	5	5	0,07%

Елементи лексико-семантичного поля	Кількість вживання елементів у циклі казок Л. Керролла «Аліса в Країні Див»	Кількість вживання елементів у епопеї К. Льюїса «Хроніки Нарнії»	Сумарна кількість вживання елементів у аналізованих творах	Відсоток вживання елементу у текстах аналізованих казок
supposition	0	0	0	0,00%
thoughtfulness	0	0	0	0,00%
unreality	0	0	0	0,00%
verve	0	0	0	0,00%
wittiness	0	0	0	0,00%
creative thought	0	0	0	0,00%
flight of fancy	0	0	0	0,00%
mental agility	0	0	0	0,00%

SUMMARY

Tarnavska N. Y. Key concepts in British fairy tales.

Master`s paper: Speciality 035.041 – Philology (Germanic languages and literatures (translation included), English – the first language). – Kyiv National University. – Kyiv, 2022.

The cultural study of concepts is related to the study of texts in which these concepts are fixed and verbalized as a reflection of national culture. In this regard, the study of cultural concepts based on the fairy tale texts is currently relevant.

Fairy tales reflect specific features of the material and spiritual culture of a particular nation and its national mentality.

Fairy tales have the peculiarity of being transmitted through the language norms of one or another era. They present the linguistic inventory of an ordinary linguistic individual, a representative of a certain nation. The study of cultural concepts based on the material of English fairy tales by Lewis Carroll and Clive Lewis will reveal the peculiarities of the language of English-speaking peoples, mentality, history of formation and development of cultures.

Fairy tales are not based on a specific event or historical fact, but on a fictional story. The characters of fairy tales are usually divided into oppositions. A positive hero, overcoming difficulties, always defeats evil forces and achieves his goals. As a result, good triumphs over evil.

Issues related to the theoretical and practical study of the literary fairy tale were studied by such scientists as V. Yefimenko, N. Kishchenko, G. Masko, I. Tagieva, V. Shabliovskiy, as well as foreign researchers: A. Guggenheim-Wolf, J. Zipes, J. Aubrey, M. Simonsen, L. Shnitzer, etc.

The relevance of the research is due to the fact that last twenty years, an anthropocentric approach to the study of linguistic phenomena has dominated linguistics (and many other humanity subjects). The study of this or that concept

makes it possible to determine the features of the perception of the world by native speakers. In addition, the study of the center and periphery of the conceptual field in different languages makes it possible to draw conclusions about the similarities and differences of different cultures. However, the question of the content of key concepts remains open, their verbalization in English on the material of literary fairy tales has not yet been studied, which determined the relevance of the analysis being carried out.

The object of this research is represented with the key concepts of the fairy tales of Lewis Carroll and Clive Lewis.

The subject of the research lies in the substantive and structural characteristics of the verbalization of key concepts in the English-language fairy tales of Lewis Carroll and Clive Lewis.

The aim of the work is to identify the content and structure of key concepts through the system of means of their verbal representation in the English-language tales by Lewis Carroll and Clive Lewis.

The specified goal determined the setting of the following research tasks:

- to consider the peculiarities of representation of the artistic picture of the world in fiction based on approaches formed in linguistics regarding its description;
- to identify the features of an English-language literary fairy tale;
- to define the notion of a concept in modern linguistics and the peculiarities of its verbalization;
- define concepts and investigate their verbalization in the context of English-language literary fairy tales;
- to investigate the lexical-semantic field of the key word in the English-language picture of the world based on the material of British fairy tales.

The aim and tasks determined the choice of research methods and techniques. They include observation of the linguistic material and its description, conceptual analysis using component, semantic and logical techniques, elements of functional analysis, contextual analysis, etymological analysis, continuous sampling method, definitional, structural-semantic analysis, quantitative analysis and comparative analysis, interpretative-textual analysis, frame modeling technique, analysis of lexical-semantic fields.

Lewis Carroll's series of fairy tales "Alice in Wonderland" (332 pages) and Clive Lewis' epic "The Chronicles of Narnia" (1164 pages) served as research material.

The scientific novelty of the research lies in the fact that an attempt was made to analyze key concepts on the basis of English-language literary fairy tales, and they were considered as one of the most important verbally objectified positions of the English-language picture of the world.

The theoretical significance lies in the use in the process of conceptual analysis of elements of the functional approach, which allow to confirm the thesis regarding the interrelationship of mental and linguistic systems, the role of recognition (relevant) features. Analysis of the functioning of lexemes, primarily nuclear ones, revealed additional meaningful features of key concepts.

Practical significance. The results of the research can be used in the course of studying modern English language (lexicology and etymology), linguistic folklore, ethics, in the development and conduct of special courses and special seminars on cognitive linguistics.

This master`s paper determines that the linguistic picture of the world is everything that comes primarily from a person or ethnic group, the result of human perception, fantasies, thought processes and transformative activity, and the units of the linguistic picture of the world are lexical paradigms, lexical-synonymous series, semantic fields, lexical-associative fields, etc.

The linguistic picture of the world is best presented in fairy tales.

It was determined that the fairy tale, as one of the genres of oral folk art, has acquired characteristic features over the centuries of its existence. The English-language fairy tale originates from Celtic mythology, but it is also connected with European folklore, in particular with the German and Scandinavian traditions: bright and strong images, magical events, unusual adventures and peculiar humor. During the period of independent existence, English fairy tales became the masters of national self-awareness, exponents of the conceptual sphere of the English "spirit" and mentality.

It was determined that the specifics of the consciousness of culture bearers at one or another historical stage, implemented in linguistic form, are built into a conceptual model that will reflect the dynamics of the collision or agreement of different types of values. Thus, the concept exists as a continuous process of associating and nominating the phenomena of reality reflected by consciousness, the concept implies historical variability, the analysis of which is aimed at reproducing the corresponding fragment of the value picture of the world in the minds of the carriers' culture at a certain historical stage.

A comprehensive study of the key concepts of Lewis Carroll's British fairy tales "Alice in Wonderland" and "Alice Through the Looking Glass" and Clive Lewis' epic "The Chronicles of Narnia" revealed that the key concepts in Lewis Carroll's fairy tales are "ANIMAL" and "MIRACLE" and in the series of novels by Clive Lewis - "HEALTH" and a pair of antonymous concepts "GOOD" and "EVIL".

The definitional and component analysis of the word "animal" helped to reveal that the structure of the "ANIMAL" concept includes three core components, and during further analysis, eight conceptual metaphors were identified that form the figurative component of the "ANIMAL" concept. The

concept of "MIRACLE " is realized in the works thanks to the magical elements of fairy tales: anthropomorphism, changing the scale of the body and reading minds.

As a result of the analysis of the semantic space of the texts, it was found that the structure of the concept "HEALTH" includes two nuclear components, and the essence of the concept can be fully revealed with the help of eight conceptual metaphors that perform the function of generalizing the cognitive features of the concept. A pair of antonymic concepts "GOOD" and "EVIL" are represented by Aslan and Edmund, and in the text the concepts are verbalized by a number of synonyms and related words.

It was found that the key concepts of the British literary fairy tale can be considered the concepts of "EMOTION" and "IMAGINATION".

The lexical-semantic field of the concept "EMOTION" consists of basic emotions (fear, anger, shame, contempt, disgust, guilt, distress, interest, surprise, joy), their synonyms, hyponyms and antonyms. The study was conducted to find out the quantitative and percentage rate of use of units of the lexical-semantic field "EMOTION" in the texts of Lewis Carroll's fairy tales "Alice in Wonderland" and Clive Lewis's epic "The Chronicles of Narnia", as a result of which it was found that 2 units (good, moment) belong to the core, 21 units to the near periphery, 258 units to the far periphery, and 301 units of the lexico-semantic field "EMOTION" were not represented at all in the texts of the analyzed fairy tales.

As a result of the study of the lexical-semantic field of the concept "IMAGINATION" on the material of British literary fairy tales, it was found that 4 units belong to the core of the lexical-semantic field (look; think; see; thought), 12 units – to the near periphery, 39 units – to the far periphery. 62 elements of the lexical-semantic field "IMAGINATION", which was compiled based on the material of English-language reference sources, are absent in the texts of the fairy tales analyzed by us. The units of the lexical-semantic field belong to nouns, words denoting both a noun and a verb, verbs, phrases and adjectives.